

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA

MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA
Vaiko teisių apsaugos vadyba

GINTA JUDENIENĖ
Magistro baigiamasis darbas

**SOCIALINĘ RIZIKĄ PATIRIANČIŲ MOKINIŲ SOCIALINIAI
GEBĖJIMAI IR JŲ UGDYMO(SI) GALIMYBĖS PROFESINIO MOKYMO
ĮSTAIGOJE**

Darbo vadovas prof. dr. Remigijus Bubnys

Šiauliai, 2023

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį darbą,
GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Ginta Judenienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Edukologijos magistro <i>Master of Education</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Socialinę riziką patiriančių mokinių socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje <i>Social Skills and Educational Opportunities of Students Facing Social Risks in a Vocational Training Institution</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Ginta Judenienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)
I, Ginta Judenienė, by submitting this paper confirm (check)

X

**Embargo laikotarpis
*Embargo Period***

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

SANTRAUKA

SOCIALINĘ RIZIKĄ PATIRIANČIŲ MOKINIŲ SOCIALINIAI GEBĖJIMAI IR JŲ UGDYMO(SI) GALIMYBĖS PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOJE

Paauglystė dažnai įvardinama kaip sudėtingas pereinamasis laikotarpis iš vaikystės į suaugusiojo amžių. Paaugliai ne retai jaučiasi vieniši, kenčia nuo depresijos, nemoka valdyti emocijų, todėl būna nervingi, linkę nerimauti, pasižymi impulsyvumu ar net agresyvumu. Dažnai jaunuoliai dėl socialinių ir emocinių gebėjimų stokos patiria sunkumų bendraujant su kitais žmonėmis. Vienas svarbiausių asmenybės socialinio kompetentingumo rodiklių yra socialiniai gebėjimai. Socialiniai gebėjimai ir tarpusavio sąveikos formuoja žmogaus sąmonės pagrindą, jie yra tarsi jungtis tarp individo bei jo aplinkos ir leidžia asmenybei funkcionuoti kaip bendruomenės daliai.

Paaugliai, gyvenantys šeimose, kurios patiria socialinę riziką – labai ryški bei aktuali šių dienų visuomenės ir mūsų visų problema. Todėl didžiausias visuomenės ir mūsų visų dėmesys turi būti skiriamas paaugliams, jų orumui, garbei išsaugoti bei jų teisėms profesinio mokymo įstaigoje užtikrinti. Svarbu, kad mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai, turintys pedagoginę darbo su vaikais patirtį, gebėtų išklausti paauglių nuomonę, juos suprastų ir galėtų atliepti paauglių poreikius. Autentiškos paauglių gyvenimo patirtys yra unikalios bei svarbios ir, jokia būdu, negali būti paliktos savieigai. Todėl svarbu klausytis autentiškų paauglių balsų bei autentiškų patirčių ir suteikti kokybišką bei efektyvią pagalbą ugdytiniams ir jų šeimoms.

Probleminiai klausimai: Kaip profesinio mokymo įstaigoje besimokantys mokiniai vertina savo socialinius gebėjimus? Kokios egzistuoja mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) patirtys mokytojų požiūriu? Kokios yra socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje?

Tyrimo objektas. Galimai socialinę riziką patiriančių mokinių socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybės.

Tyrimo tikslas. Ištirti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinius gebėjimus ir jų ugdymo(si) galimybes profesinio mokymo įstaigoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, siekiant pagrįsti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) svarbą.

2. Atlikti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų subjektyvaus vertinimo analizę.
3. Atskleisti mokytojų patirčių turinį, ugdant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje.
4. Pateikti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybes profesinio mokymo įstaigoje.

Tyrimo metodologija. Darbe pasirinkta mišrių tyrimų strategija, kuri grindžiama pragmatizmo teorine koncepcija. Anot Dewey (1990), pragmatizme labai svarbi socialinė sąveika ir pats individo gyvenimas.

Kiekybinis tyrimas grindžiamas pozityvistine epistemologija, kad egzistuoja objektyvi, nuo sąmonės nepriklausanti realybė ir jos pažinimas turi būti vykdomas laikantis nešališkumo, objektyvumo pozicijų. Anot Komte`as (1949), pozityvizmui būdinga nagrinėti objektyvią aplinką kaip duotybę, sudarančią galimybę individų socializacijai ir savirealizacijai visuomeninėje.

Kokybinio tyrimo metodologija grindžiama konstruktyvizmo filosofine teorija. Berger, Luckman (1999), būties realybę apibūdina per socialinį kontekstą ir teigia, kad būties realybė negali būti vienodai suprasta, kadangi kiekvienas individas supranta savo patyrimus per savo sukonstruotus modelius.

Metodai: pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas – mokinių internetinė apklausa raštu siekiant įvertinti mokinių turimus socialinius gebėjimus. Kokybiniam tyrimui taikomas pusiau struktūruotas (formalizuotas) interviu, kurio pagrindu buvo renkama tyrimo dalyvių - mokytojų subjektyvi patirtis.

Tyrimo imtis: tyrime dalyvavo 117 mokinių, kurie mokosi 9-12-ose gimnazijos klasėse ir 4 profesinio mokymo įstaigos mokytojai.

Kiekybinio tyrimo rezultatai atskleidžia, jog moksleiviai geriausiai įsivertino šiuos socialinius gebėjimus: savęs pažinimą ir savigarbą, savikontrolę, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius, pagarbą kitiems, gebėjimą apginti savo nuomonę, socialinį suvokimą. Vidutiniškai moksleiviai įsivertino pasitikėjimo savimi bei savivertės gebėjimus. Silpniausiai moksleiviai įsivertino emocijų valdymo, klausymosi ir poreikio tobulėti gebėjimus.

Realizavus mišrių tyrimų strategiją, išryškėjo moksleivių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje. Ugdymo(si) procesas turi būti nukreiptas į moksleivių emocijų valdymą, klausymąsi ir poreikio tobulėti gebėjimų ugdymą(si). Modeliuojant ugdymo(si) strategijas dėmesį skirti personalizuotam ugdymui ir profesiniam veiklinimui.

Raktiniai žodžiai: socialiniai gebėjimai, socialinė rizika, profesinio mokymo įstaiga, ugdymas(is), galimybės.

SUMMARY

SOCIAL SKILLS AND EDUCATIONAL OPPORTUNITIES OF STUDENTS FACING RISKS IN A VOCATIONAL TRAINING INSTITUTION

Adolescence is often referred to as a difficult transition period from childhood to adulthood. Teenagers often feel lonely, suffer from depression, do not know how to control their emotions, and as a result, they are nervous, prone to worry, impulsive or even aggressive. Young people also experience difficulties in communicating with other people due to the lack of social and emotional skills. One of the most important factors of a personality's social competence is social skills. Social abilities and mutual interactions form the basis of human consciousness, they are like a link between an individual and his environment. This allows the personality to function as part of a community.

Adolescents living in families, which experience social risks, are a very prominent and relevant problem of today's society and of all of us. Therefore, the greatest attention of the society and all of us must be given to teenagers, to preserve their dignity and honor and ensure their rights in the vocational training institution. It is important that teachers and specialists for educational support with pedagogical experience in working with children are able to listen to the opinions of teenagers, understand them and be able to respond to their needs. The authentic life experiences of teenagers are unique and important, and should never be left to themselves alone. Therefore, it is important to listen to the authentic voices and authentic experiences of teenagers and to provide high-quality and effective assistance to children and their families.

Problematic questions: How do students evaluate their social skills while studying in a vocational training institution? What are the experiences of the development of students' social skills from the teachers' point of view? What are the opportunities for the development of social skills of students experiencing social risks in a vocational training institution?

The object of the research. Social abilities of students who may be experiencing social risks and their educational opportunities.

The aim of the research. To investigate the social abilities of students experiencing social risks and their educational opportunities in a vocational training institution.

Tasks of the research:

1. To analyze the scientific literature in order to substantiate the importance of the development of social skills of students experiencing social risks.
2. To perform an analysis of the subjective assessment of the social abilities of students experiencing social risks.

3. To reveal the content of teachers' experiences in developing students' social skills in a vocational training institution.
4. To present opportunities for the development of social skills of students experiencing social risk in a vocational training institution.

Methodology of the research. The work uses a mixed research strategy, which is based on the theoretical concept of pragmatism. According to Dewey (1990), social interaction and the individual's life itself are very important in pragmatism.

Quantitative research is based on positivist epistemology, which means that there is an objective reality that does not depend on consciousness, and its cognition must be carried out in accordance with the positions of impartiality and objectivity. According to Komte (1949), it is characteristic of positivism to examine the objective environment as a given that provides an opportunity for individuals to socialize and self-realize in the society.

The qualitative research methodology is based on the philosophical theory of constructivism. Berger, Luckman (1999), describes the reality of being through the social context and claims that the reality of being cannot be understood in the same way, because each individual understands his experiences through his own constructed models.

Methods: a quantitative research method was applied in order to assess the social abilities of students through an online written survey of students. A semi-structured (formalized) interview was used in the qualitative research, on the basis of which the subjective experience of the research participants, i.e. teachers, was collected.

Research samples: 117 students in the 9th-12th grades of high school and 4 teachers of a vocational training institution participated in the research.

The results of the quantitative research reveal that the following social abilities were best evaluated by the students: self-cognition and self-esteem, self-control, communication and cooperation skills, respect for others, the ability to defend one's opinion, social awareness. On average students assessed their self-confidence and self-esteem abilities. The students self-assessed the skills of emotional management, listening and the need for improvement as the weakest.

After the implementation of the mixed research strategy, the possibilities of the development of social skills of students in the vocational training institution became apparent. The educational process must be directed towards the management of students' emotions, listening and the development of skills that need to be improved. When modeling educational strategies, the focus should be on personalized education and professional activities.

Keywords: social skills, social risk, vocational training institution, education, opportunities.

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	5
ĮVADAS	8
1. TEORINIAI IR PRAKTINIAI SOCIALINĘ RIZIKĄ PATIRIANČIŲ MOKINIŲ UGDYMO(SI) ASPEKTAI PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOJE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTEKSTE	13
1.1. Vaiko apsaugos politika ir jos įgyvendinimo strategija profesinio mokymo įstaigose	13
1.2. Patiriančių socialinę riziką šeimų charakteristika ir pagrindinės vaiko ugdymo(si) problemos	19
2. SOCIALINIAI GEBĖJIMAI KAIP SĖKMINGO UGDYMO(SI) PRIELAIDA PROFESINIO MOKYMO KONTEKSTE	25
2.1. Socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybių raiška profesiniame mokyme.....	25
2.2. Socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) sąlygų ir galimybių analizė profesinio mokymo kontekste	32
3. TYRIMO METODAI IR ORGANIZAVIMAS	38
3.1. Tyrimo metodologija.....	38
3.2. Tyrimo kontekstas ir dalyviai.....	41
4. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ	44
4.1. Socialinę riziką patiriančių mokinių socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje, rezultatų analizė.....	44
4.2. Mokytojų subjektyvus požiūris, patirtys ugdant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje	67
DISKUSIJA	74
IŠVADOS	76
REKOMENDACIJOS	78
LITERATŪRA	79
PRIEDAI	87
Apklausa.....	88
Procentai ir vidurkiai pagal visus mokinių socialinių gebėjimų dimensijų teiginius.....	94
Kiekvienos skalės Cronbach (α) skaičiavimai	133
Mann-Whitney testo rezultatai lyčių aspektu.....	143
Kruskal-Wallis testas pagal klases	144
VUŠA pažymėjimas.....	146
Programos „Savu keliu“ pažyma.....	147
VUŠA pažymėjimas	148

IVADAS

Aktualumas ir mokslinis iširtumas. Remiantis Lietuvos oficialiosios statistikos portalo 2017 m. pabaigos duomenimis, 18 415 tūkst. vaikų augo šeimose, patiriančiose socialinę riziką. Iš jų 7 074 vaikai yra socialinėje rizikoje dėl tėvų girtavimo, psichotropinių medžiagų vartojimo, 9 551 tūkst. vaikų dėl tėvų vaiko priežiūros įgūdžių stokos, 475 – dėl vaikui nustatytos laikinosios globos, 72 - dėl netinkamo tėvų paramos panaudojimo, 478 vaikai dėl tėvų prievartos prieš vaikus, 88 – dėl laikino tėvų valdžios apribojimo ir vaikui nustatytos nuolatinės globos, dėl kitų priežasčių – 677 vaikai yra socialinė rizikoje. Lyginame su 2018 m. Lietuvos oficialiosios statistikos portalo pabaigos duomenimis, 17 430 tūkst. vaikų augo šeimose, patiriančiose socialinę riziką. Iš jų 6 578 tūkst. vaikų yra socialinėje rizikoje dėl tėvų girtavimo, psichotropinių medžiagų vartojimo, 9 100 tūkst. vaikų dėl tėvų vaiko priežiūros įgūdžių stokos, 474 - dėl vaikui nustatytos laikinosios globos, 89 vaikai dėl laikino tėvų valdžios apribojimo ir vaikui nustatytos nuolatinės globos, 60 - dėl netinkamo tėvų paramos naudojimo, 506 vaikai dėl tėvų prievartos prieš vaikus, dėl kitų priežasčių – 623 vaikai yra socialinėje rizikoje.

Galima pastebėti tendenciją, kad 2018 m. vaikų, augančių socialinę riziką patiriančiose šeimose, skaičius palaipsniui mažėja, bet visuomenės nerimą kelia padidėjęs tėvų prievartos prieš vaikus skaičius, 2017 m. – 478 vaikai, o 2018 – 506 vaikai patyrė tėvų prievartą. Todėl 2017 m. metais itin didelis dėmesys skirtas vaiko teisių apsaugos politikai ir jos įgyvendinimo strategijai, kadangi Lietuvos visuomenę sukrėtė rezonansiniai įvykiai¹, susiję su mažamečių vaikų nužudymais. 2016 m. įvyko tragedija Kėdainių rajone, kuomet tėvas įmetė savo du mažamečius vaikus į šulinį ir 2017 m. buvo žiauriai nužudytas mažametis Matukas savo mamos ir patėvio. Šie minėti rezonansiniai įvykiai, ypačingai – paskutinis, kuris buvo pavadintas „Matuko reforma“ kėlė aršias visuomenės diskusijas, neramumus vaiko teisių apsaugos srityje ir kvietė visuomenę nedelsiant imtis reformų. 2017 m. pradžioje Lietuvoje buvo priimtas Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija) kitaip dar pavadintas „vaiko nemušimo“ įstatymu. Remiantis minėto įstatymo 19 str., kuriame pabrėžiama, kad vaikas turi teisę būti apsaugotas nuo smurto ir yra draudžiamas visų formų smurtas prieš vaiką, įskaitant fizines bausmes. Taip pat akcentuojama, kad tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą ir valstybė turi užtikrinti vaiko apsaugą.

Pateikti statistiniai duomenys ir rezonansiniai įvykiai² rodo, kad socialinė padėtis mūsų šalyje vis dar kelia nerimą, kadangi minėtose šeimose augančių vaikų teisės ir laisvės į orią, saugią aplinką

---

¹ Daugiau informacijos žr.: <https://www.delfi.lt/news/daily/crime/tragedija-vienkiemyje-tevas-du-mazamecius-sumete-i-sulini.d?id=70002842>

² Daugiau informacijos žr.: <https://ve.lt/naujienos/kriminalai/lietuva-sukretusios-keturmecio-matuko-istorijos-aidai---sunui-pareiske-kad-grizusi-is-mokyklos-uzmus-1839162>

bei vaikystę, visokeriopą ugdymą yra pažeidžiamos jiems artimiausioje aplinkoje – šeimoje. Izokaitis ir Stonienė (2017) akcentuoja ir mokymo įstaigos svarbą mokinių ugdymuisi ir socialinių gebėjimų stiprinimui. Teigiama, kad mokykloje daug didesnius mastu nei kitose bendruomenėse ar socialinėse institucijose pvz., šeimoje, bendraamžių grupėje, gali būti kryptingai kuriama aplinka, kuri būtų kuo palankesnė formuoti mokinių socialiniams gebėjimams. Mokymo įstaigos turėtų skirti dėmesį socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymui kaip sėkmingai socializacijai vystytis.

Paauglystė dažnai įvardinama kaip sudėtingas pereinamasis laikotarpis iš vaikystės į suaugusiojo amžių. Goleman (2017) teigia, kad paaugliai ne retai jaučiasi vieniši, kenčia nuo depresijos, nemoka valdyti emocijų, todėl būna nervingi, linkę nerimauti, pasižymi impulsyvumu ar net agresyvumu. Liubertienė ir kt., (2015) akcentuoja, kad dažnai jaunuoliai dėl socialinių ir emocinių gebėjimų stokos patiria sunkumų bendraujant su kitais žmonėmis. Lekavičienė, Antinienė (2012) pabrėžia, kad vienas svarbiausių asmenybės socialinio kompetentingumo rodiklių yra socialiniai gebėjimai. Socialiniai gebėjimai ir tarpusavio sąveikos formuoja žmogaus sąmonės pagrindą, jie yra tarsi jungtis tarp individo bei jo aplinkos ir leidžia asmenybei funkcionuoti kaip bendruomenės daliai. Ypatingai svarbu ugdyti jaunuolių, kurie gyvena šeimose, patiriančiose socialinę riziką, socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje.

Socialiai apleistų „rizikos“ grupei priskiriamų vaikų socializacijos problemas Lietuvoje nagrinėjo Tamutienė (2018) analizavo vaiko apsaugos veiksmingumo problemas Lietuvoje, Skuodienė (2022) siekė užtikrinti, kad kiekvieno vaiko teisės būtų tinkamai įgyvendinamos, tarpinstitucinio bendradarbiavimo problematiką nacionaliniu lygmeniu nagrinėjo Zabulienė (2018); Kveskienė, Leliūgienė (2012); Petrauskaitė-Dusevičienė, Jasiukevičiūtė (2014); Burvytė (2015) tyrinėjo socialinės pedagoginės (kompleksinės) pagalbos poreikį, identifiko socialinių pedagoginių ir vadybinių, organizavimo, verslumo kompetencijų nepakankamumą, kompleksinę pagalbą teikiančių specialistų neužtikrintumą dėl tęstinumo, Žukauskienė (2016) įvardijo pagrindines problemų kategorijas, įgyvendinant kompleksinės pagalbos modelį Lietuvoje. Užsienyje vaiko teisių įgyvendinimą ir šeimų, patiriančių socialinę riziką, problemas tyrė bei nagrinėjo Dobelniece ir kt., (2015), Kosher ir kt., (2017); Moore (2006) ir Susan (2022) didelį dėmesį skyrė socialinę riziką patiriančių vaikų gerovei užtikrinti ir išskyrė ne tik šeimų socialinės rizikos veiksnius, bet ir apsauginius veiksnius, kaip stiprybes šeimoje, kurios gali skatinti sveiką, atsparų ir teigiamą vaiko vystymąsi, nepaisant šeimos negandų. Intė ir kt., (2023) dėmesį skyrė vaiko nuomonės išklauskymui. O'Reilly, Dolan (2016); Murray (2019) ir Ruškus (2021) ypatingą dėmesį skyrė autentiškiems vaikų balsams išgirsti ir patirtims išklauskyti.

Tyrimo problema. Paaugliai, gyvenantys šeimose, kurios patiria socialinę riziką – labai ryški bei aktuali šių dienų visuomenės ir mūsų visų problema. Todėl didžiausias visuomenės ir mūsų visų

dėmesys turi būti skiriamas paaugliams, jų orumui, garbei išsaugoti bei jų teisėms profesinio mokymo įstaigoje užtikrinti. Svarbu, kad mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai, turintys pedagoginę darbo su vaikais patirtį, gebėtų išklausti paauglių nuomonę, juos suprastų ir galėtų atliepti paauglių poreikius. Autentiškos paauglių gyvenimo patirtys yra unikalios bei svarbios ir, jokia būdu, negali būti paliktos savieigai. Todėl svarbu klausytis autentiškų paauglių balsų bei autentiškų patirčių ir suteikti kokybišką bei efektyvią pagalbą ugdytiniais ir jų šeimoms.

Probleminiai klausimai: Kaip profesinio mokymo įstaigoje besimokantys mokiniai vertina savo socialinius gebėjimus? Kokios egzistuoja mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) patirtys mokytojų požiūriu? Kokios yra socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje?

Tyrimo objektas. Galimai³ socialinę riziką patiriančių mokinių socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybės.

Tyrimo tikslas. Ištirti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinius gebėjimus ir jų ugdymo(si) galimybes profesinio mokymo įstaigoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, siekiant pagrįsti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) svarbą.
2. Atlikti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų subjektyvaus vertinimo analizę.
3. Atskleisti mokytojų patirčių turinį, ugdant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje.
4. Pateikti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybes profesinio mokymo įstaigoje.

Tyrimo metodologija. Darbe pasirinkta mišrių tyrimų strategija, kuri grindžiama pragmatizmo teorine koncepcija. Anot Dewey (1990), pragmatizme labai svarbi socialinė sąveika ir pats individo gyvenimas.

Kiekybinis tyrimas grindžiamas pozityvistine epistemologija, kad egzistuoja objektyvi, nuo sąmonės nepriklausanti realybė ir jos pažinimas turi būti vykdomas laikantis nešališkumo, objektyvumo pozicijų. Anot Komte`as (1949), pozityvizmui būdinga nagrinėti objektyvią aplinką kaip duotybę, sudarančią galimybę individų socializacijai ir savirealizacijai visuomeninėje.

---

³Tyrimo objektas sukonkretintas pridėdam „galimai“, atsižvelgiant į tai, jog socialinę riziką patiriantys mokiniai yra socialiai jautri grupė ir dėl tyrimo etikos principų nėra galimybės jos tiesiogiai identifikuoti ir apklausti. Atsižvelgiant į mokyklos duomenis, visoje mokinių populiacijoje jų yra apie 50,8 %. Magistro darbo autorė turi tiesioginę galimybę susipažinti su šiais duomenimis dėl savo profesinės veiklos funkcijų vykdymo.

Kokybinio tyrimo metodologija grindžiama konstruktyvizmo filosofine teorija. Berger, Luckman (1999), būties realybę apibūdina per socialinį kontekstą ir teigia, kad būties realybė negali būti vienodai supраста, kadangi kiekvienas individas supranta savo patyrimus per savo sukonstruotus modelius.

Duomenų rinkimo metodai: mokslinės literatūros analizė siekiant pagrįsti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) svarbą. Pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas – mokinių internetinė apklausa raštu siekiant įvertinti mokinių turimus socialinius gebėjimus. Kokybiniame tyrime taikomas pusiau struktūruotas (formalizuotas) interviu, kurio pagrindu buvo renkama tyrimo dalyvių – mokytojų subjektyvi patirtis.

Duomenų analizės metodai: gauti anketinės apklausos kiekybiniai tyrimo duomenys buvo apdoroti taikant SPSS programinį paketą, taikyta aprašomoji statistika (procentiniai dažniai ir vidurkiai). Aprašant kiekybinius kintamuosius skaičiuotas vidurkis (M), standartinis nuokrypis (SD) ir procentiniai dažniai. Duomenų patikimumui užtikrinti yra pateikti kiekvienos skalės Cronbach (α) skaičiavimai. Kokybiniame tyrime atlikta kokybinė turinio (KTA) analizė.

Tyrimo imtis ir atranka. Kiekybinis tyrimas buvo atliktas 2023 m. kovo – balandžio mėnesiais Jonavos politechnikos mokykloje. Apklausta 117 mokinių, kurie mokosi 9-12-ose gimnazijos klasėse. Gegužės mėnesį atliktas kokybinis tyrimas – pusiau struktūruotas (formalizuotas) interviu paimtas iš 4 mokytojų, kurie turi ne mažesnę nei penkerių metų darbo patirtį dirbant su mokiniais.

Tyrimo etapai ir organizavimas. Tyrimas buvo organizuojamas keliais etapais:

I etape buvo analizuojama mokslinė literatūra, teisiniai dokumentai, interneto duomenų bazės, siekiant pateikti teorines įžvalgas pasirinkta tema.

II etape parengtas tyrimo instrumentas ir atliktas empirinis tyrimas, kurio metu duomenų rinkimui ir jų analizei pasitelktas kiekybinis tyrimas (2023 m. kovo – balandžio mėn.)

III etape empirinių tyrimo duomenų apdorojimas ir rezultatų analizė (2023 m. balandžio mėn.).

IV etape atliktas kokybinis tyrimas – pusiau struktūruotas (formalizuotas) interviu ir kokybinė turinio (KTA) analizė (2023 m. gegužės mėn.)

V etape parengta diskusija, išvados bei rekomendacijos (2023 m. gegužės mėn.).

Darbo naujumas, teorinis ir praktinis reikšmingumas. Išanalizavus Lietuvos ir užsienio autorių mokslinę literatūrą apie šeimų, patiriančių socialinę riziką, problemas, stigmatizaciją visuomenėje, aktualizuota paauglių autentiškų balsų svarba, švietimo pagalba ir atkreiptas visuomenės dėmesys į pačias profesinio mokymo įstaigas, jų svarbą jaunuolių gyvenime. Lietuvoje yra nedaug atlikta tyrimų apie profesines mokyklas, mokinių ugdymo(si) ir mokymo(si) sąlygas ir galimybes jose, kadangi dėmesys yra skiriamas ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo

mokykloms. Darbe pateikta galimai socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) sąlygų ir galimybių analizė profesinio mokymo įstaigoje. Siekiant iširti moksleivių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje sukurtas ir pritaikytas klausimyno instrumentas moksleiviams. Tyrimo rezultatai yra reikšmingi profesinio mokymo įstaigai modeliuojant ir siekiant gerinti mokinių socialinius gebėjimus.

Darbo aprobacija. Judenienė, Ginta. „Vaikų iš socialinės rizikos šeimų socialinių gebėjimų ugdymo ypatumai“. VUŠA edukologijos instituto studentų mokslinių darbų konferencija. 2021 m. gegužės 20 d. Mokslinė vadovė: Daiva Malinauskienė (žr. 6 priedą).

Judenienė Ginta. „Ar tikrai renkiesi pats? Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos mokykloje tendencijos, pokyčiai ir galimybės“ skaitytas pranešimas tema „Socialinio pedagogo patirtis vedant programos „Savu keliu“ užsiėmimus nuotoliniu būdu profesinėje mokykloje“ Tarptautinė konferencija. 2021 m. birželio 22 d. (žr. 7 priedą).

Judenienė Ginta. „Socialinę riziką patiriančių mokinių socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybių modeliavimas profesinio mokymo įstaigoje“. VUŠA organizuota jaunųjų tyrėjų Tarptautinė mokslinė konferencija „JAUNASIS TYRĖJAS IŠMANIAJAI VISUOMENEI“. 2023-05-11 d. Mokslinis vadovas: Remigijus Bubnys. (žr. 8 priedas).

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalba, įvadas, 4 skyriai, 8 poskyriai, diskusija, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 8 priedai. Darbe pateikiama 19 lentelių ir 21 paveikslas. Darbo apimtis be literatūros ir priedų – 78 puslapiai.

1. TEORINIAI IR PRAKTINIAI SOCIALINĘ RIZIKĄ PATIRIANČIŲ MOKINIŲ UGDYMO(SI) ASPEKTAI PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOJE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTEKSTE

1.1. Vaiko apsaugos politika ir jos įgyvendinimo strategija profesinio mokymo įstaigose

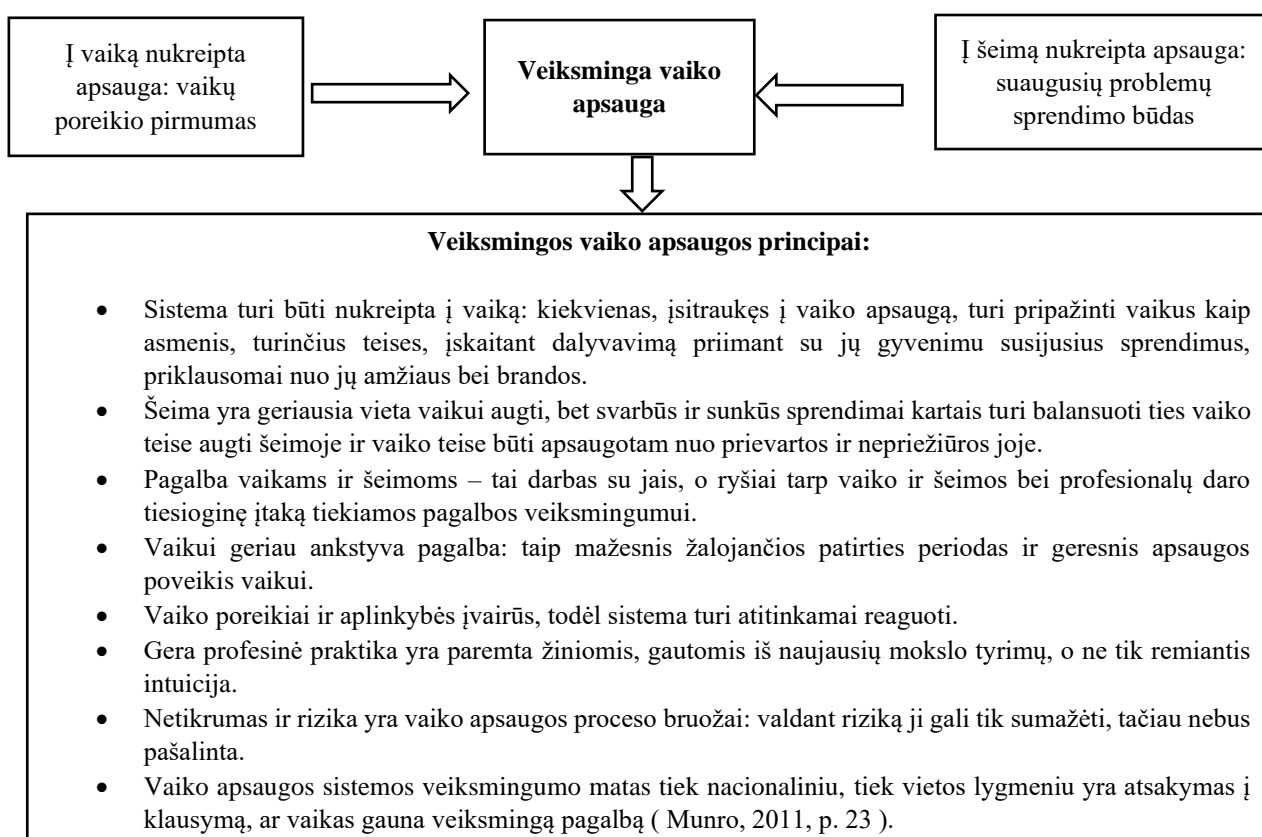
Lietuvos Respublikos (toliau – LR) Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, orientuodamasi į kompleksinės pagalbos šeimai principą, įstatymiškai reglamentavo koordinuotą švietimo programos vykdymą, kai kartu teikiama socialinės paramos, sveikatos priežiūros paslaugų ir švietimo pagalba vaikams bei jų tėvams. Anot Zabulienės (2018), kompleksinei pagalbai būtinas tarpinstitucinis bendradarbiavimas, nes teikiant paslaugas šeimai reikalingas sisteminis požiūris, todėl yra svarbūs atsakingų institucijų žingsniai, siekiant įteisinti pastangas, teikti vaikui ir šeimai kompleksinę pagalbą, atitinkančią jų poreikius. Remiantis sisteminiu požiūriu organizuojant kompleksinę pagalbą vaikams ir jų šeimoms, itin buvo aktualizuojama tarpžinybinio bendradarbiavimo svarba ir 2017 m. buvo įsteigti tarpžinybinio bendradarbiavimo koordinatorių etatai visose Lietuvos savivaldybėse.

Remiantis 2018 m. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos (toliau – Tarnyba) prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos ataskaita, nuo 2018 m. Lietuvoje įvyko kiti reikšmingi pokyčiai vaiko teisių apsaugos srityje. Pertvarkyta vaiko teisių apsaugos sistema: įsteigti papildomi socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų, vaiko teisių apsaugos specialistų etatai, nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo ir veiklos algoritmai. Įvyko vaiko teisių apsaugos valdymo centralizavimas: 60 vaiko teisių apsaugos skyrių savivaldybėse prijungta prie Tarnybos. Aktualizuota tarpžinybinio bendradarbiavimo tarp įvairių įstaigų svarba.

Minėtas kontekstas atskleidžia reikšmingus pokyčius vaiko teisių apsaugos srityje, siekiant apsaugoti vaikus nuo vaiko teisių pažeidimų, bet ypatingai yra svarbus ir vaiko dalyvavimas, kaip įgyvendinimo strategija profesinio mokymo įstaigose. Manful ir McCrystal (2010) teigia, kad svarbus vaiko teisių ir interesų įgyvendinimo principas yra pagarbos vaiko pažiūroms, kuris pabrėžia vaiko, kai aktyvaus subjekto, statusą aktyviai dalyvauti priimant sprendimus jį liečiančiais klausimais ir, esant reikalui, ginti savo teises. Ypatingai tai yra svarbu vaikams, kurie patiria socialinę riziką. Šia nuostata vaikas pripažįstamas lygiaverčiu sąveikos dalyviu, turinčiu teisę išreikšti savo nuomonę, pažiūras. Kabašinskaitė (2002, p. 48) akcentuoja, kad visuomenėje yra stokojama į vaiką orientuoto požiūrio socialinėje politikoje, vaiko aprūpinimas ir dalyvavimas nėra suprantami kaip atskiri politikos elementai, kurie gali paveikti vaiko apsaugą bei vaiko politiką kaip visumą. Manful ir McCrystal (2010) pabrėžia, kad ir valstybei, ir suaugusiems numatyta pareiga užtikrinti vaiko dalyvavimo teisę ir sužinoti vaiko pažiūras bei deramai į jas atsižvelgti. Vaiko nuomonė, šiuo atveju, yra priemonė, padedanti nustatyti ir įgyvendinti vaiko teises ir interesus bei

praktinę vaiko apsaugą. Tokiu būdu, bus labiau užtikrinama vaiko apsaugos politika ir jos įgyvendino strategija profesinio mokymo įstaigose.

Anot Tamutienės (2018), kalbant apie praktinę vaiko apsaugą ir joje kylančias problemas bei galimybes, tikslinga yra nustatyti į kurią pusę yra orientuota vaiko apsauga. Tai yra itin svarbu, kadangi kitų šalių tyrinėtojai yra atskleidę į vaikus arba šeimas (suaugusiuosius) orientuotų sistemų pranašumus ir trūkumus, nurodę vaiko efektyvios apsaugos principus. Pagal Tamutienę (2018), norint efektyvios ir kokybiškos vaiko apsaugos, ji turi būti vienodai orientuota į vaiką ir į šeimą. 1 paveiksle pavaizduotas vaiko apsaugos analizės teorinis ir praktinis modelis.

1 pav. Vaiko apsaugos analizės teorinis ir praktinis modelis (sudaryta remiantis Munro, 2011; Poso, Skivenes, Hestbaek, 2014, cit. Iš Tamutienės, 2018, p. 27)

Apibendrintai galima teigti, kad vaiko apsauga turi būti vienodai (optimaliai) nukreipta į vaiką ir į šeimą. Jei sistema yra nukreipta į vaiko apsaugą, tada dideli lūkesčiai yra keliami tėvams, kurie gali ir neatliepti vaiko poreikių. Jei sistema nukreipta į šeimą, tada dėmesys yra neskiriamas vaikui, vyksta mediacija ir kitos paslaugos tėvams, o pats vaikas yra „nematomas“ ir neužtikrinamas jo saugumas, kaip įgyvendino strategija profesinio mokymo įstaigose. Optimalus yra vidurinis variantas, kai vaiko apsaugos sistema yra nukreipta į vaiką ir į šeimą, tuomet teikiama kompleksinė specialistų pagalba yra efektyvi bei kokybiška. Be to, pati vaiko apsaugos sistema yra siejama ir su vaiko teisėmis, ir laisvėmis.

Remiantis LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2019 m. vėl įvyko eilė pakeitimų vaiko teisių apsaugos srityje, kurie įsigaliojo nuo 2020 m. sausio 1 d.

- **Vaiko laikinoji priežiūra.** Nustatoma šiais atvejais: jeigu yra fiksuotas realus pavojus vaiko saugumui, sveikatai ir/ar gyvybei, tada bus nustatomas vaiko apsaugos poreikis, o vaikas bus apsaugotas pasitelkus giminaičių pagalbą arba apgyvendinus vaiką su abiem arba vienu iš tėvų krizių centre, kitas atvejis – vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, esant svarbioms priežastims (gydymo, įdarbinimo, profesinės ar savanoriškos veiklos ne Lietuvos Respublikoje ir kt. atvejais), turi teisę kreiptis dėl vaiko laikinosios priežiūros, tėvų prašymu, nustatymo. Vaiko laikinoji priežiūra nustatoma ne ilgesniam kaip šešių mėnesių terminui.
- **Atsisakoma vaiko grėsmės lygių nustatymo.** Vietoje jų bus vertinama vaiko ir/ar šeimos situacija ir nustatoma būtinybė vertinti pagalbos šeimai ir/ar vaikui poreikį.
- **Vaikų globos įstaigų tinklo optimizavimas** - vaikai perkeliama į šeimynas, kuriose bus labiau rūpinamasi vaikų individualiais poreikiais.

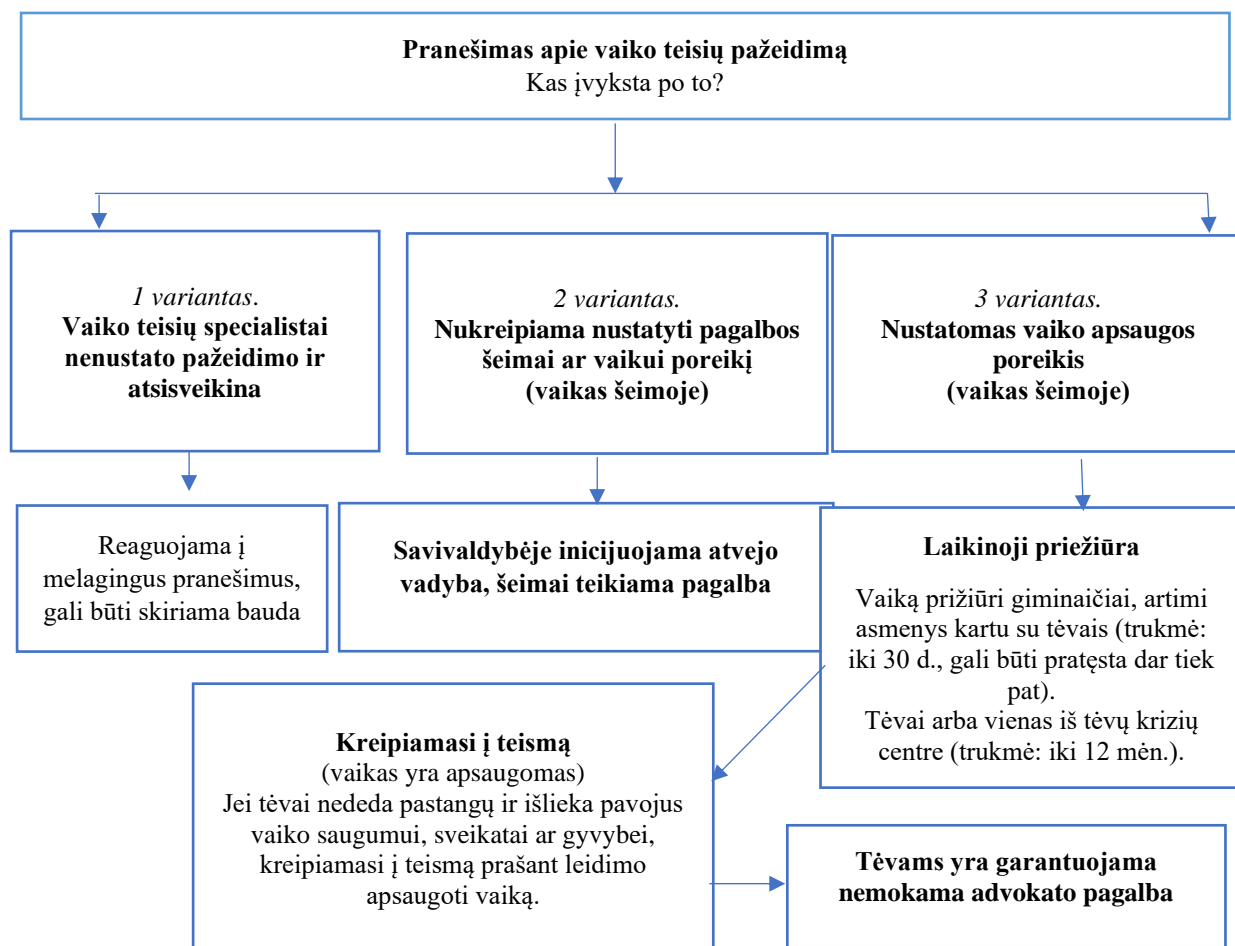
Anot Bučinsko, Sakalauskaitės (2016, p. 39) – socialinis saugumas tai nuolatinė vaiko būseną visuomenėje, kai garantuojamas jo fizinis neliečiamumas, gera psichologinė būtis ir pakankamas materialinis aprūpinimas, kai vaikas gali netrikdomai lavintis bei mokytis ir visiškai užtikrinamas jo socializacijos procesas, sveikatos apsauga bei lygios startinės galimybės. LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2020 m. vėl įvyko keli svarbūs pokyčiai vaiko teisių apsaugos srityje:

- **Atsirado globos centrai**, kurie teikia pagalbą globėjams, rūpintojams, įtėviams bei jų auginamiems vaikams.
- **Budintys vaiko teisių apsaugos specialistai**, kurie bet kuriuo paros metu vyksta į šeimą ir vertina situaciją joje.
- **Budintys globotojai**, kurie rūpinasi, globoja vaikus šeimos krizių atvejais.

Nuo 2020 m. įsigaliojo Lietuvos Seimo priimti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimai, kuriais pereinama prie vaiko situacijos vertinimo, po kurio seka vaiko ir šeimos poreikius atitinkančios pagalbos ir paslaugų teikimas. Vadovaujantis šiuo įstatymu, iškilus sunkumams ir problemoms šeimoje, bus remiamasi į senelių, giminaičių, krikšto tėvų ar kt. vaikui artimų asmenų paramą. Susiklosčius nepalankiai situacijai šeimoje, vaikas su abiem arba vienu iš nesmurtaujančių tėvų galės būti apgyvendinamas krizių centre. Berns (2009, p. 35) teigia, kuo daugiau kokybiškų ryšių ir sąveikų atsiranda tarp vaiką supančių mikrosistemų, tuo didesnę įtaką jos daro vaiko socializacijai. Socializacija vyksta visą žmogaus gyvenimą sąveikaujant žmonėms. Norint sėkmingos ir pozityvios vaikų / paauglių socializacijos ypatingas dėmesys yra skiriamas

visuomenei, kadangi naujoji valstybės paradigma išskyrė vaikus kaip grupę, siekdama juos padaryti matomais visuomenėje santykiyje su suaugusiais. Šia linkme yra orientuojama ir vaiko teisių apsaugos sistema siekiant suteikti efektyvią ir kokybišką pagalbą vaikams ir jų tėvams.

2 paveiksle pavaizduota, kaip veikia vaiko teisių apsaugos sistema ir kaip yra reaguojama į vaiko teisių pažeidimus nuo 2020 m. sausio 1 d.

2 pav. Vaiko teisių apsaugos sistemos modelis (sudaryta remiantis LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, Vaikų apsauga nuo smurto: kas keičiasi 2020 metais. „Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/vaiku-apsauga-nuo-smurto-kas-keiciasi-2020-metais>“)

Akcentuojame, kad vaikas turi teisę augti savo biologinėje šeimoje, kadangi, nagrinėjant minėtą kontekstą, ten jam yra geriausia augti, nepaisant galimų trumpalaikių ar ilgalaikių sprendimų. Jeigu kilusį pavojų vaikui galima pašalinti suteikiant tinkamą pagalbą šeimai, prioritetas visuomet teikiamas vaiko išsaugojimui šeimoje ir į vaiko nuomonę turėtų būti atsižvelgiama.

Europos vaikų norų tyrimas, kurį atliko Unicef ir organizacija „Eurochild“ 2019 m. atskleidė, kad vis dėl to per daug vaikų mano, kad priimant sprendimus į jų nuomonę neatsižvelgiama. Tyrimas atskleidė, kad problemos yra susijusios su stereotipais ir supratimu, kad vaikų dalyvavimą

sudėtinga užtikrinti, kad tai yra brangu, reikalauja daug išteklių ir specialiųjų žinių. Tyrime yra teigiama, kad vaiko nedalyvavimas, jį liečiančiais klausimais, turi neigiamą poveikį jo adaptacijai ir socializacijai mokymo įstaigoje. Murray (2019) pabrėžia ypač neigiamas vaiko balso ignoravimo pasekmes. Vaiko nuomonės neklausymas, neišgirdimas parodo, kad jis nėra vertinamas. Tokia elgsena atskiria vaiką nuo priklausomybės jausmo grupei, nuo galimybės būti pripažintam ir svarbiam grupei, slopina vaiko gerovę, tapatybę ir raidą. Murray (2019) teigia, kad vaiko balso ignoravimas menkina vaiko savarankiškumą ir savireguliaciją, o tai savo ruožtu mažina mokymosi motyvaciją. Ebsersold (2007) akcentuoja, kad pagrindiniai vaiko dalyvavimo bruožai yra: individualizacija, savarankiškumas, socialiniai įgūdžiai, lygiavertiškumas, teisingas konfliktų sprendimas. O'Reilly, Dolan (2016) pabrėžia, kad vaiko balso išgirdimas yra susijęs su jo apsauga ir vaiko gerovės sistema. Ruškus (2021) teigia, kad vaiko balso tema yra be galo svarbi ir tam turėtų būti skiriamas ypatingai didelis visuomenės dėmesys.

Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, kad vaiko dalyvavimas ir jo balso išklauskymas yra susijęs su jo sėkminga socializacija, socialine gerove, socialinių gebėjimų stiprinimu bei vaiko apsaugos politika ir jos įgyvendinimo strategija profesinio mokymo įstaigose. Lietuva didelį dėmesį skiria vaiko apsaugos politikai ir jos įgyvendinimo strategijai suteikdama galimybę vaikams / paaugliams aktyviai dalyvauti visuomenės veiklose. Svarbu akcentuoti, kad nuo 2021 m. vaiko teisių klausimais prabilo patys vaikai / paaugliai. Ypatingai tai svarbu vaikams, kurie patiria socialinę riziką ir mokosi profesinio mokymo įstaigose.

2021 metais ypatingas dėmesys buvo skiriamas autentiškiems vaikų balsams išgirsti ir autentiškoms patirtims išklaudyti. Remiantis Tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021 metų veiklos ataskaita, 2021 m. buvo įkurta Vaikų taryba, kurią sudaro 15 vaikų nuo 10 iki 16 metų. Akcentuojame, kad Vaikų taryba – tai patariamoji Tarnybos darbo grupė, kuri kėlė svarbiausius vaikų klausimus, atstovavo Lietuvos vaikų balsui bei sprendė aktualias problemas: tolerancijos didinimas, tautinių mažumų mokyklų skirtumai, smurto prieš vaikus, žalingų įpročių prevencija, vaikų iš užsienio adaptacija, lytinis švietimas, negalią turinčių vaikų integravimas į mokyklas. Minėtos ataskaitos veiklos duomenys parodė, kad 2021 m. buvo organizuoti keturi Vaikų tarybos posėdžiai, kurių pagrindinės temos buvo: „Patyčios“, „Įtraukusis švietimas“, „Komandinis darbas“. Vaikų tarybos nariai yra iš skirtingų Lietuvos rajonų ir išrinkti dviejų metų kadencijai. Tarnyba 2022 metams įsikėlė tikslą bei lūkestį – siekti lyderystės vaiko teisių apsaugos sistemoje.

2022 m. Lietuvoje įvyko dar vienas svarbus pokytis vaiko teisių srityje – atidaryta „Vaiko teisių“ linija, į kurią skambinti ir konsultuotis gali tiek vaikai, tiek suaugusieji. Be to, konsultavimo galimybė dar labiau plečiama ir orientuojama į pačius vaikus, paauglius – kreiptis galima ir tiesioginiais pokalbiais internetu. Pasak Tarnybos direktorės Skodienės (2022), vienas iš vaiko teisių gynėjų tikslų – būti kuo labiau prieinamiems visuomenėje. (...). Tikimės, kad pagrindinė svetainės

naujovė – įdiegta galimybė pasikonsultuoti susirašinėjant su vaiko teisių gynėjais realiu laiku leis mums būti arčiau visuomenės, augins jos pasitikėjimą ir paskatins didesnę dėmesį vaikų saugumui. (...). Ypatingas dėmesys bus skirtas informacijai vaikams – jie galės susipažinti su vaiko teisių ir pareigų, fizinio ir seksualinio smurto atpažinimo, patyčių prevencijos, lytiškumo, streso įveikimo, saugumo internete bei kt. svarbiomis temomis. Anot Tarnybos direktorės Skodienės (2022), tokia galimybė atsirado vaiko teisių gynėjams atnaujinus interneto svetainę, naujasis jos adresas – vaikoteises.lrv.lt

Apibendrintai galima teigti, kad Lietuva nuo 2017 m. didelį dėmesį skiria vaiko apsaugos politikai ir jos įgyvendinimo strategijai. Ypatingai tai paliečia paauglius, kurie auga šeimose, patiriančiose socialinę riziką ir mokosi profesinio mokymo įstaigose. Remiantis moksline literatūra galima teigti, kad vaiko apsaugos politika ir jos įgyvendinimo strategija yra susijusi su vaiko / paauglio balso išklausymu, autentiškomis patirtimis ir aktyviu dalyvavimu visuomenės gyvenime. Galima daryti prielaidą, kad, po įvykusių reformų vaiko teisių apsaugos sistemoje, autentiški vaikų balsai ir autentiškos vaikų gyvenimo patirtys bus išgirstos bei išklausytos ir nebus paliktos savieigai. Kitame poskyryje aptarsime patiriančių socialinę riziką šeimų charakteristiką, jų problemas, visuomenės požiūrį į šias šeimoms bei pagrindines vaiko ugdymosi problemas.

1.2. Patiriančių socialinę riziką šeimų charakteristika ir pagrindinės vaiko ugdymo(si) problemos

2018 m. vyko Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarka, kuomet buvo keičiama teisinė bazė reglamentuojanti darbą su šeimomis ir vaikais. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. A1-802 (nauja redakcija) pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. A1-141 „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais nuo 2018 m. liepos 1 d. buvo panaikinta socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaita ir šios apskaitos tvarka. Savo darbe, dėl aiškumo bei naujų apibrėžimų, vartosiu terminus: socialinę riziką patiriantys vaikai / paaugliai ir šeimos, patiriančios socialinę riziką. Toliau išsiaiškinsime, kaip yra apibūdinamos šeimos, patiriančios socialinę riziką.

Lietuvių kalbos žodyne žodis rizika yra apibrėžiamas „su galimu pavojumi susijęs dalykas“ arba „pasiryžimas vykdyti ką nors pavojinga“. Pėžaitė ir Brazienė (2004, p. 34) akcentuoja, kad socialinė rizika – tai įvairios visuomeninio gyvenimo aplinkybės, kurios sudaro sąlygas socialinei asmens atskirčiai atsirasti.

LR Seimo 2008 m. patvirtintoje Valstybės šeimos politikos koncepcijoje šeima, patirianti socialinę riziką, yra apibrėžiama kaip šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ir negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą naudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi bei saugumui.

Remiantis UNICEF (2021) gilumine politikos, programų, paslaugų, biudžeto ir mechanizmų, skirtų kovoti su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi Lietuvoje analizės ataskaita, socialinę riziką patiriančios šeimos – apima įvairias rizikas, galinčias sukelti skurdą ar socialinę atskirtį. Vaikams tai apima gyvenimą namų ūkyje, kur pajamas uždirba tik vienas asmuo; gyvenimą su negalia turinčiu vienu iš tėvų; gyvenimą namų ūkyje, kuriame piktnaudžiaujama psichotropinėmis medžiagomis arba smurtaujama; Europos Sąjungos piliečio, kuris persikėlė gyventi į kitą valstybę narę, o patys vaikai liko savo kilmės valstybėje narėje; vaikai, kurių motina paauglė ir vaikai, kurių vienas iš tėvų yra įkalintas.

Ratkevičienė (2018, p. 43) teigia, kad šeima – svarbiausia mūsų visuomenės ląstelė. Tačiau kaip ir kiekvienas žmogus, tai ir kiekviena šeima – unikali, išskirtinė ir, reikia pastebėti, ne visuomet pavyzdinė ir socialiai funkcionali. Tos šeimos, kurios nesilaiko visuomenėje nustatytų taisyklių, yra linkusios į socialiai ydingą gyvenimo būdą, paprastai yra vadinamos socialinę riziką patiriančiomis

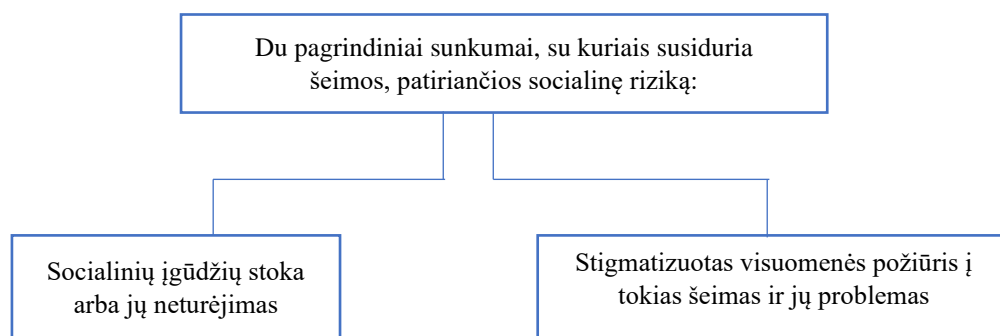
šeimomis. Panašiai minėtas šeimas apibrėžia Gudžinskienė (2013, p. 42), šeima, patirianti socialinę riziką, neatlieka jai numatytų pagrindinių funkcijų, sukuria nepalankią socialinę aplinką vaiko asmenybei vystytis. Šiose šeimose dažnai pasireiškia vaikų nepriežiūra ir apleistumas, smurtas, kurie turi įtakos vaikų socialinių gebėjimų ugdymuisi ir socialinei adaptacijai mokymo įstaigoje.

Toliau aptarsime šeimos vaidmenį vaiko ugdymuisi bei sėkmingai, pozityviai vaiko socializacijai visuomenėje. Šeima – vienas svarbiausių visuomenės institutų, kuriame vyksta svarbus individo socializacijos procesas. Šeimoje vaikas įgyja žinių apie save ir kitus žmones, aplinką, joje formuojasi vaiko įpročiai, vertybės bei nuostatos. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ yra teigiama, kad siekiant sėkmingos visuomenės kaitos, labai svarbu inicijuoti pokyčius pagrindinėje asmenybės ugdymo aplinkoje – šeimoje. Taip pat pabrėžiama, kad turi būti stiprinama darni šeima – svarbiausia visuomenės ląstelė ir tautos išlikimo garantas, kurioje subręsta laisvas, kūrybiškas ir atsakingas žmogus.

Berns (2009, p. 32) teigia, kad šeima – tai aplinkos segmentas, kuriame vyksta auklėjimas, ugdomas prieraišumas ir suteikiamos įvairiausios galimybės. Šeima yra svarbiausias vaiko socializacijos veiksnys, nes daro didžiausią įtaką vaiko raidai. Miškinis (2003, p. 7) akcentuoja, kad šeima yra tautos stabilumo, tęstinumo garantija, prieglobstis žmogui nuo susvetimėjusio pasaulio ir įtampos. (...). Visuomenė ir valstybė yra tokia, kokia yra šeima. Šeimoje atsinaujina visuomenė, ugdoma jos pamaina, išsaugomas identitetas. Kad ta pamaina pateisintų tautos lūkesčius, šeima turi būti tvirta. Tik tokioje šeimoje įmanomas tinkamas jaunosios kartos ugdymas, tautos pažanga. Kvieskienė (2005, p. 59) pabrėžia, kad tik mylinčioje ir socialiai saugioje šeimoje vaikai įgyja svarbiausias socializacijos pamokas. Namai yra pirmoji bendruomenė, su kuria vaikai susipažįsta. (...). Vaikai, nuo pirmųjų gyvenimo dienų patyrę šeimos meilę, vieni kitų pagarbą, išmoksta gerbti ir mylėti kiekvieną žmogų, bendrauti ir bendradarbiauti. Kasnauskienė, Račkauskienė (2008) teigia, kad šeima kiekvienam mūsų yra gyvybingas paguodos, meilės, ramybės ir draugiškumo šaltinis. Anot Pikūno ir Palujanskienės (2001, pp.16-17), vaiko asmenybės vystymasis labai priklauso nuo tėvų, nes jie ne tik perduoda paveldėjimo galimybes, bet ir sudaro pačią reikšmingiausią jo aplinko dalį. (...). Stiprus ryšys su tėvais – turi labai didelę reikšmę visai vaiko ateičiai, vystymosi sėkmingumui tiek vaikystės metais, tiek paauglystėje. Eberhard (2019, p. 14) teigia, kad geriausi tėvai, žinoma, yra tie, kurie tam sutverti. Akcentuojama, kad vaikų auklėjimas labiau susijęs su socialinėmis taisyklėmis, kurių turime juos išmokyti, ir noru, kad suaugę vaikai ir toliau juos mėgtų. Gibson (2022, p. 23) teigia, kad vaikystėje asmeninio saugumo rodiklis yra mūsų emocinis ryšys su tėvais ar globėjais. Šį ryšį aktyviai puoselėjantys tėvai užtikrina, kad vaikai visada jausis turintys į ką atsigręžti. Toks saugumas įmanomas tik tada, kai vaikus ir tėvus sieja nuoširdžiomis emocijomis pagrįstas bendravimas. (...). Šitokie tėvai lengvai pastebi ir supranta savo vaikų emocijas ir kintančias nuotaikas bei palankiai į jas reaguoja. Vaikas visada jausis saugus užmezgęs glaudų ryšį

su tokiais tėvais – nesvarbu, ar jam prireiks paguodos, ar žmogaus, su kuriuo galėtų pasidalinti džiaugsmiais. Rūpestingi tėvai parodo, kad vaikui leistina nevaržomai kalbėti apie savo emocines problemas. Be to, pagal Furst (1998, p. 203), santykiuose su tėvais vaikas beveik visuomet yra meilės gavėjas, jis retai nori pats mylėti ir globoti. Remiantis mokslinės literatūros analize galima apibendrintai teigti, kad būtent tėvų meilė yra esminė sąlyga, kad vaiko ugdymas bei auklėjimas būtų sėkmingas.

Svarbu aptarti su kokiomis problemomis susiduria šeimos, patiriančios socialinę riziką. Dobelniece ir kt., (2015, p. 141) atliktas tyrimas Latvijoje rodo, kad šeimoms, patiriančioms socialinę riziką yra būdingos įvairios problemos: skurdas, alkoholis, prievarta, smurtas, nedarbas, prastas būstas ir kt. problemos. Dauguma problemų yra susijusios su prastais šeimų įgūdžiais arba jų trūkumu, taip pat šeimų motyvacijos keistis, stoka. Remiantis LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021-2030 m. šeimos politikos stiprinimo plėtros pagrindimo programa yra išskiriami du pagrindiniai sunkumai, su kuriomis susiduria šeimos, kurios patiria socialinę riziką. 3 paveiksle yra pavaizduota šeimų, patiriančių socialinę riziką, samprata visuomenėje.

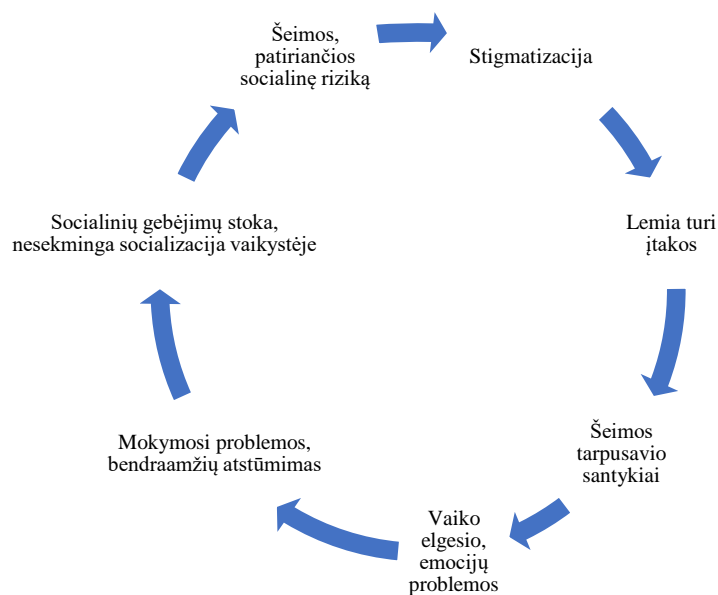
3 pav. Šeimų, patiriančių socialinę riziką, samprata visuomenėje (sudaryta darbo autorės, remiantis LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021-2030 m. šeimos politikos stiprinimo plėtros pagrindimo programa)

Nustatyta, kad pagrindinės šeimų, patiriančių socialinę riziką, problemos yra susijusios su netinkamu gyvenimu būdu, nepozityviais šeimyniniais santykiais, netinkamais įpročiais, priklausomybėmis ir nepalankiais santykiais su aplinka. Neretai tokiose šeimose vienas ar keli šeimos nariai piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis medžiagomis, kai kada būna priklausomi nuo azartinių žaidimų ar dėl turimos negalios, skurdo, socialinių įgūdžių stokos negali ir nemoka prižiūrėti, auklėti vaikų, naudoja psichologinį smurtą, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą dažnai naudoja ne šeimos interesams.

Toliau aptarsime, kokios priežastys ir veiksniai sukelia socialinę riziką patiriančių šeimų ir jų vaikų problemas. 2019 m. Lietuvos skurdo ir socialinės atskirties statistika rodo, kad skurdo

rizikos atveju Lietuvoje pažeidžiamiausi yra vaikai, daugiavaikės šeimos, vieniši tėvai, auginantys vaikus, neįgalieji, senatvės pensininkai, vieniši asmenys ir bedarbiai. Ataskaita atskleidžia, kad ekonominis nepriteklus ankstyvoje vaikystėje turi itin stiprų poveikį vaikų pasiekimams jau suaugus, ypač kalbant apie įsidarbinimo galimybes ir pajamas. Be to, nepalanki socialinė padėtis, kuri yra būdinga šeimoms, patiriančioms socialinę riziką, dažnai perduodama iš kartos į kartą ir lemia tolesnę nepalankią socialinę padėtį, kuri daro ilgalaikį poveikį vaikams – jie labiau linkę mesti mokyklą ir turi mažiau galimybių vėliau susirasti darbą. Minėta problema yra aktuali ne tik Lietuvoje, bet ir Europos Sąjungos (ES) šalyse. Statistiniai duomenys rodo, kad 2019 m. beveik 18 mln. (22,2 proc.) vaikų iki 18 metų Europos sąjungoje gyveno namų ūkiuose, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis. Svarbu akcentuoti svarbų aspektą, kad visos Europos Sąjungos šalys turi būti aktyvios, kad vaikų įtraukimas į bendruomenės veiklą būtų sėkmingas bei jie joje aktyviai dalyvautų.

Tai dažnai sukuria nepalankių sąlygų ciklą tarp kartų. 4 paveiksle yra pavaizduotas šeimų, patiriančių socialinę riziką, nepalankus ciklas kartų atžvilgiu.

4 pav. Šeimų, patiriančių socialinę riziką, nepalankus ciklas kartų atžvilgiu (sudaryta darbo autorės, remiantis LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021-2030 m. šeimos politikos stiprinimo plėtros pagrindimo programa)

Remiantis UNICEF (2021) gilumine politikos, programų, paslaugų, biudžeto ir mechanizmų, skirtų kovoti su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi Lietuvoje analizės ataskaita, svarbu išsiaiškinti, kaip yra apibrėžiama vaikų, gyvenančių šeimose, patiriančiose socialinę riziką, sąvoka – vaikai, gyvenantys šeimose, kurioms kyla rizika dėl įvairių socialinių veiksnių, pvz., piktnaudžiavimo psichotropinėmis medžiagomis, smurto artimoje aplinkoje, psichikos sveikatos sutrikimų; taip pat

vaikai, gyvenantys atskirtose vietovėse, kuriose yra didelis ekonominio nepritekliaus ir nusikalstamumo / smurto lygis ir žemas išsilavinimo lygis.

Moore (2006, p. 1) teigia, kad į pačius vaikus nereikėtų žiūrėti kaip į rizikos grupę – kyla rizika veikiau iš aplinkos, kurioje vaikai auga. Šiuo atveju, anot mokslininkės, būtų galima pasiūlyti, kad šeima, kurioje vaikas auga, yra rizikos šaltinis pačiam vaikui. Minėta mokslininkė (2006), išskyrė tokius šeimos rizikos veiksnius: skurdas, vieniša tėvystė ir žemas tėvų išsilavinimo lygis kenkia vaikų vystymuisi. Susan (2022) pabrėžia, kad rizikos veiksnių buvimas šeimose, pavyzdžiui, smurtas šeimoje, netinkamas elgesys su vaikais, tėvų narkotikų vartojimas, konfliktai šeimoje, skurdas ir tėvų stresas gali kelti grėsmę vaiko gerovei. Malinausko (2011) ir kt. mokslininkų atlikti tyrimai rodo, jog vaikui, patiriančiam vienos grupės riziką, didelė tikimybė patirti ir kitų grupių riziką. Pavyzdžiui, jeigu vaikas auga šeimoje, kurioje tėvai vartoja alkoholį, narkotikus, tikėtina, kad anksčiau ar vėliau vaikas patirs smurtą šeimoje. Arba, jeigu tėvai skursta, tikėtina, kad vaikai kenčia ne tik dėl materialinio nepritekliaus, bet ir dėl tėvų įgūdžių jais rūpintis stokos. Susan (2022) pabrėžia, kad apsauginiai veiksniai ir stiprybės šeimoje gali skatinti sveiką, atsparų ir teigiamą vaiko vystymąsi, nepaisant šeimos negandų.

Aptarus pagrindines vaiko ugdymosi problemas, Dobelniece ir kt., (2015, p. 141) akcentuoja, kad vaikai turi teisę augti jiems palankiomis, adaptyviomis sąlygomis. Remiantis Ratkevičiene (2018, p. 48), socialinę riziką patiriantys vaikai – mūsų visuomenėje egzistuojančios socialinės nelygybės, komplikuotai išvystytos socialinės pagalbos sistemos atspindys. Tokie vaikai reikalauja specifinio požiūrio, atidaus dėmesio ir turėtų tapti vienu iš prioritetinių tikslų, nes vaikai, o dalis jų šiuo metu yra socialinėje rizikoje, formuos mūsų ateities visuomenę. Anot Gudžinskienės (2013, p. 46), ne visos šeimos (dėl objektyvių ar subjektyvių priežasčių) geba išugdyti visavertę asmenybę, prisiimančią atsakomybę už savo veiksmus, siekiančią bendrų visuomenės ir asmeninių tikslų. Todėl būtina ir kitų įstaigų, turinčių įtakos socialiniam vaikų ugdymui(si), intervencija bei efektyvi prevencinė veikla. Viena iš tokių įstaigų yra mokykla, nes vaiko asmenybei formuotis ir socialiniams gebėjimams ugdytis svarbus tėvų, mokytojų, bendraamžių bei kitų visuomenės narių elgesys ir bendruomenėje galiojančių moralės principų laikymasis. Taigi, remiantis mokslinės literatūros analize, esminis bet kurios skurdo, socialinės padėties bei socialinės atskirties mažinimo strategijos dėmuo – investavimas į prevenciją, kuri turi prasidėti ankstyvoje vaikystėje.

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ 5 skyriaus – Sumani visuomenė 5.5 papunktyje yra akcentuojama, kad visuomenė turi pripažinti socialinę atskirtį patiriančių asmenų teises, padėti jiems išsaugoti orumą ir būti visaverčiais visuomenės nariais, aktyviai dalyvauti socialinės įtraukties politikoje ir veikloje, padėti kovoti su stereotipais ir stigmatizacija, išsaugoti ir stiprinti gyvenimo kokybę, socialinę, ypač vaikų, gerovę ir lygias galimybes visiems. Ypatingas vaidmuo tenka Europos Sąjungos (toliau – ES) vaiko teisių strategijai (2021), kurioje yra teigiama, kad kiekvienas

vaikas turi teisę į tinkamą gyvenimo lygį ir lygias galimybes nuo pirmųjų gyvenimo metų. Vaikų ekonominės ir socialinės įtraukties stiprinimas yra labai svarbus, siekiant spręsti skurdo ir nepalankios padėties perdavimo iš kartos į kartą problemas. Taip pat ES vaiko teisių strategijoje (2021) yra pabrėžiama, kad kiekvienas vaikas turi teisę į aukščiausią pasiekiamą sveikatos priežiūros standartą ir kokybišką švietimą, nepaisant jo kilmės ir gyvenamosios vietos. Tikimasi, kad ES vaiko teisių strategijos įgyvendinimas sunaikins šį uždara, nepalankų ratą socialinę riziką patiriančių šeimų kartų atžvilgiu ir suteiks lygias galimybes vaikams pasinaudoti pagrindinėmis paslaugomis.

Apibendrintai galima teigti, kad socialinę riziką patiriančių šeimų ir jų vaikų problemos ir sunkumai šeimose bei šių šeimų ir vaikų stigmatizacija visuomenėje turi neigiamą įtaką vaikų adaptacijai ir socializacijai. Natūralu, kad pirmoji įstaiga, kuri turi organizuoti tokios pagalbos teikimą – profesinio mokymo įstaiga. Taigi, mokymo įstaiga turi rūpintis ne tik žinių perteikimu, bet ir gebančios prisitaikyti prie kintančių gyvenimo sąlygų asmenybės ugdymu, kurti aplinką, parinkti tinkamus metodus ir būdus bei sudaryti sąlygas, kurioms esant kiekvienas galėtų vystytis, kaip gebantis savarankiškai planuoti savo ateitį ir sėkmingai integruotis į visuomeninį gyvenimą individas. Profesinio mokymo įstaiga – svarbiausia mokinių bendravimo vieta, todėl didelis dėmesys turi būti skiriamas įvairioms prevencinėms programoms mokymo įstaigoje organizuoti, kurių metu ir būtų ugdomi bei stiprinami mokinių socialiniai gebėjimai. Kitame skyriuje aptarsime socialinių gebėjimų ugdymosi svarbą jaunuolių gyvenime ir sėkmingą bei pozityvią jaunuolių socializaciją profesinio mokymo įstaigose.

2. SOCIALINIAI GEBĖJIMAI KAIP SĖKMINGO UGDYMO(SI) PRIELAIDA PROFESINIO MOKYMO KONTEKSTE

2.1. Socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybių raiška profesiniame mokyme

Socialiniai gebėjimai kaip sėkminga jaunuolių ugdymosi prielaida profesinio mokymo įstaigose yra neatsiejama nuo socializacijos. Socializacija – procesas, kai žmogus perima visuomenės, kurioje gyvena, žinias, vertybes, įgūdžius, nuostatas, vaidmenis, elgsenos modelius, požiūrį į gyvenimą. Socializacija yra sudėtingas, visą gyvenimą besitęsiantis procesas, kai iš kartos į kartą yra perduodamas žmonijos patyrimas. Berns (2009, p. 17) teigia, kad socializacija – tai procesas, kurio metu individai įgyja žinių, įgūdžių, išsiugdo charakterio bruožus, leidžiančius jiems tapti visaverčiais grupės ir visuomenės nariais. Juodaitytė (2003, p. 38) teigia, kad socializacija gali būti vadinamas procesas, kurio metu individas įsijungia į visuomenę, jos struktūrinius padalinius (socialines grupes ir bendrijas, institutus, organizacijas) perima jų sukauptą patirtį, socialines vertybes ir normas, formuoja socialiai reikšmingus asmenybės bruožus. Anot Kviešienės (2003, p. 15), socializacija – procesas, kurio metu visuomenės kultūra mikroaplinkos ir makroaplinkos sąlygomis perduodama vaikams, siekiant formuoti iš kūdikio individualybę, paklūstančią tam tikroms kultūros tradicijoms ir socialinėms normoms. Kuczynski (2019) pabrėžia, kad socializacija yra procesas, kurio metu vaikai ruošiami tapti sėkmingais visuomenės nariais. Juodaitytė (ten pat, p. 77) akcentuoja, kad vaiko socializavimosi procesai yra glaudžiai susiję su jo bendravimu ir dalyvavimu žmonių veikloje.

Apžvelgus į mokslininkų Berns (2009), Juodaitytės (2003), Kviešienės (2003) ir Kuczynski (2019) pateiktą socializacijos sąvoką galima teigti, kad socializacijos procesui yra būdingi šie aspektai: asmens įsitraukimas į visuomenę, socialinių normų, nuostatų ir vertybių, žinių bei įgūdžių, kultūros perėmimas. Norint sėkmingos individo socializacijos visuomenėje būtina ugdyti bei stiprinti socialinius gebėjimus. Toliau aptarsime socialinių gebėjimų ugdymosi sampratą ir turinį individų gyvenime.

Socialinių gebėjimų sąvoka glaudžiai siejasi ir su socialinių įgūdžių sąvoka. Socialinių įgūdžių sąvoka, kaip samprata, nėra nekintanti – pastaruoju metu vis dažniau socialiniai įgūdžiai yra įvardinami kaip socialinis emocinis ugdymas bei gyvenimo įgūdžių ugdymas. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) (cit. Iš Sturlienės, 2007, p. 19) socialinius įgūdžius apibūdina kaip gebėjimą prisitaikyti visuomenėje ir elgtis pozityviai, individų gebėjimą veiksmingai susidoroti su kasdienio gyvenimo poreikiais ir problemomis. Toks apibrėžimas iš esmės atitinka socialinių gebėjimų sampratą. Savo darbe, dėl aiškumo, vartosiu sąvoką socialiniai gebėjimai.

Samašonok, Gudonis (2007, p. 54) teigia, kad pripažįstant adaptyvios asmenybės ugdymo(si) svarbą, vis dažniau pabrėžiamas socialinių gebėjimų ugdymo aktualumas, mokėjimas spręsti

problemas, savarankiškai veikti, atsakyti už savo veiksmus. Takahashi ir kt., (2015) pabrėžia, kad socialinių gebėjimų ugdymas įgalina vaikus užmegzti sėkmingus santykius su bendraamžiais, padeda pasirengti mokyklai, gerina prisitaikymą prie mokyklos aplinkos ir padeda siekti aukštesnių akademinų rezultatų. Teigiama, kad socialiniai gebėjimai yra išmoktas elgesys, kuris yra pagrįstas socialinėmis taisyklėmis ir leidžia individams tinkamai bendrauti su kitais visuomenės nariais. Takahashi ir kt., (2015) teiginį patvirtina ir Gudžinskienė (2013, p. 27) teigdama, kad socialiniai gebėjimai yra įgyjami stebint, modeliuojant ir pamėgdžiojant matomą elgesį ir sulaukiant grįžtamojo ryšio apie savo elgesį ir jo pasekmes. Hosokawa ir Katsura (2017) teigia, kad socialiniai gebėjimai yra ypač svarbūs, nes nesugebėjimas socialiai prisitaikyti dėl prastų ar nepakankamų socialinių gebėjimų tiesiogiai siejasi ir su vaiko socialine padėtimi (pvz., bendradarbiavimo, savikontrolės trūkumas lems ir vaiko nepritapimą mokykloje). Anot Pikūno, Palujanskienės (2001, p. 227), socialiniai gebėjimai reiškia individo sugebėjimą draugiškai sugyventi su savo bendraamžiais ir kitais asmenimis bei jų grupėmis ir sudaryti patenkinamus bei sėkmingus ilgalaikius tarpasmeninius ryšius. Jaunuolių noras ir sugebėjimas padėti kitiems, ypač jaunesniems, yra taip pat šios kompetencijos dalis. Slušnys (2016, p. 193) akcentuoja, kad mokiniai, įgiję socialinių ir emocinių kompetencijų, labiau pasitiki savimi, užstoja patyčių auką arba patys tinkamai reaguoja į patyčių atvejį, jei yra tyčiojamosi iš silpnesnių vaikų. Slušniui (2016) antrina ir Izokaitis, Stonienė (2017) teigdami, kad ugdant mokinių socialinius gebėjimus yra sumažinamos ir patyčios mokykloje, ugdomas atsparumas žalingiems įpročiams, labiau aktualizuojama mokinių sveika gyvensena, kuriama saugesnė aplinka bei draugiškesnė bendravimo kultūra.

Slušnys (2016, p. 184) pabrėžia, kad ugdymo įstaigose mokiniams turi būti sudarytos sąlygos sistemingai stiprinti savo socialinį ir emocinį intelektą ir įgyti svarbių asmeninių kompetencijų, susijusių su savimone, savitvarda, socialiniu suvokimu, atsakingų sprendimų priėmimu ir tarpusavio santykiais. Lekavičienė, Antinienė (2019, p. 51) teigia, kad socialinis suvokimas yra vienas svarbiausių socialinio gyvenimo ir asmenybės kompetentingumo aspektų. Socialinis suvokimas yra selektyvaus informacijos atspindėjimo ir prasmės tai informacijai priskyrimo procesas. Jo meto žmogaus smegenys atrenka jutimo organais gaunamą informaciją, ją apdoroja, interpretuoja ir vertina. Kemerienė ir kt., (2009, p. 10) pabrėžia, kad socialiniai gebėjimai – tai verbalinio ir neverbalinio elgesio seka, kuri yra susijusi su aplinkinių žmonių elgesiu. Galima teigti, kad socialinis suvokimas padeda žmogui pažinti aplinką ir joje esančius žmones, o tai yra priskiriama prie žmogaus socialinių gebėjimų. Lekavičienė ir kt., (2015, pp.66-67) teigia, kad svarbiausia yra ugdyti bei stiprinti savęs pažinimą ir savigarbą. Gebėjimas pažinti save – tai savo charakterio, galimybių ir silpnybių, poveikio kitiems žmonėms supratimas, gebėjimas puoselėti teigiamą „savojo Aš“ suvokimą. Savigarba – tai pagarbos pačiam sau, pasitikėjimo savimi jausmas, kuris yra susijęs su savęs pažinimu. Žmonės, kurių savigarbos lygis aukštas, bendrauja atvirai, tiesiai, užtikrintai bei

tvirtai, neabejodami ir pasitikėdami savimi, jų žodžiuose galima išvelgti ir savo klaidų pripažinimą ir atsakomybę už savo veiksmus. Aukštos savigarbos žmonės rūpinasi kitais ir sugeba užjausti, yra empatiški, nebijo kritikos ir nesėkmių. Minėtos mokslininkės pabrėžia, kad su žema savigarba yra susijusios opios žmonių problemos kaip narkomanija, alkoholizmas, nusikalstamumas ir kt. Akcentuojama, kad egzistuoja koreliacinis ryšys tarp žemos savigarbos ir gyvenimo problemų, ypač tai svarbu socialinę riziką patiriantiems vaikams ir jų šeimoms. Galima daryti prielaidą, kad savęs pažinimas ir savigarba daro didžiulę įtaką žmogaus emocinei, psichinei sveikatai, socialiniam suvokimui, tarpasmeniniam bendravimui.

McGinnis ir kt., (2012) teigia, kad paaugliai turi būti mokomi esminių prosocialių įgūdžių bei gebėjimų, kurie padėtų jiems sėkmingai adaptuotis mokykloje ir elgtis prosocialiai. Mokslininkai pabrėžia, kad socialinių gebėjimų įvairovė yra didelė ir pateikia pagrindinius paauglių socialinius gebėjimus, kuriuos būtina ugdyti mokykloje. 1 lentelėje yra pateikti McGinnis ir kt., (2012) paauglių socialiniai gebėjimai.

1 lentelė. **Paauglių socialiniai gebėjimai** (sudaryta, remiantis McGinnis ir kt., 2012)

Klausytis.	Pradėti pokalbį.	Dalyvauti pokalbyje.	Užduoti klausimą.	Padėkoti.
Prisistatyti.	Pristatyti kitą žmogų.	Pasakyti komplimentą.	Kreiptis pagalbos.	Prisijungti prie grupės.
Pateikti nurodymus.	Vykdyti nurodymus.	Atsiprašyti.	Įtikinti kitus asmenis.	Suvokti savo jausmus.
Išreikšti savo jausmus.	Suvokti kitų asmenų jausmus.	Įveikti kito asmens pyktį.	Parodyti švelnumą.	Sutramdyti baimę.
Pamaloninti save.	Prašyti leidimo.	Pasidalyti kuo nors su kitais asmenimis.	Padėti kitiems.	Derėtis.
Valdytis.	Ginti savo teises.	Reaguoti į erzimą.	Vengti konfliktų.	Nesivelti į muštynes.
Išreikšti nepasitenkinimą.	Pozityviai reaguoti į kitų žmonių nepasitenkinimą.	Garbingai elgtis po varžybų ar kt. užsiėmimų.	Įveikti sumišimą.	Įveikti stresą.
Užstoti draugą.	Reaguoti į įkalbinėjimą.	Reaguoti į pralaimėjimą.	Susidoroti su prieštaringa informacija.	Susidoroti su kaltinimais.
Pasirošti sunkiam pokalbiui.	Įveikti grupės spaudimą.	Nuspręsti, ko nori siekti gyvenime.	Nuspręsti, kas lėmė problemą.	Užsibrėžti tikslą.
Apsispręsti dėl savo gebėjimų.	Surinkti į informaciją.	Išdėstyti problemas pagal svarbą.	Priimti sprendimą.	Sutelkti dėmesį į užduotį.

Sturlienė (2007) suklasifikuoja socialinius gebėjimus ir išskiria aštuonias svarbiausias mokinių socialinius gebėjimų dimensijas, kurias būtina ugdyti bei stiprinti švietimo įstaigoje. Kiekvienai socialinių gebėjimų dimensijai yra priskirtas gebėjimų turinys, kuris yra pateiktas 2 lentelėje.

2 lentelė. **Socialinių gebėjimų dimensijos** (sudaryta, remiantis Sturliene, 2007, pp. 19-20)

Socialinių gebėjimų dimensijos	Socialinių gebėjimų dimensijų turinys
Savęs pažinimas ir savigarba.	Tai gebėjimas pažinti ir įvertinti savo asmenybės ypatybes, stiprybes ir silpnybes. Savęs vertinimas – tai kiekvieno žmogaus santykis su turimu AŠ vaizdu, emocinio to santykio išgyvenimas. Individo savęs paties, savo savybių, galimybių ir vietos tarp žmonių vertinimas. Nuo šio gebėjimo priklauso žmogaus santykiai su kitais, jo savikritiškumas, reiklumas sau, pasiekimai, požiūris į savo laimėjimus ir nesėkmes, jo savijauta ir elgesys.
Gebėjimas bendrauti.	Bendravimo įgūdžiai leidžia užmegzti ir išlaikyti draugiškus ryšius su aplinkiniais, išklausti kitus ir tiksliai išreikšti savo mintis, suprasti kito jausmus ir elgesio motyvus.
Gebėjimas priimti sprendimus.	Tai galėjimas apibrėžti problemą, išsiaiškinti siekiamą tikslą, generuoti problemos sprendimo alternatyvas ir jas įvertinti bei rinkti tinkamiausią ir praktiškiausią. Tai atsakomybės už sprendimus ir padarinius prisiėmimas.
Gebėjimas spręsti konfliktus.	Tai mokėjimas spręsti konfliktus konstruktyviai: išsąmoninti konfliktą, atpažinti ir išreikšti jausmus, išsiaiškinti tikruosius poreikius ir norus, ieškoti problemos sprendimo ir priimti jį.
Gebėjimas valdyti jausmus.	Jausmų ir emocijų valdymo įgūdžiai apima tris procesus: atpažinimą, išsąmoninimą ir išreiškimą. Jausmus galima atpažinti iš kūno pojūčių, situacijos arba įvykių konteksto bei minčių. Jausmų išsąmoninimas paprastai yra susijęs su emocinės būsenos pavadinimu.
Gebėjimas įveikti stresą.	Stresas skatina žmonių veiklumą, išradingumą, netgi kūrybiškumą ir tobulėjimą. Svarbu mokytis atpažinti stresą ir jį įveikti. Tam padeda mokymasis aiškiai ir pozityviai mąstyti, atsipalaiduoti, paramos ieškojimas ir teikimas, fizinės sveikatos puoselėjimas.
Gebėjimas atsisakyti.	Tai įgūdžiai tinkamai pasakyti „NE“ tada, kada norima tai pasakyti, kad kiti suprastų pasiryžimą atsisakyti. Tai pasipriešinimas spaudimui. Kai žmogus pasitiki savimi, jo atsisakymas skamba tvirtai, ryžtingai, bet kartu ramiai.
Kritinis ir kūrybinis mąstymas.	Sprendžiant problemas, ypatingą reikšmę turi kritinis mąstymas, t. y. gebėjimas atskirti faktus nuo išankstinių nuostatų. Kritinis mąstymas apima klausimų kėlimą, atsakymų paiešką, nuomonių palyginimą ir sprendimų parinkimą.

Apibendrintai galima teigti, kad Sturlienė (2007) išvardija ir apima visus paauglių socialinius gebėjimus, kuriuos išskyrė mokslininkai McGinnis ir kt., (2012). Pastebima, kad minėta mokslininkė kiek mažiau skyrė dėmesio socialiniams gebėjimams: ginti savo teises, parodyti švelnumą, pasakyti komplimentą, susidoroti su prieštaringa informacija bei susidoroti su kaltinimais, pozityviai reaguoti į kitų žmonių nepasitenkinimą, bet šie socialiniai gebėjimai gali būti nesąmoningai mokslininkės atskleidžiami socialinių gebėjimų dimensijų turiniuose: savęs pažinimas ir savigarba bei kritinis, kūrybinis mąstymas. Detalizuojame, kad Sturlienė (2007) mokinių socialinius gebėjimus suklasifikuoja į socialinių gebėjimų dimensijų grupes, atskleidžia kiekvieno socialinio gebėjimo dimensijos turinį, todėl socialiniai gebėjimai yra pateikiami aiškiau bei suprantamiau.

Akcentuojame, kad svarbu nuo mažens ugdyti bei stiprinti vaikų socialinius gebėjimus, o jų trūkumas vaikystėje yra tęstinis – vėliau išaiškėja neigiamos pasekmės, kurios sukelia kitas socialines problemas, su kuriomis susiduria profesinio mokymo įstaigos. Lekavičienės, Antinienės (2019, p. 173) teigimu, žemo sąmoningumo žmonės stokoja socialinių gebėjimų, nekuria ilgalaikių planų arba jaučiasi abejingi siekdama savo tikslų. Jiems būdingas taisyklių negerbimas,

nesilaikymas, jie nesugeba savęs disciplinuoti, kontroliuoti, yra labiau hedonistiški nei kiti žmonės. Bložienės (2021) teigimu, jaunuoliai, kurių tėvai jiems neskiria arba skiria nepakankamai dėmesio, dažnai būna atsiskyre, nepasitikintys savimi, trūksta gebėjimų prisitaikyti prie naujų situacijų, užmegzti ir palaikyti ryšį su bendraamžiais, siekti savo užsibrėžtų tikslų gyvenime. Socialinių gebėjimų stokojantiems jaunuoliams iššūkiu tampa ir socialinis prisitaikymas, ypač tai buvo aktualu Covid-19 pandemijos metu – gebėjimo prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų. Anot Juodaitytės (2003, p. 26), jeigu socialinės kompetencijos pojūtis nesusiformuoja mokantis pradinėje mokykloje, tai sumažėja ir vaiko savęs vertinimo galimybės ateityje, mokantis aukštesnėse klasėse. Apie socialinės kompetencijos stygių gali byloti nevisavertiškumo kompleksas, kurį patiria dauguma vaikų. Žukauskienė (2012) teigia, kad pykčio priepuoliai, savęs žalojimas, agresyvus elgesys būdingi paaugliams, kurių socialiniai gebėjimai nėra ganėtinai išugdyti. Takahashi ir kt., (2015) akcentuoja, kad vaikų socialinių gebėjimų trūkumas sukelia vienišumo jausmą, vėliau kylančias psichikos ir elgesio problemas, nesėkmingą adaptaciją mokykloje ir netinkamą bendravimą su bendraamžiais, tėvais bei mokytojais.

Mokslininkai Lekavičienė, Antinienė (2019), Bložienė (2021), Juodaitytė (2003), Takahashi ir kt., (2015), Žukauskienė (2012) atskleidžia, kad dėl socialinių gebėjimų stokos paaugliai patiria elgesio ir emocinių sunkumų, dažnai linkę elgtis netinkamai: pažeidžia taisykles, eksperimentuoja psichoaktyviosiomis medžiagomis, nesugeba integruotis į visuomenę. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima daryti prielaidą, kad socialinių gebėjimų ugdymas – tai integruota švietimo sistemos dalis, kurios tinkamas įgyvendinimas sąlygoja ir kitų ugdymosi sričių sėkmingą realizavimą. Jei ugdytiniai negavo tinkamų socialinių gebėjimų šeimoje, ikimokyklinio ugdymo pakopoje, priešmokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo etapuose, jiems bus sunkiau orientuotis, socializuotis bei pritapti profesinėje mokymo įstaigoje. Tikėtina, kad su tokiais jaunuoliais mokytojams, švietimo pagalbos specialistams reikės ilgiau dirbti, jiems bus sunkiau valdyti savo emocijas, konstruktyviai spręsti iškilusias problemas bei konfliktus, atsakyti už savo veiksmus ir siekti savo užsibrėžtų tikslų gyvenime.

Apibendrintai galima teigti, kad ypatingas vaidmuo tenka profesinio mokymo įstaigos mokytojams ir švietimo pagalbos specialistams, kurie didelį dėmesį skiria ne tik mokinių akademiniam pasiekimams, dalykinėms ir profesinėms žinioms įgyti, profesiniam orientavimui, įvairiems meistriškumo konkursams organizuoti ir vykdyti, bet ir mokinių socialiniams gebėjimams ugdyti bei stiprinti. Faggiano ir kt., (2014) teigia, kad paaugliams socialinę įtaką daro ne tik žiniasklaida, bendraamžiai, šeima, bet ir mokykla, kurioje turi būti sudarytos tinkamos sąlygos formuoti mokinių socialiniams gebėjimams. Kuyokwa ir kt., (2019) teigia, kad mokykla, kaip įstaiga, turi didelį poveikį mokinių elgesiui: šalia šeimos ir draugų grupės, mokykla yra ta vieta, kur mokiniai praleidžia didžiausią dalį savo laiko. Profesinio mokymo įstaiga – svarbiausia mokinių

bendravimo vieta, todėl didelis dėmesys turėtų būti skiriamas įvairioms prevencinėms programoms ugdymo įstaigoje organizuoti. Stonienė ir Izokaitis (2019) teigia, kad organizuojant prevencines programas, svarbu užkirsti kelią ne tik psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui, bet ir užtikrinti vaiko teises, saugumą, sudaryti tinkamas sąlygas vaikų socializacijai. Kuyokwa ir kt., (2019) akcentuoja, kad svarbu mokiniams ne tik suteikti informaciją apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo žalą, bet ir juos konsultuoti, ugdyti ir stiprinti socialinius gebėjimus. Bulotaitė (2014) pabrėžia, kad rizikingas mokinių elgesys mokykloje atsiranda, kai asmuo patiria socialinę atskirtį ir praranda galimybę dalyvauti mokyklos socialiniame gyvenime arba kai jo turimi įgūdžiai bei gebėjimai, įgyti šeimoje, neleidžia jam tinkamai elgtis. Todėl mokyklos specialistams reikia laiku atkreipti dėmesį į ankstyvą rizikingą mokinių elgesį ir vertybes, organizuojant prevenciją ir intervenciją mokykloje. Anot Bulotaitės (2014), rizikingas mokinių elgesys stiprina pačius rizikos veiksnius ir lemia nusikalstamumą, patyčias ir smurtą, psichotropinių medžiagų vartojimą ir kt. opias problemas mokykloje.

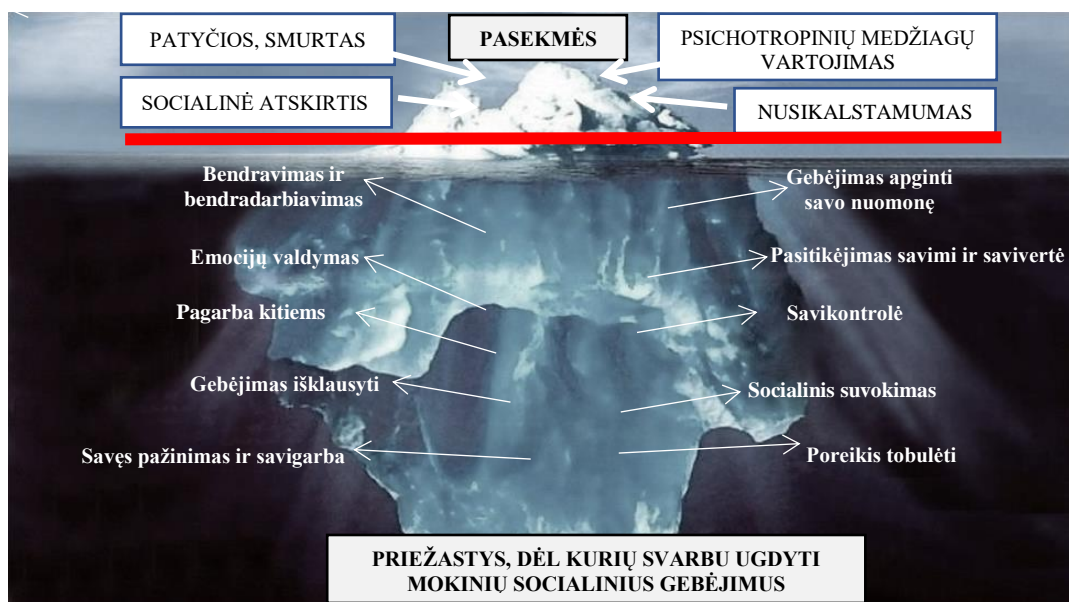
Remiantis 1991 m. LR švietimo įstatymu Nr. I-1489, su visais jo pakeitimais ir papildymais, švietimo įstatymo pataisose reglamentuota, kad švietimo įstaigos turi sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui nuolat dalyvauti bent vienoje nuoseklioje, ilgalaikėje socialines ir emocines kompetencijas ugdančioje prevencinėje programoje. Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) duomenimis, nepaisant Covid-19 pandemijos, 2020 m. 61% padidėjo prevencinę programą „Savu keliu“ įgyvendinusių mokyklų skaičius⁴. Statistiniai duomenys rodo, kad 2020 m. prevencinė programa „Savu keliu“ tapo populiariausia iš mokykloms siūlomų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programų. Profesinio mokymo įstaigos dažniausiai dalyvauja psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programoje „Savu keliu“, kuri pirmiausiai yra orientuota į mokinių socialinių gebėjimų ugdymą, po to dėmesys yra skiriamas mokinių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai.

Išnagrinėjus mokslinę literatūrą apie socialinius gebėjimus, akcentuojama, kad prevencinės programos „Savu keliu“ organizavimo metu svarbu ugdyti bei stiprinti šiuos mokinių socialinius gebėjimus: bendravimą ir bendradarbiavimą, emocijų valdymą – gebėjimą atpažinti ir įvardinti savo emocijas, ypač neigiamas, gebėjimą apginti savo nuomonę – pasakyti tvirtą „NE“, ugdyti pasitikėjimą savimi bei stiprinti mokinių savivertę, mokytis pažinti save – žinoti savo stipriąsias bei silpnąsias puses ir stiprinti savigarbą, mokytis savikontrolės įgūdžių – konstruktyviai spręsti problemas bei konfliktus, ugdyti pagarbą kitiems bei gebėjimą išklausti kitus, stiprinti socialinį suvokimą, ugdyti mokinių poreikį tobulėti – siekti savo užsibrėžtų tikslų gyvenime. Jei minėti socialiniai gebėjimai bus pakankamai išugdyti bei sustiprinti prevencinės programos „Savu keliu“

---

⁴ Daugiau informacijos žr.: <http://svis.emokykla.lt/kitos/>

metu, tikėtina, kad profesinio mokymo įstaiga lengviau įveiks šias opias problemas: mokinių patyčias ir smurtą, nusikalstamumą, psichotropinių medžiagų vartojimą bei mažins socialinę atskirtį mokinių, patiriančių socialinę riziką, atžvilgiu. 5 paveiksle yra pavaizduotas mokinių socialinių gebėjimų ugdymo modelis profesinio mokymo įstaigoje organizuojant prevencinę programą „Savu keliu“.

5 pav. Mokinių socialinių gebėjimų ugdymo modelis profesinio mokymo įstaigoje organizuojant prevencinę programą „Savu keliu“ (sukurta darbo autorės, remiantis praktine darbo patirtimi)

Apibendrintai galima teigti, kad socialiniai gebėjimai leidžia sudaryti prielaidas ne tik sėkmingai tolimesnei jaunuolių raidai (tai leidžia jiems tapti pilnateisiais bei visaverčiais visuomenės nariais), bet ir tikėtis, kad jie patys taps aplinkos, kurioje tinkamai formuosis jų vaikų socialiniai gebėjimai, dalimi. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima daryti prielaidą, kad paauglių socialinių gebėjimų ugdymas profesinio mokymo įstaigose yra labai svarbus procesas, nuo kurio priklauso tolimesnis paauglių gyvenimas ir jų ateities lūkesčiai bei perspektyvos gyvenime. Todėl profesinių mokymo įstaigų mokytojai, švietimo pagalbos specialistai turėtų didelį dėmesį skirti mokinių socialinių gebėjimų ugdymui bei stiprinimui. Kitame poskyryje analizuosime socialinę riziką patiriančių vaikų socialinių gebėjimų ugdymo(si) sąlygas bei galimybes profesinio mokymo įstaigose.

2.2. Socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) sąlygų ir galimybių analizė profesinio mokymo kontekste

Šiandieninėje ugdymo(si) ir mokymo(si) realybėje ypač aktualizuojama profesinių mokymo įstaigų svarba bei poreikis. Statistiniai duomenys rodo, kad profesinio mokymo įstaigas renkasi vis daugiau jaunuolių ir kasmet šis skaičius didėja. Remiantis Lietuvos oficialiosios statistikos portalo duomenimis, 2021-2022 mokslo metų pradžioje Lietuvoje veikė 70 profesinio mokymo įstaigų, kuriose mokėsi 26,7 tūkst. Mokinių. Kartu su profesija įgyti vidurinio išsilavinimo siekė 15,4 tūkst., arba 57,6 proc. mokinių. 2021 metais profesinio mokymo įstaigos parengė 9,6 tūkst. kvalifikuotų specialistų, o 2020 m. – 10 tūkst. kvalifikuotų specialistų. Svarbu detalizuoti svarbų aspektą, kad dalis profesinio mokymo įstaigų mokinių palieka, savo noru, mokymo įstaigas arba yra pašalinami už įstaigos sistemingą nelankymą bei nepažangumą, todėl galima pamatyti tendenciją, kad 2021 m. profesines mokymo įstaigas baigė mažiau mokinių, nei 2020 m. Akcentuojame, kad su profesines mokymo įstaigas nelankančiais ir nepažangiais mokiniais yra nuolat prevenciškai dirbama, todėl jie po metų ar dviejų vėl grįžta mokytis į profesinio mokymo įstaigas ir jas sėkmingai baigia, įgydami vidurinį išsilavinimą ir profesiją. Lama BPO stojančiųjų duomenų bazė atskleidžia, kad kasmet didėja mokinių, stojančių į profesines mokyklas, skaičius.⁵ Profesinių mokymo įstaigų populiarumui turėjo įtakos spartūs technologiniai procesai, švietimo įstaigų konkurencija, darbo rinkos pokyčiai bei globalizacijos procesas, kuomet profesinio mokymo įstaigos turėjo sparčiai keistis ir atnaujinti mokymo turinį, parengti naujas profesinio mokymo programas, pritaikytas naujai, į pokyčius bei technologijas, orientuotai darbo rinkai. Nuo 2000 m. Lietuvoje pradėtas profesinio mokymo įstaigų tinklo optimizavimas ir reorganizavimas. Taip pat visos profesinio mokymo įstaigos iš biudžetinių palaipsniui tapo Viešosiomis (toliau – VšĮ) įstaigomis. Naujai reorganizuotos profesinio mokymo įstaigos pradėjo teikti ir pagrindinį ugdymą 9-10 gimnazijos klasėse suteikiant mokiniams galimybę adaptuotis ir pasirinktą norimą profesiją 11 gimnazijos klasėje. Svarbu akcentuoti, kad Lietuvos profesinio mokymo sistemą sudaro pirminis ir tęstinis profesinis mokymas.

Profesinių mokyklų svarbą pabrėžia ir Duoblienė (2013) teigdama, kad profesinis mokymas yra labai svarbus, kadangi ugdo sąmoningus, racionaliai mąstančius piliečius, turinčius gerus svarbiausių dalykų raštingumo pagrindus, taip pat lavinančius savo galias kitose jiems patraukliose srityse, pritaikant savo gebėjimus konkrečiai profesijai. Gudžinskienė (2013, p. 46) teigia, kad mokykla yra pagrindinė švietimo sistemos grandis, kurioje mokiniai ne tik įgyja žinių, bet ir išmoka kritiškai vertinti įvairius dalykus, adaptuotis kintančioje socialinėje aplinkoje ir ją keisti norima linkme, kultūringai leisti laisvalaikį ir ilsėtis, bendrauti su kitais žmonėmis, visapusiškai tobulėti. Lipman (2019, p. 190) akcentuoja, kad mokiniai mokykloje turi teisę ugdyti mąstymo

---

⁵ Daugiau informacijos žr.: <https://lamabpo.lt/profesinis-mokymas/>

gebėjimus, o ne tik priimti tai, kas jiems perteikiama pereinant iš vieno švietimo lygmens į kitą. Mokiniai mokykloje turi ne tik įgyti patenkinamą skaitymo ir rašymo įgūdžių, bet ir siekti aukštesnių standartų: lavinti protą, vaizduotę, išmokti parodyti dėkingumą, gebėti priimti teisingus sprendimus. Dewey (1938) teigia, kad visuomenė negali būti absoliučiai pilietinė, o mokyklos – visiškai neatitikti mūsų poreikių tol, kol mokiniai nebus išmokyti taikyti tyrimo metodo ir netaps visuomenės nariais, pasitelkiančiais tyrimo metodą visoms problemoms spręsti. Remiantis Lipman (ten pat, p. 169), pasitelkdamis tyrinėjimo gebėjimus mokiniai mokykloje mokosi susieti dabartinę patirtį su tuo, kas jau įvyko jų gyvenime ir su tuo, ko jie gali tikėtis ateityje. Minėtas mokslininkas detalizuoja, kad mokiniai mokykloje mokosi paaiškinti, numatyti ar nustatyti priežastis ir padarinius, priemones ir tikslus, taip pat juos atskirti, prisiimti atsakomybę už savo veiksmus. Be to, mokiniai mokosi formuluoti problemas, vertinti, matuoti ir ugdyti nesuskaičiuojamą galybę tyrinėjimo procesą sudarančių gebėjimų. Wilke (2003) taip pat pabrėžia, kad į ugdymo proceso turinį reikia įtraukti aktyvaus mokymosi metodus. Taikant aktyvius mokymosi metodus formuojasi supratimas, kad mokymasis yra procesas, o ne faktų ir žinių įsiminimas. Aktyvaus mokymosi metu įgytos žinios ilgiau išlieka atmintyje, didėja mokinių motyvacija savarankiškam mokymuisi, stiprėja pasitikėjimas savo jėgomis. Warren (2016) akcentuoja, kad mokytojams į ugdymo procesą svarbu įtraukti tokius interaktyvius metodus kaip diskusija, minčių lietus, praktinės užduotys, siekiant, kad mokiniai aktyviai dalyvautų pamokose ir ugdytų bendravimo, darbo grupėje, atsparumo, sąmoningumo gebėjimus.

Išanalizavus Duoblienės (2013), Gudžinskienės (2013) ir Lipman (2019) mokslinę literatūrą galima teigti, kad ypatingas dėmesys yra skiriamas profesinio mokymo įstaigų administracijos atstovams siekiant, kad profesinės mokyklos taptų kryptingo ugdymo(si) ir mokymo(si) koordinatorėmis, kurios dėmesį skiria ne tik akademinėms, dalykinėms mokinių žinioms įgyti, bet ir profesiniam mokymui ugdant mokinių socialinius gebėjimus kintančioje, dinamiškoje socialinėje aplinkoje. Profesinio mokymo įstaigos didelį dėmesį skiria „Erasmus“ + mobilumo projektams, kuomet mokiniai, įvairiose užsienio šalyse, gilina jau turimas teorines žinias ir praktinius gebėjimus bei bendrąsias kompetencijas.⁶ „Erasmus“ + mobilumo projekto metu, profesijos mokytojai aktyviai taiko mokiniams tyrinėjimo metodą, skatina mokinius savarankiškai veikti, mąstyti, samprotauti, eksperimentuoti, daryti išvadas, prisiimti atsakomybę už savo veiksmus. Akcentuojame, kad dalyvaujant „Erasmus“ + mobilumo projekte ypatingai yra stiprinami bei ugdomi mokinių socialiniai gebėjimai: orientavimasis naujoje, nepažįstamoje aplinkoje (socialinis suvokimas), gebėjimas bendrauti bei bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, gebėjimas išsakyti savo nuomonę, išklausti kitus, atsispirti neigiamam aplinkos poveikiui, gebėjimas įvardinti ir tinkamai

---

⁶ Daugiau informacijos žr.: <https://erasmus-plius.lt/naujienos/svietimas/naujas-programos-erasmus-etapas-siulo-daug-naujoviu-profesinems-mokykloms/>

išreikšti savo emocijas, konstruktyviai spręsti iškilusias problemas ir konfliktus. Išvalgas apie „Erasmus“ + mobilumo projektą pagrindžia ir Gudžinskienė (2011) kuri teigia, kad vieni svarbiausių dalykų, ką turėtų gebėti baigę mokyklą mokiniai: kritinis mąstymas, informacijos struktūravimas, komandinis darbas, aktyvaus dialogo palaikymas, gebėjimas spręsti problemas, randant tinkamiausią problemos sprendimo būdą konkrečiose, besikeičiančiose situacijose. Ypatingai tai yra svarbus mokiniams, kurie patiria socialinę riziką.

Didelis dėmesys švietimo įstaigose yra skiriamas mokinių profesiniam orientavimui ir konsultavimui. Atkreipiame dėmesį, kad nuo 2022 m. visose profesinio mokymo ir bendrojo ugdymo įstaigose yra įkurti karjeros ugdymo specialisto etatai. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos duomenimis, profesinis orientavimas sistemiskai prasideda nuo pirmos klasės, kuomet karjeros ugdymo specialistai, kartu su mokiniais, lankosi profesinio mokymo ir kitose profesinio orientavimo įstaigose, kuriose mokiniams yra suteikta galimybė susipažinti su įvairiomis profesijomis, atlikti praktinius darbus, užduoti rūpimus klausimus profesijos pasirinkimo tema. Remiantis 2022 m. švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-1334 „Dėl rekomendacijų dėl karjeros specialistų funkcijų ir profesinio orientavimo paslaugų teikimo švietimo įstaigose patvirtinimo“, 4 skyriaus – mokiniams teikiamos profesinio orientavimo paslaugos, 16 punktu, profesinis konsultavimas teikiamas ir apima keturias kompetencijas: savęs pažinimo, karjeros galimybių pažinimo, karjeros planavimo ir karjeros įgyvendinimo. Profesinio konsultavimo tikslas – padėti išsiaiškinti mokinio stiprybes ir silpnybes, galimybes ir tikslus, įvertinti karjerai svarbius mokinio tikslus. Galima pamatyti tendenciją, kad didelis dėmesys profesiniam orientavimui yra skirtas nuo pradinio ugdymo etapo – pirmos klasės, kuomet mokiniai, profesinio orientavimo metu, ugdo ir stiprina socialinius gebėjimus: savęs pažinimą, socialinį suvokimą, poreikį tobulėti, planuoti savo karjerą. Tikėtina, kad profesinis orientavimas nuo mažens darys poveikį vyresnių klasių mokiniams, kurie įstoję į profesinio mokymo įstaigą: geriau pažins save, žinos savo stipriąsias puses ir planuos savo tolimesnę karjerą. Svarbu akcentuoti, kad profesinių mokymo įstaigų mokiniai ir patys aktyviai dalyvauja profesinio orientavimo užsiėmimuose, vykdami į kitas švietimo įstaigas arba į kasmet organizuojamą „Litexpo“ parodą Vilniuje dalyvaudami renginyje ir pristatydami įvairias profesijas.

Sharan (2013, pp. 13-14) teigia, kad itin svarbu mokyklose taikyti produktyvų mokymąsi, kai mokytojas ir mokiniai yra aktyvūs pamokų, įvairių užsiėmimų pamokose, dalyviai. Anot minėto mokslininko, jeigu nuobodulys per pamokas mokinius verčia žiovauti – jie mokosi neproduktyviai. Esminė mokinių nuobodulio priežastis – vyraujantis mokymo metodas, kai pamoka primena paskaitą, o mokiniai privalo dėmesingai klausytis didžiąją pamokos dalį kalbančio mokytojo, neturėdami galimybės įsitraukti į diskusiją. Bubnys (2009, p. 29) akcentuoja, kad mokymosi procese mokytojas ir mokinys turi tapti abipusiais partneriais nuolat besiaiškinančiais ir

analizuojančiais savo mokymosi patirtį, apmąstančiais ir kartu besimokančiais iš savo patirties, keičiančiais ir koreguojančiais tolimesnius mokymosi veiksmus. Mokymosi kontekste vis labiau pripažįstama, kad mokymosi sėkmę lemia paties besimokančiojo aktyvumas ir sąmoningas siekis mokytis, gebėjimas valdyti savo mokymąsi. Pečiuliauskienė, Barkauskaitė (2011) teigia, kad svarbu stiprinti mokinių mokėjimo mokytis kompetenciją, kuri pasireiškia atsakingumu už savo mokymąsi, gebėjimu valdyti mokymosi procesus, tobulinti savo mokymąsi. Mokėjimas mokytis prasideda nuo savo žinių, gebėjimų įsivertinimo, gebėjimų refleksijos. Mokiniai turi suprasti, kokios savybės jiems padeda mokytis, kokios trukdo, kaip jas įveikti. Todėl mokėjimo mokytis kompetencija dar yra vadinama (metamokymosi) kompetencija, pasireiškianti savo mokymosi proceso pažinimu t. y. gebėjimu matyti savo mokymąsi tarytum iš šalies. Pasaulio ekonomikos forumo (2016) atliktas tyrimas atskleidžia, kad šiandieninėje darbo rinkoje reikalingos profesijos ir darbo vietos prieš 10 metų neegzistavo; 65 proc. vaikų dabar pradėjusių mokytis pradinėje mokykloje dirbs darbus, kurie kol kas neegzistuoja; išmanios technologijos sukurs ateityje apie 2,1 mln. naujų darbo vietų, kurios bus susijusios su matematikos, architektūros, inžineriniais ir kt. gebėjimais. Minėtas tyrimas atskleidžia, kad šiandieninėje mokymo(si) realybėje žmonių gebėjimų poreikiai nuolat kinta ir gyvenimas reikalauja nuolat atnaujinti kompetencijas ir įgyti naujų, nes turimos kompetencijos gali neatitikti naujų gyvenimo ir darbo sąlygų. Todėl profesinėse mokymo įstaigose svarbu ugdyti mokinių mokėjimo mokytis kompetenciją ir socialinius gebėjimus, kurie yra itin svarbūs prisitaikant prie naujų darbo rinkos sąlygų bei pokyčių. Akcentuojame, kad profesinės mokymo įstaigos taiko produktyvų mokymąsi, kai mokiniai yra aktyvūs profesinio mokymo proceso dalyviai. Produktivus mokymasis profesinėse mokymo įstaigose yra įgyvendinamas per dualinį profesinį mokymą arba pameistrystės forma. Atkreipiame dėmesį, kad dualinis profesinis mokymas arba pameistrystė yra tas pats profesinio mokymosi būdas, kuomet teorinės žinios ir gebėjimai yra įgyjami profesinio mokymo įstaigoje, o praktinės žinios ir gebėjimai – įmonėse. Detalizuojame, kad išskirtinis dualinio profesinio mokymo bruožas yra tas, kad pameistrystės mokymosi forma nėra tam tikra profesinio mokymo dalis, priešingai, visas profesinis mokymas organizuojamas tik pameistrystės būdu. Todėl savo darbe, dėl aiškaus apibrėžimo, vartosime terminą – pameistrystė. Židžiūnienė (2017) teigia, kad profesinio mokymo sėkmė – glaudus bendradarbiavimas su verslu, viena iš tokių bendradarbiavimo formų – pameistrystė. Profesinio mokymo organizavimas pameistrystės forma yra įtvirtintas ir 2019 m. LR Vyriausybės nutarime Nr. 1065 „Dėl profesinio mokymo organizavimo pameistrystės forma tvarkos aprašo patvirtinimo“. Remiantis minėto tvarkos aprašo 5 skyriaus – pameistrinio teisės ir pareigos 20 punktu, pameistris (mokinys) turi teisę: mokytis saugioje, užkertančioje kelią patyčių, smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinkoje ir gauti stipendiją teisės aktų nustatyta tvarka. Profesinio mokymo, organizuojamo pameistrystės forma, kokybė užtikrinama taikant bendrąsias profesinio mokymo kokybės užtikrinimo priemones, grindžiamas

Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos nuostatomis: vidines profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemas, išorinį vertinimą ir (arba) akreditavimą. Darbdavys, organizuodamas profesinį mokymą pameistrystės forma kartu su teikėju, bendradarbiauja su juo užtikrinant profesinio mokymo, organizuojamo pameistrystės forma, kokybę. Galima teigti, kad pameistrystė sudaro sąlygas mokiniams, besimokantiems profesinio mokymo įstaigose, įgyti konkrečiai darbo vietai reikalingas kompetencijas, tuo pačiu prisidedant prie įmonės pridėtinės vertės kūrimo. Mokiniamis įgijus reikiamas kompetencijas pameistrystės mokymo forma yra sudaryta galimybė įsidarbinti pagal įgytą profesiją ir sėkmingai integruotis į darbo rinką.

Remiantis EBPO (2021, p. 129) profesinio mokymo įstaigų sistemų apžvalgos analize, profesinio mokymo įstaigų mokytojai ir vadovai yra pagrindiniai profesinio mokymo proceso dalyviai, kurie turi sėkmingai paruošti jaunuolius darbo rinkai ir suteikti reikiamas ugdymo(si) sąlygas bei galimybes jaunuoliams profesinėse mokymo įstaigose. EBPO (2021) apžvalgos analizėje yra teigiama, kad profesijos mokytojo profesija yra išskirtinė - ji susijusi ir su darbo rinka, ir su švietimo sektoriumi. Viena vertus, profesijos mokytojai turi neatsilikti nuo pramonės pokyčių, kad mokiniams perduotų naujausias žinias ir aktualiausią informaciją. Kita vertus, jie privalo gebėti veiksmingai perteikti teorines bei praktines žinias savo mokiniams, taikydami šiuolaikinius, inovatyvius mokymo(si) metodus. Šiandieninėje mokymo(si) realybėje profesijos mokytojams ypač svarbu gebėti mokiniams ugdyti ne tik profesinius įgūdžius, bet ir stiprius skaitmeninius įgūdžius bei socialinius, emocinius gebėjimus. Minėti įgūdžiai bei gebėjimai yra itin svarbūs bei reikalingi šiandieninėje darbo rinkoje. Pečiuliauskienė, Barkauskaitė (2011, p. 73, 78), aktualizuoja virtualios mokymosi aplinkos svarbą bei būtinybę švietimo įstaigose. Teigiama, kad virtualioji aplinka – tai kompiuterių tinklais ir informacinėmis bei komunikacinėmis technologijomis pagrįsta ugdymo(si) priemonių sistema, kurioje vyksta virtuali mokytojo ir mokinių pedagoginė sąveika. Edukacinėje praktikoje yra taikomas kompiuterinis modeliavimas, kuris leidžia individualizuoti mokymo(si) procesą, sudaro prielaidas atsiskleisti besimokančiojo vidinėms galioms, teikia kūrybinį pasitenkinimą. Taikant modeliavimą, naujos žinios ne tik suvokiamos teoriškai, bet ir bandoma jas panaudoti praktiškai. Mokantis šiuo metodu, mokiniai įgyja ir teorinių žinių, ir praktinių gebėjimų. EBPO (2021, p. 137) apžvalgos analizė atskleidžia, kad tokie mokymo(si) metodai, kaip tyrimais, projektais ir bendradarbiavimu grįstas mokymasis, gali padėti ugdyti pagrindinius socialinius ir emocinius: kritinio mąstymo, kūrybiškumo, komandinio darbo, gebėjimus. Taikydami inovatyvias technologijas: robotus, virtualiąją realybę (VR), papildytąją realybę (PER) ir modeliavimo programas profesinio mokymo įstaigose, mokytojai gali ugdyti mokinių skaitmeninius ir profesinius įgūdžius bei socialinius, emocinius gebėjimus.

Apibendrintai galima teigti, kad profesinio mokymo įstaigos sudaro tinkamas ugdymo(si) ir mokymo(si) sąlygas, aplinką ir galimybes socialinę riziką patiriančių paauglių socialinių gebėjimų ugdymui ir stiprinimui. Mokinių, patiriančių socialinę riziką, socialiniai gebėjimai yra ugdomi ir stiprinami profesinio mokymo ir profesinio orientavimo veiklų metu. Svarbu pabrėžti svarbų aspektą, kad profesinės mokymo įstaigos skiria mokiniams, besimokantiems 11-12 gimnazinėse klasėse ir pagal pirminio profesinio mokymo programas, stipendijas. Tai ypač svarbu mokiniams, kurie patiria socialinę riziką ir auga šeimose, kuriose vyrauja socialinė atskirtis bei sunki materialinė padėtis. Taip pat profesinės mokymo įstaigos skiria mokiniams socialines stipendijas, materialinę paramą ir mokymosi stipendijas, atsižvelgiant į kriterijus. Galima pastebėti tendenciją, kad profesinės mokymo įstaigos itin prisideda prie mokinių ateities karjeros galimybių ir finansinės gerovės. Sparčiai kintanti socialinė aplinka, pažangios, inovatyvios technologijos, inovacijos, kompetencijos, būtinos XXI a. žmogui, darnios partnerystės ryšiai, globalizacijos procesas bei karo Ukrainoje kontekstas tik didins profesinių mokymų įstaigų svarbą bei būtinybę. Profesinės mokymo įstaigos yra orientuotos į mokėjimo mokytis visą gyvenimą kompetenciją prisitaikant prie darbo rinkos sąlygų bei pokyčių. Akcentuojame, kad mokėjimo mokytis kompetencija ir išugdyti socialiniai gebėjimai užtikrins mokinių, patiriančių socialinę riziką, sėkmingą socializaciją visuomenėje, integraciją į darbo rinką, stabilų darbą ir pajamas, karjeros galimybes ir finansinę jų pačių bei jų vaikų ateities kartų gerovę.

3. TYRIMO METODAI IR ORGANIZAVIMAS

3.1. Tyrimo metodologija

Darbe buvo taikoma **mišrių tyrimų strategija**, derinant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus, grindžiant ją pragmatizmo teorine koncepcija. Pragmatizmo teorija yra orientuota į problemų sprendimą bei į socialinių gebėjimų ugdymą. Anot Dewey (1990), pragmatizme labai svarbi socialinė sąveika ir pats individo gyvenimas. Kiekvieno vaiko patirtis yra unikali, autentiška ir nepakartojama, priklauso nuo pasirinkto pažinimo kelio. Bitinas (2013, p. 103) akcentuoja, kad tyrimo metodų derinimas – esminė sėkmingo objekto pažinimo prielaida. Teigiama, kad tyrime derinant kiekybinę ir kokybinę analizę yra išvengiama kraštutinumų, kai ugdymo problemų tyrėjai „matuoja nesamprotaudami“ arba „samprotauja nematuodami“. Žydžiūnaitė (2007, p. 15) teigia, kad atliekant tyrimą svarbu taikyti kompleksinius požiūrius į duomenų rinkimą, kadangi taikant vieną metodą gali pasireikšti nuokrypiai ir paklaidos, tačiau juos gali neutralizuoti, sumažinti ar panaikinti kiti tyrimo metodai. Tai sudarė prielaidas tyrėjams kombinuoti įvairius metodus tarpusavyje. Apklausa raštu (kiekybiniai duomenys) buvo derinami su pusiau struktūruotu interviu (kokybiniai duomenys) metodais.

Kiekybinis tyrimas grindžiamas pozityvistine epistemologija, kad egzistuoja objektyvi, nuo sąmonės nepriklausanti realybė ir jos pažinimas turi būti vykdomas laikantis nešališkumo, objektyvumo pozicijų. Anot Komte`as (1949), pozityvizmui būdinga nagrinėti objektyvią aplinką kaip duotybę, sudarančią galimybę individų socializacijai ir savirealizacijai visuomeninėje. Kardelis (2016) teigia, kad individai tobulėja tik visuomenėje, nes tik visuomenė, o ne pavieniai individai, yra reali tikrovė. Moksleivių socialiniai gebėjimai buvo įvertinti kiekybiniu tyrimu – mokinių internetine apklausa raštu, taikant uždaro tipo klausimus / teiginius bei vieną atviro tipo klausimą. Internetinis mokinių apklausos būdas parinktas dėl galimybės apklausti didesnę skaičių respondentų, užtikrinti jų anonimiškumą dalyvaujant apklausoje raštu ir tikintis objektyvesnės informacijos bei lengvesnio statistinių duomenų tvarkymo. Anot Kardelio (2016, p. 236), apklausa raštu yra komunikacinis procesas, susidedantis iš skatinančių veiksnių sekos, naudojamos atsakymams iš subjektų gauti, tarpusavyje susitarus. Apklausa raštu bandoma įvertinti tiriamų asmenų nuomonės, požiūrius į tam tikrus reiškinius, elgsenos ypatumus ir su elgsena susijusius veiksnius. Duomenų objektyvumas priklauso ne tik nuo klausimyno turinio, t. y. nuo klausimų, teiginių, įvairių situacijų loginio ir aiškaus pateikimo, bet didžia dalimi nuo tiriamųjų sąžiningumo, jų noro atvirai atsakyti į klausimus ir teiginius. Kardelis (ten pat, p. 237) teigia, kad labai svarbus tampa ir apklausos vedėjo vaidmuo, jo komunikabilumas, gebėjimas įsijausti ir įgyti tiriamųjų pasitikėjimą.

Kokybinio tyrimo metodologija grindžiama konstruktyvizmo filosofine teorija, kad pasaulis yra žmonių sąmonės konstruktas, tai pažinimas vyksta šiuos konstruktus atpažįstant, dekonstruojant ir kritikuojant arba kartu su pažinimo objektu, kuriant pasaulio pažinimo versiją. Berger, Luckman (1999), būties realybę apibūdina per socialinį kontekstą ir teigia, kad būties realybė negali būti vienodai suprasta, kadangi kiekvienas individas supranta savo patyrimus per savo sukonstruotus modelius. Konstruktyvizmo filosofinė koncepcija atskleidžia, jog individai, interpretuodami socialinio gyvenimo reiškinius ar situacijas, nuolat kuria, konstruoja žinias, susiedami realias gyvenimiškas situacijas su jau turima, įgyta patirtimi. Į mokinių, patiriančių socialinę riziką, ugdymą profesinėje mokymo įstaigoje žvelgiama kaip į socialinių sąveikų sistemą, kurioje kiekvienas jos dalyvis konstruoja savo mokymąsi, remdamasis individualia, autentiška gyvenimo patirtimi. Darbe, laikantis vaiko apsaugos politikos ir jos įgyvendinimo strategijos nuostatų, vaiko dalyvavimo svarbos visuomenės gyvenime perspektyvos, socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymosi sąlygų ir galimybių profesinio mokymo įstaigoje, buvo konstruojama aktyvi „ugdytojo – ugdytinio“ socialinė sąveika. Socialinės sąveikos svarbą pagrindžia ir Vygotskis (1978), kuris teigia, kad žinių kūrimas bei konstravimas galimas esant glaudžiai „ugdytojo – ugdytinio“ tarpusavio socialinei sąveikai. Socialinė sąveika yra svarbiausia žinių konstravimo sąlyga, kadangi tikrovę kuria žmogaus sąveika, žinios taip pat yra socialinė produkcija, o mokymosi procesas yra socialinis. Vygotskio (1978) teigimu, kai žmonės sąveikauja su kitais visuomenės nariais, jų žinios keičiasi ir plečiasi t. y. mokiniai įgyja įvairius gebėjimus mokykloje.

Duomenų rinkimo metodai: mokinių internetinė apklausa raštu siekiant atlikti mokinių subjektyvaus įvertinimo apie savo socialinius gebėjimus analizę. Mokinių apklausoje raštu naudojamos aiškios ir mokiniams suprantamos sąvokos, darbo autorės parengta paprasta ir aiški klausimyno struktūra. Klausimyne naudojamos nominalinė ir ranginė skalės. Nominalinė skalė naudojama respondentų lyčiai ir klasės duomenims pateikti, o mokinių socialinių gebėjimų dimensijų vertinimui parinkta penkių balų ranginė Likerto skalė, apibūdinama taip: 5 – visiškai sutinku; 4 – sutinku; 3 – iš dalies sutinku; 2 – nesutinku; 1 – visiškai nesutinku. Atliktas kokybinis tyrimas – pusiau struktūruotas (formalizuotas) interviu, kurio pagrindu buvo renkama tyrimo dalyvių – mokytojų subjektyvi patirtis apie mokinių socialinius gebėjimus.

Kiekybinio tyrimo metodika. Siekiant atsakyti į tyrimo probleminį klausimą - kaip profesinio mokymo įstaigoje besimokantys mokiniai vertina savo socialinius gebėjimus, buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Klausimyno preambulėje pateiktas kreipinys į respondentą, kuriame paaiškinta, kas ir koku tikslu vykdo apklausą raštu, pateikiami tyrėjo kontaktiniai duomenys bei yra garantuojamas tiriamojo anonimiškumas. Tyrimo instrumente (žr. 1 priedas) pateikta dešimt dimensijų apie socialinius gebėjimus.

1. Savęs pažinimas ir savigarba (11 teiginių, ranginė skalė);
2. Emocijų valdymas (9 teiginiai, ranginė skalė);
3. Savikontrolė (8 teiginiai, ranginė skalė);
4. Bendravimas ir bendradarbiavimas (11 teiginių, ranginė skalė);
5. Gebėjimas išklaudyti (12 teiginių, ranginė skalė);
6. Pagarba kitiems (11 teiginių, ranginė skalė);
7. Gebėjimas apginti savo nuomonę (6 teiginiai, ranginė skalė);
8. Socialinis suvokimas (15 teiginių, ranginė skalė);
9. Pasitikėjimas savimi ir savivertė (10 teiginių, ranginė skalė);
10. Poreikis tobulėti (13 teiginių, ranginė skalė).

Visos minėtos socialinių gebėjimų dimensijos buvo nagrinėtos darbo teorinėje dalyje ir pagrįstos moksline literatūra. Klausimyne mokiniams yra pateikti trys uždaro tipo klausimai bei vienas atviro tipo klausimas apie socialinius gebėjimus. Apklausa raštu buvo paskelbta internetiniame puslapyje adresu: www.manoapklausa.lt

Kokybinio tyrimo metodika. Siekiant atsakyti į tyrimo probleminius klausimus: Kokios egzistuoja mokinių socialinių gebėjimų ugdymo patirtys mokytojų požiūriu? Kokios yra socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymosi galimybės profesinėje mokymo įstaigoje? Buvo parinktas kokybinis tyrimas – interviu, kuris papildė, pagilina kiekybinį tyrimą informantų subjektyvia nuomone apie mokinių socialinius gebėjimus.

Duomenų analizė: kiekybiniai tyrimo duomenys apdoroti taikant SPSS programinį paketą, taikyta aprašomoji statistika (procentiniai dažniai ir vidurkiai). Aprašant kiekybinius kintamuosius skaičiuotas vidurkis (M) ir jo standartinis nuokrypis (SD). Darbe yra pateikti procentai ir vidurkiai pagal visus klausimyno socialinių gebėjimų dimensijų teiginius (žr. 2 priedas). Duomenų patikimumui užtikrinti yra pateikti kiekvienos skalės Cronbach (α) skaičiavimai (žr. 3 priedas). Atliktas neparametrinis Mann-Whitney testas moksleivių socialiniams gebėjimams įvertinti lyties aspektu (žr. 4 priedas). Taip pat atliktas neparametrinis Kruskal-Wallis testas, kuris leidžia palyginti skirtingas klases (žr. 5 priedas). Duomenų grafiniam vaizdavimui, diagramų sudarymui buvo naudotasi Microsoft Office Excel bei Microsoft Office Word programomis.

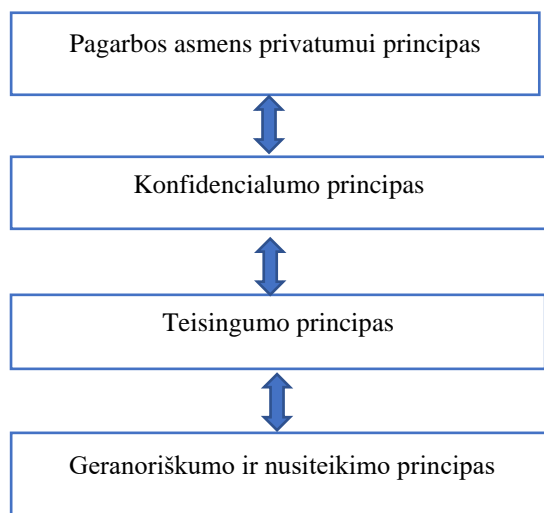
Atlikta manifestinė kokybinė turinio (KTA) analizė, naudota indukcinė prieiga (teorija kuriama iš surenkamų tyrimo duomenų), kodavimas – prasminių vienetų išskyrimas, pateiktas abstrahavimas – duomenų kategorijų grupavimas į abstraktesnius vienetus – dimensijas.

3.2. Tyrimo kontekstas ir dalyviai

Tyrimo kontekstas ir procedūros. Moksleivių apklausa raštu buvo vykdoma gavus profesinio mokymo įstaigos direktorės sutikimą. Akcentuojame, kad tyrime dalyvavo mokiniai, kurie yra 16 metų amžiaus, todėl tėvų (rūpintojų) sutikimas nebuvo būtinas.⁷ Gavus mokyklos direktorės sutikimą ir suderinus su mokyklos gimnazijos skyriaus vedėja tyrimo laiką, atskiroms klasėms buvo atlikta mokinių apklausa raštu mokyklos kompiuterių klasėje. Tiriamiesiems, elektroniniu paštu, buvo išsiųsta apklausa raštu, kuri yra paskelbta internetine: <https://www.manoapklausa.lt/apklausa/1477974910/>. Moksleiviams buvo pateikta detali informacija apie tyrimą ir jo tikslą, akcentuota, kas yra socialiniai gebėjimai ir kam jie būtini gyvenime. Taip pat paaiškinta klausimyno pildymo instrukcija ir, svarbiausia – garantuotas mokinio anonimiškumas pildant apklausą. Mokinių paprašyta į klausimus atsakyti sąžiningai bei nuoširdžiai. Respondentai turėjo galimybę dėl iškilusių klausimų apie pateiktą klausimyną ar teiginius tiesiogiai kreiptis į tyrimo vykdytoją. Tiriamiesiems buvo paaiškinta, ką konkrečiai reiškia vienas ar kitas teiginys, sąvoka, bet įtaka, tiriamųjų atsakymams, nebuvo daroma. Atliekant apklausą raštu buvo laikytasi socialinių tyrimų etikos reikalavimų ir principų: anonimiškumo, savanoriškumo, privatumo ir pagarbaus požiūrio moksleivių atžvilgiu.

Anot Sabaliausko, Žydžiūnaitės (2017), atliekant kokybinius tyrimus pirmiausia stengiamasi pasirūpinti tyrimo dalyviu ir jo gerove. Laikantis etinių principų, užtikrinamas tiriamųjų ir tyrėjo saugumas. 6 paveiksle pavaizduoti šie mokslinio tyrimo etikos principai:

6 pav. Mokslinio tyrimo etikos principai (schema sudaryta remiantis autoriais Žydžiūnaite, Sabaliausku, 2017).

⁷ Daugiau informacijos žr.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32016R0679#d1e40-1-1> Magistro darbo autorė remiasi 2016 m. balandžio 27 d. Europos parlamento ir tarybos reglamento 8 straipsnio 1 punktu, vaiko asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jei vaikas yra bent 16 metų amžiaus.

Tyrimo metu buvo užtikrintas informantų anonimiškumas. Interviu buvo atliktas ramioje, jaukioje mokyklos patalpoje po pamokų. Interviu klausimai informantams buvo išsiųsti elektroniniu paštu prieš penkias darbo dienas. Tikėtina, kad tyrimo dalyviai turėjo pakankamai laiko susipažinti su kokybinio tyrimo klausimais, reflektuoti savo patirtį ugdant mokinių socialinius gebėjimus profesinėje mokymo įstaigoje. Taip pat tyrimo dalyviai turėjo galimybę apsvastyti ir pateikti socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymosi sąlygų ir galimybių patirčių turinį profesinėje mokymo įstaigoje. Tyrėjas informanto atsakymus fiksavo raštu, todėl vienas interviu su patikslinimais užtruko maždaug apie valandą. Kitą dieną, iš anksto suderinus laiką su informantu, buvo planuojamas kitas interviu, kol buvo apklausti keturi tyrimo dalyviai.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 117 savanoriškai sutikusių dalyvauti 9-12 gimnazijos klasių mokinių. Nuoroda į mokinių apklausą raštu respondentų imčiai nustatyti pateikta internetine: <https://www.manoapklausa.lt/surveys/results/1477974910/>. Š. m. balandžio 13 d. mokyklos mokinių registro duomenimis, 9-12 gimnazijos klasėse mokosi 216 mokinių. Akcentuojame, kad š. m. kovo pabaigoje 19 mokinių, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programas 11-12 gimnazijos klasėse, mėnesiui laiko yra išvykę ir dalyvauja „Erasmus“ + mobilumo projekte Lenkijoje bei Austrijoje. Taip pat apie 20 vyresniųjų klasių mokinių nesistemiškai dalyvauja ugdymo procese, kadangi, dėl finansinių sunkumų šeimoje, derina mokslus ir darbą, todėl negalėjo dalyvauti apklausoje. Remiantis mokyklos dokumentais, kurie yra gaunami iš įvairių socialinių institucijų, profesinio mokymo įstaigoje mokosi apie 90 mokinių, kurie priklauso socialinę riziką patiriančių mokinių grupei. Galima pastebėti tendenciją, kad daugiau nei pusė tyrimo sutikusių dalyvauti mokinių priklauso asmenų, patiriančių socialinę riziką, grupei. Tyrimo imties dydžiui nustatyti buvo naudota Paniotto formulė. Balandžio 13 d. duomenimis, profesinio mokymo įstaigoje 9-12 gimnazijos klasėse mokėsi 216 mokinių. Formuojant tikimybę 0,95 proc. tikslumu buvo nustatyta, jog apklausoje turėjo dalyvauti 141 mokinys. Imties skaičiavimo formulė pateikiama žemiau:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

n – atvejų skaičius atrankinėje grupėje; Δ – paklaida, kuriai paprastai atliekant mokslinius tyrimus skiriami 5 proc.; N – generalinė aibė.

$$N = \frac{1}{0,05^2 + \frac{1}{216}} = \frac{1}{0,0025 + 0,0046} = 141$$

Pabrėžiame, kad kiekybiniame tyrime dalyvavo 117, savo valia, sutikusių dalyvauti mokinių. Tikėtina, kad tyrime būtų dalyvavusi dalis mokinių, kurie, šiuo metu, dalyvauja Erasmus + mobilume projekte užsienyje bei dalis mokinių, kurie dirba ir neturėjo galimybės dalyvauti apklausoje.

Žydzūnaitė, Sabaliauskas (2017) teigia, kad nusistačius dominantę reiškinį ar būseną, tyrėjas kokybiniame tyrime atrinks dalyvius, turinčius reiškinio patirties ir gebančius jį išreikšti. Todėl savo darbe remsimės tiksline tyrimo dalyvių – mokytojų atranka, turinčių ne mažesnę nei penkerių metų darbo patirtį dirbant su mokiniais mokykloje, išvalgomis bei pastebėjimais. Be to, itin svarbu, kad tyrimo dalyviai tiesiogiai dirbtų su paaugliais vedant pamokas ir / ar organizuojant įvairius užsiėmimus, konsultacijas mokykloje. Tokiais būdais, tyrimo dalyviai pamokų ir įvairių užsiėmimų, konsultacijų metu įvertina turimus mokinių socialinius gebėjimus ir gali būti informatyvūs, tikslingi informantai tiriamojo reiškinio atžvilgiu. Tyrimas buvo atliktas gegužės mėnesį, po pamokų, kadangi svarbu, jog pašaliniai dirgikliai netrukdytų informantams susikaupti ir išsakyti savo požiūrį, pateikti išvalgas mokinių socialinių gebėjimų ugdymo ir stiprinimo klausimais.

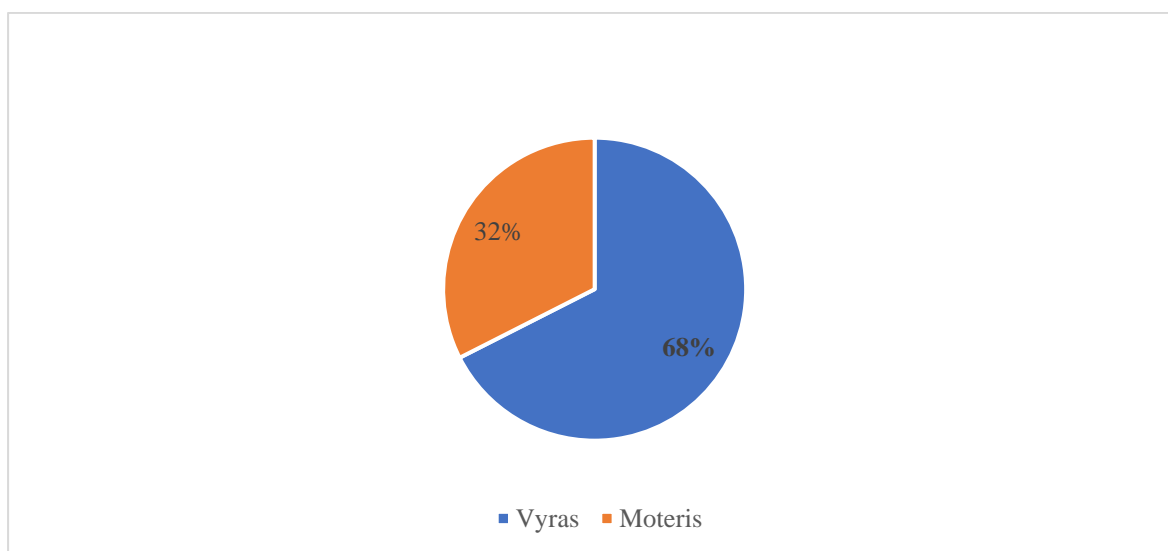
Kiekybiniu tyrimu buvo tiriami, matuojami (validumas) mokinių socialiniai gebėjimai. Buvo užtikrintas tyrimo patikimumas, reprezentatyvumas, kadangi tyrimo duomenys buvo apdorojami SPSS statistine programa. Duomenų patikimumui užtikrinti yra pateikti kiekvienos skalės Cronbach (α) skaičiavimai. Kardelis (2016, p. 188) teigia, kad tyrėjas, analizuodamas tyrimo duomenis, surinktus apklausos būdu, turi būti nešališkas ir siekti kuo didesnio kiekybinių duomenų objektyvumo. Anot Kardelio (ten pat, p. 188), tyrėjo šališkumą gali lemti ir tyrėjo asmeninė nuomonė, jo subjektyvus požiūris į tiriamą reiškinį, norimo rezultato gavimas. Pabrėžiame, kad tyrimo metu buvo užtikrintas tyrimo duomenų objektyvumas, kadangi tyrėjas nedarė įtakos nei pačiai tyrimo procedūrai, nei tyrimo rezultatui.

Kokybinis tyrimas. Remiantis Rupšiene (2007), kokybiniuose tyrimuose validumo sampratos akcentai susiję su natūralistinio tyrimo principais: natūrali aplinka, kaip pagrindinis duomenų šaltinis, tyrimo visapusiškumas, kontekstualumas ir detalus aprašymas. Anot Rupšienės (2007), tyrimo procesas yra ne mažiau svarbus negu tyrimo rezultatai, kadangi duomenys yra pateikiami vartojant informantų, o ne tyrėjų terminus. Pabrėžiame, kad tyrimo metu kokybiniai duomenys buvo nagrinėjami induktyviai, netaikant iš anksto numatytų kategorijų bei tyrėjo subjektyvios nuomonės apie moksleivių socialinius gebėjimus. Išvalgos, pastebėjimai bei pateiktos socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymosi galimybės profesinėje mokyimo įstaigoje buvo vertinamos iš tyrimo dalyvių subjektyvios nuomonės bei pozicijos. Akcentuojame, kad kokybinio tyrimo metu buvo užtikrintas tyrimo dalyvių kokybinių duomenų validumas bei patikimumas.

4. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

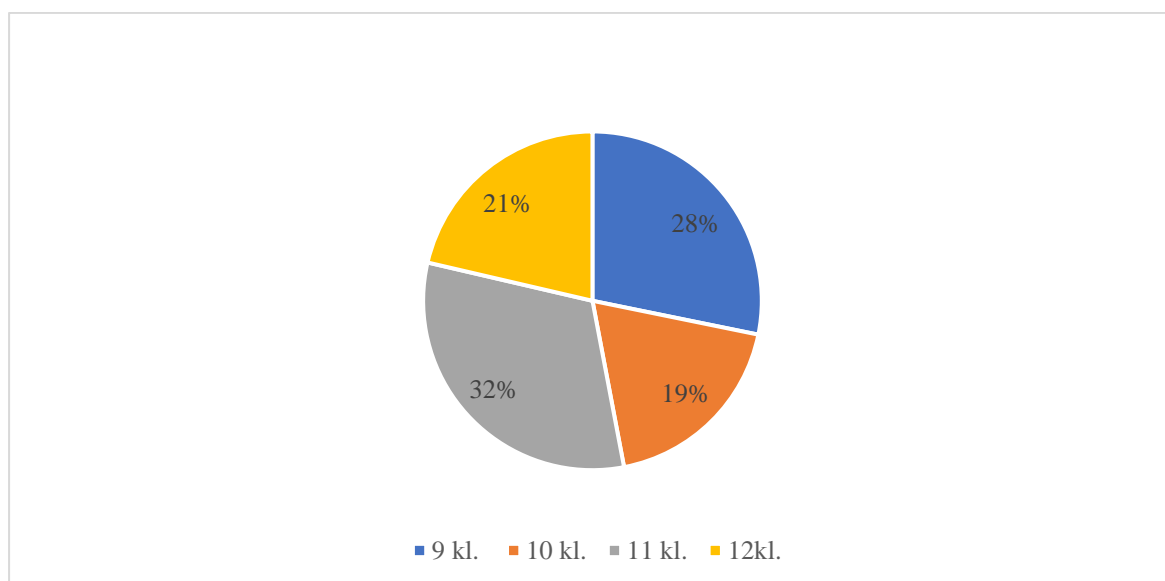
4.1. Socialinę riziką patiriančių mokinių socialiniai gebėjimai ir jų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje, rezultatų analizė

Moksleivių apklausoje buvo prašoma raštu pateikti demografinius duomenis apie save – lytį: vyras, moteris. Tyrimo duomenys rodo, kad profesinio mokymo įstaigoje mokosi žymiai daugiau vaikinių (68 %), negu merginų (32 %) (žr. 7 pav.).

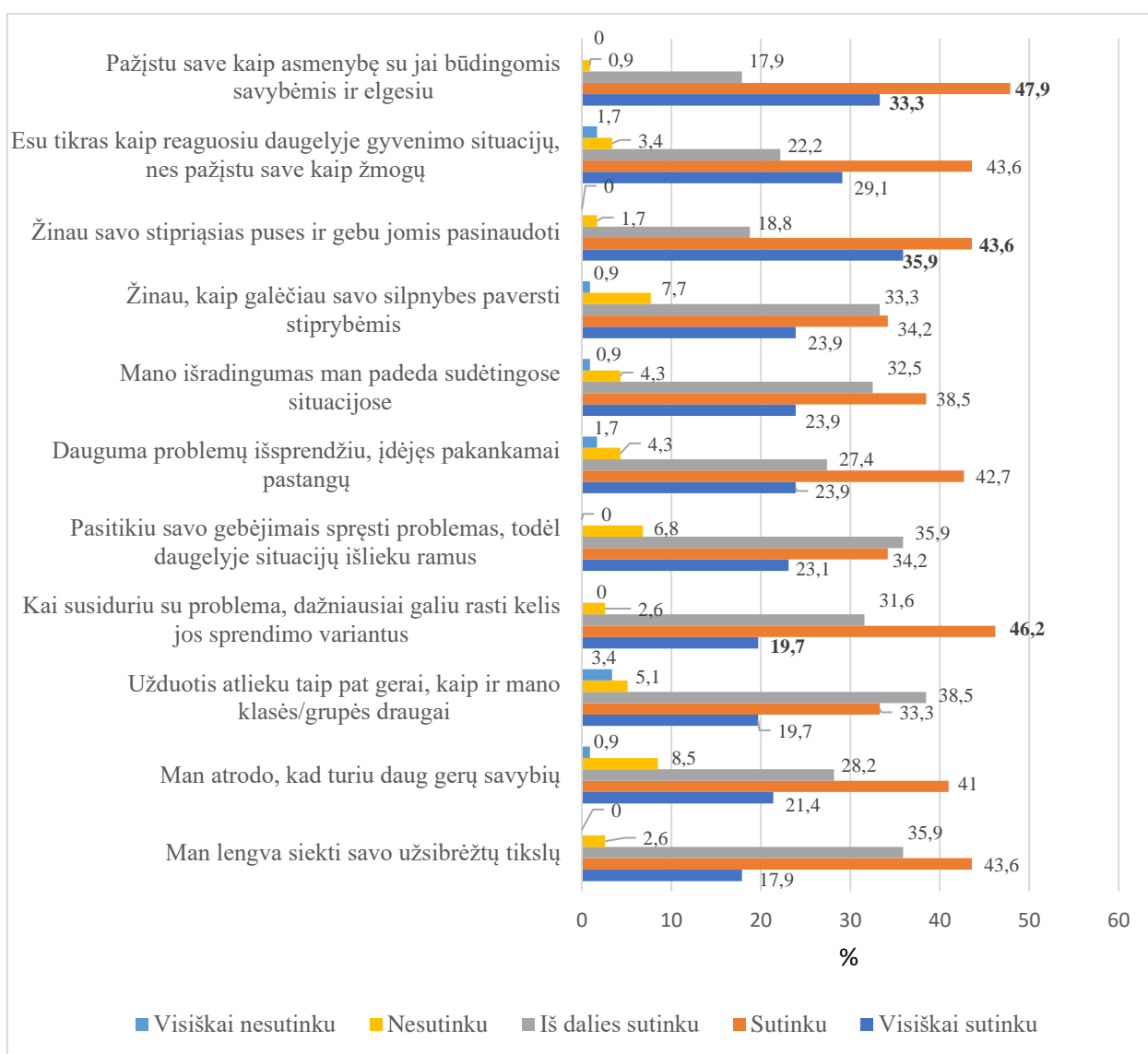
7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal lytį (N=117, %)

Apklausoje dalyvavo 9-12 gimnazijos klasių mokiniai, jų pasiskirstymas pagal klases pavaizduotas 8 paveiksle.

8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal klases (N=117, %)

Inte ir kt., (2023, p. 11) teigia, kad ypatingai yra svarbu išklausti vaiko nuomonę užtikrinant jo dalyvavimą. Teigiama, kad vaikas yra žmogus, turintis tokias pat teises, kaip ir bet kuris suaugęs asmuo. Vaiko teisė būti išklaustyta ir išgirstos nuomonės reikšmingumas yra svarbi jo orumo ir sklandžios socialinės raidos užtikrinimo dalis. Akcentuojame, kad toliau klausysimės autentiškų paauglių balsų apie turimus socialinius gebėjimus ir sieksime teigiamų pokyčių paauglių gyvenime. Pristatome pirmosios socialinių gebėjimų dimensijos – savęs pažinimas ir savigarba mokinių apklausos rezultatus (žr. 9 pav.) Lemme (2003) teigia, kad savęs pažinimas yra susijęs su žmogaus savigarba. Minėto mokslininko teigimu, savigarbos lygis priklauso nuo to, kaip žmogus pažįsta save kaip asmenybę, žino savo poreikius, gebėjimus ir vertina savo pasiekimus jam svarbiose veiklos srityse.

9 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – savęs pažinimas ir savigarba (Cronbach $\alpha=0,89$, N=117, %)

Tyrimo rezultatai rodo, jog moksleiviai pažįsta save kaip asmenybę su jai būdingomis savybėmis ir elgesiu (47,9 %) sutinka ir (33,3 %) visiškai sutinka. Moksleiviai žino savo stipriąsias puses ir geba jomis pasinaudoti (43,6 %) sutinka ir (35,9 %) visiškai sutinka. Taip pat moksleiviai, susidūrę su problema, geba rasti kelis jos sprendimo variantus (46,2 %) sutinka ir (19,7 %) visiškai sutinka (žr. 9 pav.). Galima pastebėti tendenciją, kad savęs pažinimas ir savigarba yra labai stipri moksleivių socialinių gebėjimų sritis.

Mokinių socialinių gebėjimų teiginių patikimumui ir skalės vidiniam nuoseklumui įvertinti pasirinktas Cronbach (α) koeficientas, kuris visose socialinių gebėjimų dimensijose yra gana aukštas – nuo 0,80 iki 0,92, o tai patvirtina, kad egzistuoja pakankamas skalės teiginių suderinamumas, kas rodo gana aukštą atskirų teiginių, sudarančių klausimą, koreliaciją (žr. 3 priedas). Atkreipiame dėmesį, kad Cronbach (α) koeficientas yra pateiktas prie kiekvienos socialinių gebėjimų dimensijos. Pirmoje dimensijoje – savęs vertinimas ir savigarba – vyrauja gana aukštas Cronbach (α) koeficientas $\alpha=0,89$ (žr. 9 pav.). Skaičiuotas kiekvieno teiginio vidurkis (Mean) ir standartinis nuokrypis (Std. Deviation). 3 lentelėje yra pateikiamas moksleivių savęs vertinimo ir savigarbos gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

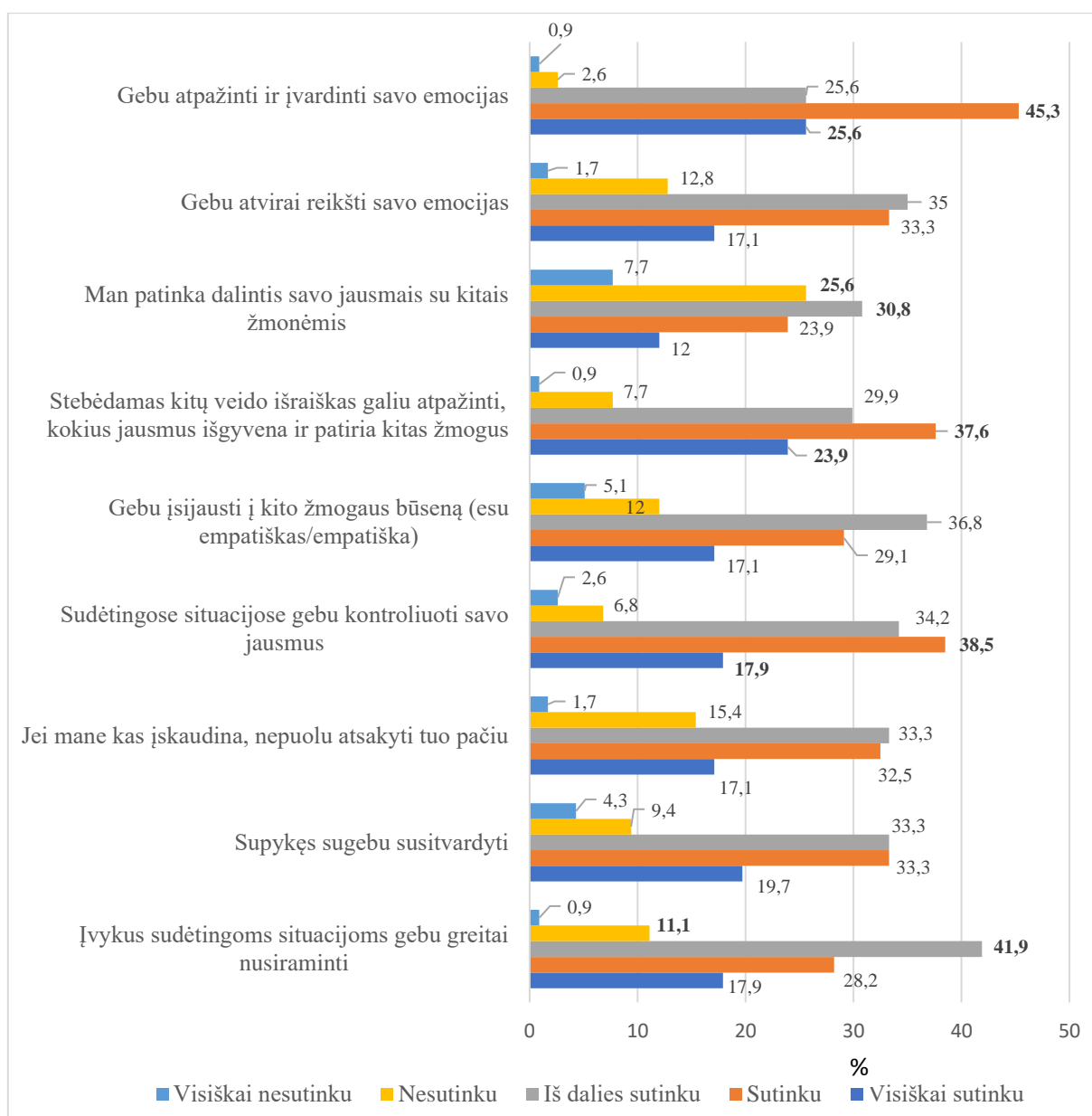
3 lentelė. Moksleivių savęs vertinimo ir savigarbos gebėjimų įsivertinimas (N=117)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Pažįstu save kaip asmenybę su jai būdingomis savybėmis ir elgesiu.	1,86	0,7
Esu tikras kaip reaguosiu daugelyje gyvenimo situacijų, nes pažįstu save kaip žmogų.	2,05	0,8
Žinau savo stipriąsias puses ir gebu jomis pasinaudoti.	1,86	0,7
Žinau, kaip galėčiau savo silpnybes paversti stiprybėmis.	2,27	0,9
Mano išradingumas man padeda sudėtingose situacijose.	2,19	0,8
Dauguma problemų išsprendžiu, idėjęs pakankamai pastangų.	2,17	0,9
Pasitikiu savo gebėjimais spręsti problemas, todėl daugelyje situacijų išlieku ramus.	2,26	0,8
Kai susiduriu su problema, dažniausiai galiu rasti kelis jos sprendimo variantus.	2,17	0,7
Užduotis atlieku taip pat gerai, kaip ir mano klasės/grupės draugai.	2,39	0,9
Man atrodo, kad turiu daug gerų savybių.	2,26	0,9
Man lengva siekti savo užsibrėžtų tikslų.	2,23	0,7

Tyrimo duomenys rodo, kad kai dauguma teiginių standartinis nuokrypis (Std. Deviation) yra ženkliai nenutolęs nuo vidurkio (Mean) pvz., pažįstu save kaip asmenybę su jai būdingomis savybėmis ir elgesiu; žinau savo stipriąsias puses ir gebu jomis pasinaudoti; kai susiduriu su problema, dažniausiai galiu rasti kelis jos sprendimo variantus ir t. t. Klausimyno teiginiuose: užduotis atlieku taip pat gerai, kaip ir mano klasės / grupės draugai; žinau, kaip galėčiau savo

silpnybes paversti stiprybėmis, kuriuose vyrauja didesnis standartinis nuokrypis nuo vidurkio, o tai rodo, kad respondentų nuomonės, teiginių atžvilgiu, yra pasiskirsčiusios nevienodai (žr. 3 lentelė).

Pristatome kitą socialinių gebėjimų dimensiją – emocijų valdymas (žr. 10 pav.). Žukauskienė (2012, p. 254) teigia, kad emocijų reiškimas ir atpažinimas yra esminiai dalykai perduodant informaciją apie savo jausmus ir išgyvenimus. Emocijų supratimas skatina ir gerina žmonių bendravimą, nes jie gali suprasti, kaip jų kalba ir poreikiai gali paveikti kitus žmones, taip pat gali suvokti, dėl kokių priežasčių jie patiria vienokią ar kitokią kitų žmonių įtaką. Ypatingai svarbu išmokyti paauglius atpažinti savo emocijas ir jas išreikšti konstruktyviu būdu.

10 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – emocijų valdymas (Cronbach $\alpha=0,83$, $N=117$, %)

Tyrimo duomenys atskleidžia, kad emocijų valdymas yra silpnesnė moksleivių socialinių gebėjimų sritis. Iš diagramos duomenų matyti, kad mokiniai stipriau savo socialinius gebėjimus įsivertino tokiose emocijų atpažinimo srityse kaip: geba atpažinti ir įvardinti savo emocijas (45,3 %) sutinka ir (25,6 %) visiškai sutinka; stebėdami kitų veido išraiškas gali atpažinti, kokius jausmus išgyvena ir patiria kitas žmogus (37,6 %) sutinka ir (23,9%) visiškai sutinka ir sudėtingose situacijose moksleiviai geba kontroliuoti savo jausmus (38,5 %) sutinka ir (17,9 %) visiškai sutinka. Tyrimo duomenys rodo, kad didžioji dalis moksleivių (25,6 %) nesutinka, (30,8 %) laikosi neutralios pozicijos (iš dalies sutinku) nepatinka dalintis savo jausmais su kitais žmonėmis. Taip pat mokiniams sunkiau sekasi, įvykus sudėtingoms situacijoms, greitai nusiraminti (41,9 %) pasirinko neutralią poziciją ir (11,1 %) nesutinka (žr. 10 pav.). 4 lentelėje yra pateikiamas moksleivių emocijų valdymo gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

4 lentelė. **Moksleivių emocijų valdymo gebėjimų įsivertinimas (N=117)**

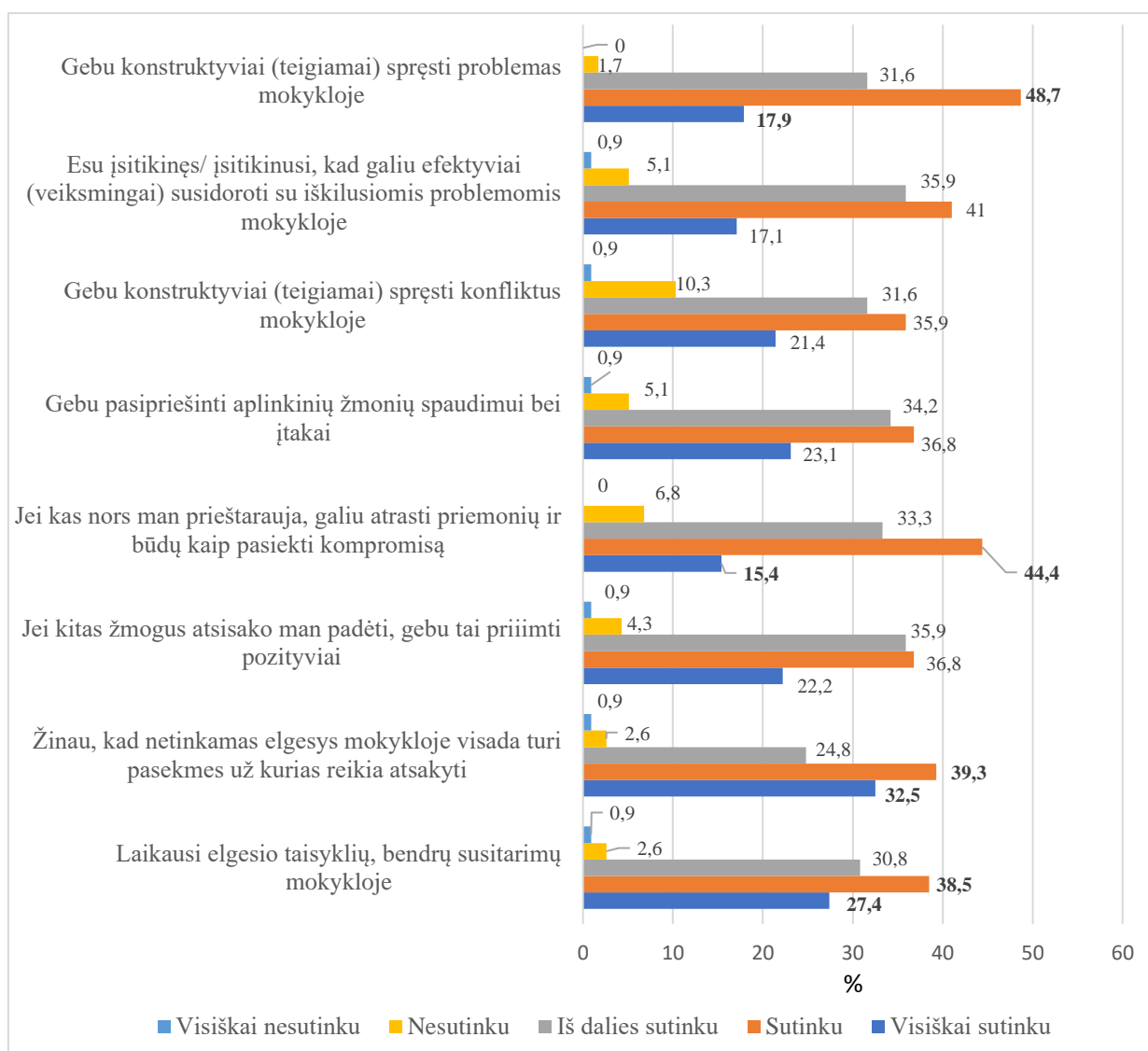
Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Gebu atpažinti ir įvardinti savo emocijas.	2,07	0,8
Gebu atvirai reikšti savo emocijas.	2,48	0,9
Man patinka dalintis savo jausmais su kitais žmonėmis.	2,93	1,1
Stebėdamas kitų veido išraiškas galiu atpažinti, kokius jausmus išgyvena ir patiria kitas žmogus.	2,23	0,9
Gebu įsijausti į kito žmogaus būseną (esu empatiškas/empatiška).	2,58	1,0
Sudėtingose situacijose gebu kontroliuoti savo jausmus.	2,37	0,9
Jei mane kas įskaudina, nepuolu atsakyti tuo pačiu.	2,52	1,0
Supykęs sugebu susitvardyti.	2,45	1,0
Įvykus sudėtingoms situacijoms gebu greitai nusiraminti.	2,48	0,9

Akcentuojame, kad statistiškai reikšmingų skirtumų moksleivių emocijų valdymo gebėjimų įsivertinime yra, kadangi kai kuriuose teiginiuose standartinis nuokrypis yra žymiai didesnis už vidurkį, o tai reiškia, kad respondentų atsakymai į teiginius yra pasiskirstę gana nevienodai. Tyrimo duomenys rodo, kad didžiausi standartiniai nuokrypiai nuo vidurkio vyrauja teiginiuose: supykęs sugebu susitvardyti; gebu įsijausti į kito žmogaus būseną (esu empatiškas / empatiška); jei mane kas įskaudina, nepuolu atsakyti tuo pačiu ir man patinka dalintis savo jausmais su kitais žmonėmis (žr. 4 lentelė).

Kontautienė (2015) teigia, kad savikontrolės gebėjimai yra vienas iš esminių mokinių socialinių gebėjimų, kadangi įgalina mokinius realizuoti kitus socialinius gebėjimus. Aukštas savikontrolės lygmuo reiškia, kad mokiniai geba prisitaikyti prie įvairių situacijų ir susidoroti su aplinkos iššūkiais bei asmeniniais poreikiais. Raudeliūnaitė (2007) pabrėžia, kad savikontrolė ne tik padeda išlaikyti vidinę pusiausvyrą, bet ir leidžia pozityviai sąveikauti su kitais žmonėmis. Gage, Berliner (1994) akcentuoja savikontrolės ir savireguliacijos vaidmenį mokinių gyvenime ir teigia,

kad daugelį mokinių reikia išmokyti savikontrolės – savęs reguliavimo įgūdžių. Atsižvelgiant į mokslininkų pateiktas įžvalgas apie savikontrolės svarbą individų gyvenime yra svarbu atskleisti moksleivių savikontrolės gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje (žr. 11 pav.).

11 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – savikontrolė (Cronbach $\alpha=0,86$, $N=117$, %)

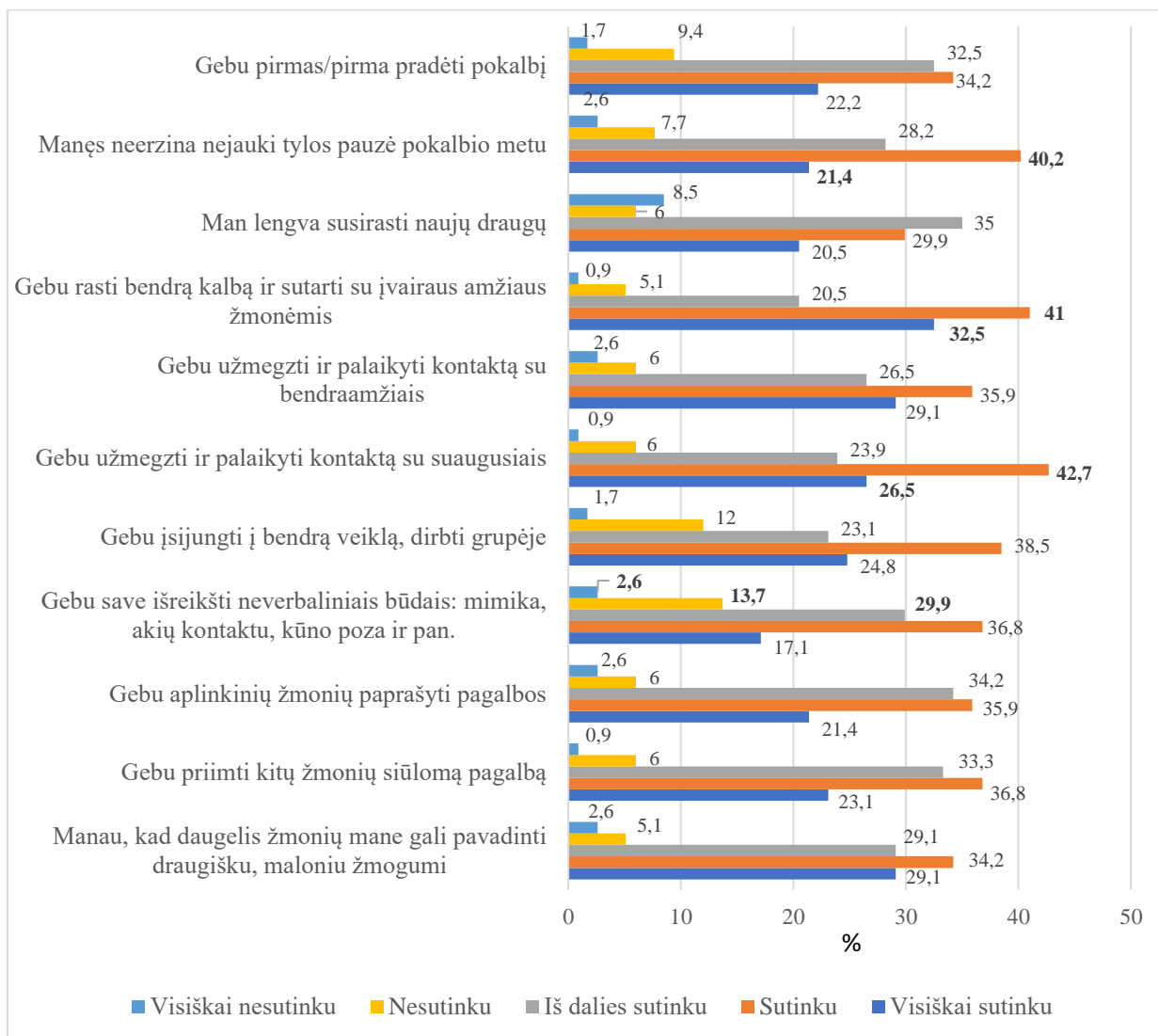
Tyrimo duomenys rodo, kad moksleivių savikontrolės gebėjimai yra gana aukšti, kadangi mokiniai geba konstruktyviai (teigiamai) spręsti problemas mokykloje (48,7 %) sutinka, (17,9 %) visiškai sutinka; jei kas nors man prieštarauja, galiu atrasti priemonių būdų kaip pasiekti kompromisą (44,4 %) sutinka, (15,4 %) visiškai sutinka; moksleiviai žino, kad netinkamas elgesys mokykloje visada turi pasekmes už kurias reikia atsakyti (39,3 %) sutinka, (32,5 %) visiškai sutinka; moksleiviai laikosi elgesio taisyklių, bendrų susitarimų mokykloje (38,5 %) sutinka, (27,4 %) visiškai sutinka. 5 lentelėje yra pateikiamas moksleivių savikontrolės gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinę nuokrypį.

5 lentelė. Moksleivių savikontrolės gebėjimų įsivertinimas (N=117)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Sdt. Deviation)
Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti problemas mokykloje.	2,17	0,7
Esu įsitikinęs/ įsitikinusi, kad galiu efektyviai (veiksmingai) susidoroti su iškilusiomis problemomis mokykloje.	2,31	0,8
Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti konfliktus mokykloje.	2,33	0,9
Gebu pasipriešinti aplinkinių žmonių spaudimui bei įtakai.	2,23	0,8
Jei kas nors man prieštarauja, galiu atrasti priemonių ir būdų kaip pasiekti kompromisą.	2,31	0,8
Jei kitas žmogus atsisako man padėti, gebu tai priimti pozityviai.	2,24	0,8
Žinau, kad netinkamas elgesys mokykloje visada turi pasekmes už kurias reikia atsakyti.	2,00	0,8
Laikausi elgesio taisyklių, bendrų susitarimų mokykloje.	2,11	0,8

Tyrimo duomenys rodo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų moksleivių savikontrolės gebėjimų įsivertinimo atžvilgiu, nėra. Vyrauja vienas statistiškai reikšmingas skirtumas pagal teiginį – gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti konfliktus mokykloje, o tai reiškia, kad respondentų nuomonės, minėto teiginio atžvilgiu, yra pasiskirsčiusios gana nevienodai (žr. 5 lentelė).

Raudeliūnaitė (2007) teigia, kad itin svarbūs yra bendravimo gebėjimai, kurie yra siejami su verbalinio ir neverbalinio bendravimo gebėjimais. Bulotaitė, Gudžinskienė (2003) detalizuoja, kad neverbalinis bendravimas perteikiamas raštu, ženklų ir kūno kalba: gestais, balso intonacija, elgesiu, mimika, žvilgsniu, prisilietimu. Anot minėtų mokslininkų, verbalinis bendravimas – gebėjimas sąveikauti tarpusavyje, naudojant kalbos ženklus. Žemaitaitytė (2006, p. 83) teigia, kad svarbu stiprinti mokinių bendradarbiavimo įgūdžius: dirbti komandoje, dalyvauti diskusijose, kritiškai mąstyti, priimti bendrus sprendimus ir atsakyti už savo grupės veiksmus. Anot Lekavičienės, Antinienės (2019, p. 13), sėkmingas bendravimas yra toks, kuris visiems jame dalyvaujantiems žmonėms leidžia kiek įmanoma geriau patenkinti savo poreikius ir pasiekti tikslus, o tai įmanoma pasiekti tik bendradarbiaujant su kitais. Iš minėto konteksto galima teigti, kad bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai yra glaudžiai tarpusavyje susiję ir būtini individų gyvenime. Pateikiame ketvirtos mokinių socialinių gebėjimų dimensijos – bendravimo ir bendradarbiavimo apklausos rezultatus (žr. 12 pav.).

12 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – bendravimas ir bendradarbiavimas (Cronbach $\alpha=0,91$, $N=117$, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad moksleivių bendravimo bei bendradarbiavimo gebėjimai yra labai geri, kadangi moksleiviai geba rasti bendrą kalbą ir sutarti su įvairaus amžiaus žmonėmis (41 %) sutinka, (32,5 %) visiškai sutinka; moksleiviai geba užmegzti ir palaikyti kontaktą su suaugusiais (42,7 %) sutinka, (26,5 %) visiškai sutinka; respondentų neerzina neįėjusi tylos pauzė pokalbio metu (40,2 %) sutinka, (21,4 %) visiškai sutinka. Sunkiau moksleiviams sekasi vienoje bendravimo ir bendradarbiavimo srityje – išreikšti save neverbaliniais būdais: mimika, akių kontaktu, kūno poza ir pan. (29,9 %) laikosi neutralios pozicijos, (13,7 %) teigia, kad negeba ir (2,6 %) teigia, kad visiškai negeba (žr. 12 pav.).

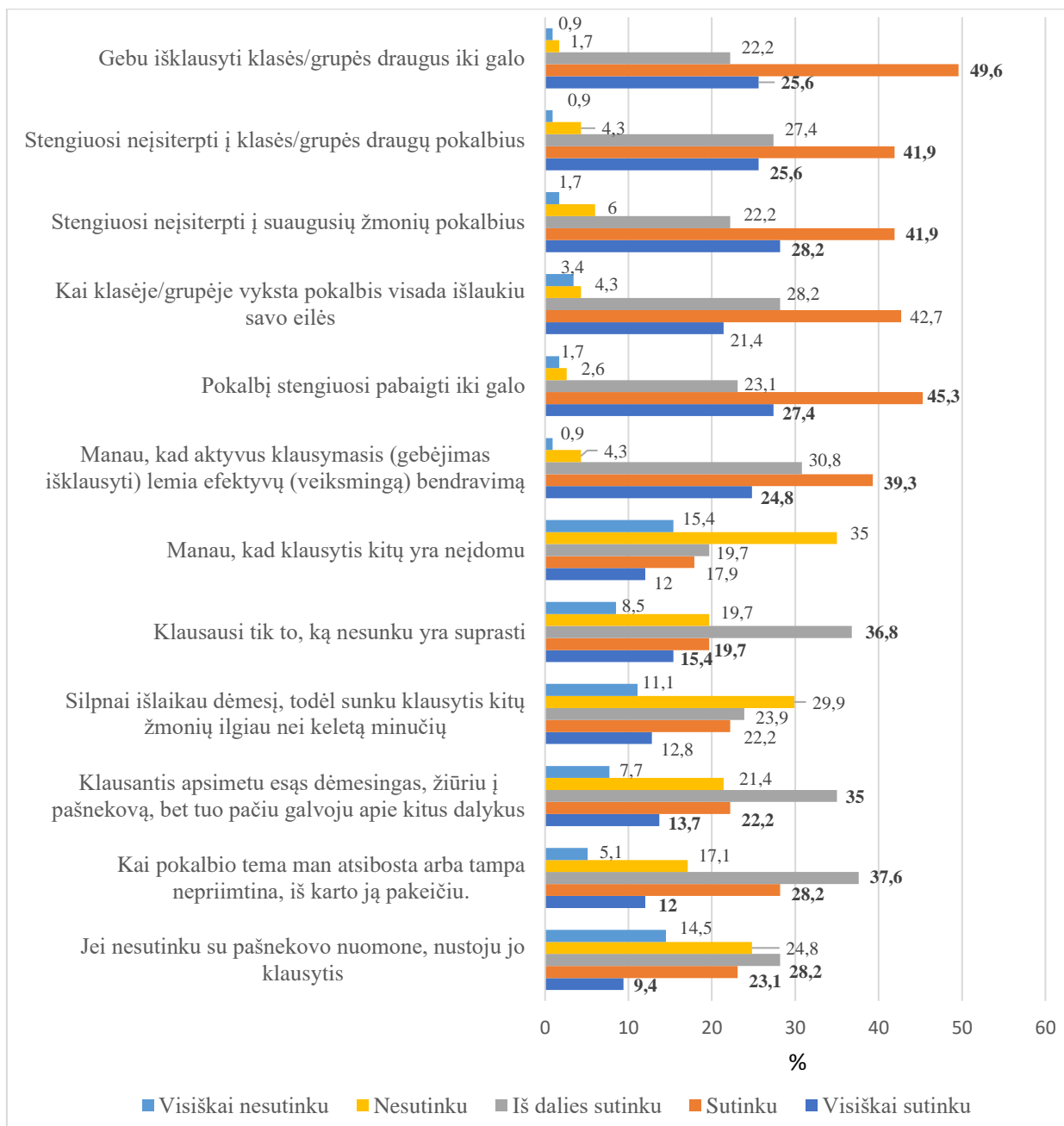
6 lentelėje yra pateikiamas moksleivių bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

6 lentelė. Moksleivių bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų įsivertinimas (N=117)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Gebu pirmas/pirma pradėti pokalbi.	2,34	0,9
Manęs neerzina nejauki tylos pauzė pokalbio metu.	2,29	0,9
Man lengva susirasti naujų draugų.	2,52	1,1
Gebu rasti bendrą kalbą ir sutarti su įvairaus amžiaus žmonėmis.	2,00	0,9
Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su bendraamžiais.	2,17	1,0
Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su suaugusiais.	2,11	0,9
Gebu įsijungti į bendrą veiklą, dirbti grupėje.	2,27	1,0
Gebu save išreikšti neverbaliniais būdais: mimika, akių kontaktu, kūno poza ir pan.	2,47	1,0
Gebu aplinkinių žmonių paprašyti pagalbos.	2,32	0,9
Gebu priimti kitų žmonių siūlomą pagalbą.	2,24	0,9
Manau, kad daugelis žmonių mane gali pavadinti draugišku, maloniu žmogumi.	2,17	0,9

Tyrimo duomenys rodo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų moksleivių bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų įsivertinimo atžvilgiu, nėra. Vyrauja keli statistiškai reikšmingi skirtumai pagal teiginius: man lengva susirasti naujų draugų; gebu įsijungti į bendrą veiklą, dirbti grupėje; gebu išreikšti save neverbaliniais būdais: mimika, akių kontaktu, kūno poza ir pan. ir gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su bendraamžiais (žr. 6 lentelė).

Slušnys, Šukytė (2014, p. 43) teigia, kad gebėjimas kalbėti dar nėra gebėjimas klausyti ar išklausyti kitus žmones. Teigiama, kad kalbėtis ir girdėti t. y. efektyviai klausytis pašnekovo, yra du skirtingi dalykai. Lekavičienė, Antinienė (2019, p. 63) akcentuoja, kad itin svarbu gyvenime gebėti išklausyti kitus žmones. Minėtos mokslininkės detalizuoja, kad klausimasis – fundamentalus įgūdis, kuris nulemia mūsų kasdienio gyvenimo kokybę. Nemokėjimas klausyti – viena pagrindinių neefektyvaus bendravimo priežasčių. Efektyvus klausimasis – tai aktyvus procesas, reikalaujantis dėmesio ir nuolatinių pastangų, kurio metu turime gerai suprasti pašnekovo išsakomas mintis, jas įvertinti ir empatiškai į jas reaguoti. Pristatome mokinių socialinių gebėjimų dimensijos – gebėjimo išklausyti apklausos rezultatus (žr. 13 pav.).

13 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – gebėjimas išklaudyti (Cronbach $\alpha=0,85$, $N=117$, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad gebėjimas išklaudyti yra silpnesnė moksleivių socialinių gebėjimų sritis. Iš diagramos duomenų matyti, kad geriausiai mokiniai geba išklaudyti klasės / grupės draugus iki galo (49,6 %) sutinka, (25,6 %) visiškai sutinka; moksleiviai pokalbį stengiasi pabaigti iki galo (45,3 %) sutinka, (27,4 %) visiškai sutinka. Didžioji dalis moksleivių stengiasi neįsiterpti į klasės / grupės draugų pokalbius (41,9 %) sutinka, (28,2 %) visiškai sutinka; moksleiviai mano, kad aktyvus klausymasis (gebėjimas išklaudyti) lemia efektyvų (veiksmingą) bendravimą (39,3 %) sutinka ir (24,8 %) visiškai sutinka. Tyrimo duomenys atskleidžia, kad sunkiau mokiniams sekasi tokiose srityse kaip: klausantis apsimečiau esąs dėmesingas, žiūriu į pašnekovą, bet tuo pačiu galvoju apie kitus dalykus (35 %) laikosi neutralios pozicijos, (22,2 %) sutinka ir (13,7 %) visiškai

sutinka; klausausi tik to, ką nesunku yra suprasti (36,8 %) laikosi neutralios pozicijos, (19,7 %) sutinka, (15,4 %) visiškai sutinka; kai pokalbio tema man atsibosta arba tampa nepriimtina, iš karto ją pakeičiu (37,6 %) laikosi neutralios pozicijos, (28,2 %) sutinka ir (12 %) visiškai sutinka; jei nesutinku su pašnekovo nuomone, nustoju jo klausytis (28,2 %) laikosi neutralios pozicijos, (23,1 %) sutinka ir (9,4 %) visiškai sutinka (žr. 13 pav.).

7 lentelėje yra pateikiamas moksleivių gebėjimo išklausti gebėjimų įsivertimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

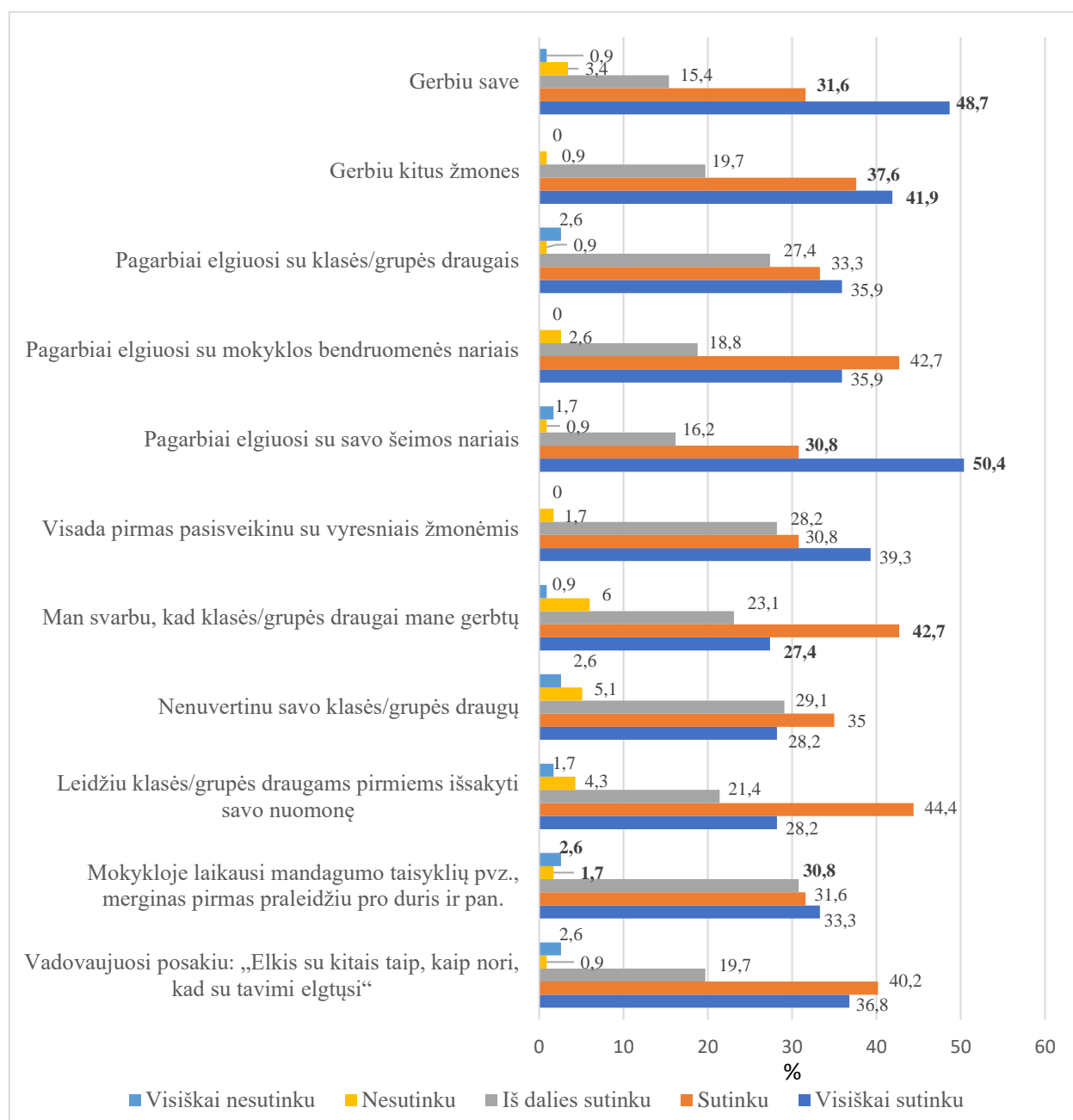
7 lentelė. **Moksleivių gebėjimo išklausti gebėjimų įsivertinimas** (N=117)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Gebu išklausti klasės/grupės draugus iki galo.	2,02	0,7
Stengiuosi neįsiterpti į klasės/grupės draugų pokalbius.	2,12	0,8
Stengiuosi neįsiterpti į suaugusių žmonių pokalbius.	2,11	0,9
Kai klasėje/grupėje vyksta pokalbis visada išlaukiu savo eilės.	2,25	0,9
Pokalbi stengiuosi pabaigti iki galo.	2,05	0,8
Manau, kad aktyvus klausymasis (gebėjimas išklausti) lemia efektyvų (veiksmingą) bendravimą.	2,17	0,8
Manau, kad klausytis kitų yra neįdomu.	3,23	1,2
Klausausi tik to, ką nesunku yra suprasti.	2,86	1,1
Silpnai išlaikau dėmesį, todėl sunku klausytis kitų žmonių ilgiau nei keletą minučių.	3,04	1,2
Klausantis apsimečiau esąs dėmesingas, žiūriu į pašnekovą, bet tuo pačiu galvoju apie kitus dalykus.	2,87	1,1
Kai pokalbio tema man atsibosta arba tampa nepriimtina, iš karto ją pakeičiu.	2,75	1,0
Jei nesutinku su pašnekovo nuomone, nustoju jo klausytis.	3,11	1,1

Akcentuojame, kad statistiškai reikšmingų skirtumų moksleivių gebėjimo išklausti gebėjimų įsivertinime yra, kadangi moksleivių nuomonės pasiskirstė nevienodai ties šiais teiginiais: manau, kad klausytis kitų yra neįdomu; klausausi tik to, ką nesunku yra suprasti; silpnai išlaikau dėmesį, todėl sunku klausytis kitų žmonių ilgiau nei keletą minučių; klausantis apsimečiau esąs dėmesingas, žiūriu į pašnekovą, bet tuo pačiu galvoju apie kitus dalykus; kai pokalbio tema man atsibosta arba tampa nepriimtina, iš karto ją pakeičiu; jei nesutinku su pašnekovo nuomone, nustoju jo klausytis (žr. 7 lentelė). Remiantis statistiniais duomenimis galima teigti, kad gebėjimas išklausti yra silpnesnė moksleivių socialinių gebėjimų sritis.

Kairienė (2012, p. 396) teigia, kad pagarbos kitam asmeniui ugdymas prasideda artimoje vaikui aplinkoje ir neturėtų būti diferencijuojamas išskiriant pagarbos vertus ir nevertus asmenis. Pagarba nėra savaiminė tėvų ar vaiko teisė, todėl ji turi būti nusipelnoma ją modeliuojant ir įgyvendinant ir šeimoje, ir kitoje aplinkoje. Tačiau tokios galimybės gali atsirasti tik tada, kai tėvų ir vaiko santykis yra grindžiamas lygių savo verte asmenų bendravimu, o vaikas, jausdamas jam

rodomą pagarbą, tikėtina, kad gerbs kitus asmenis. Pateikiame mokinių socialinių gebėjimų dimensijos – pagarba kitiems apklausos rezultatus (žr. 14 pav.)

14 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – pagarba kitiems (Cronbach $\alpha=0,90$, $N=117$, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad pagarba kitiems yra viena iš stipriausių mokinių socialinių gebėjimų sričių. Iš diagramos duomenų matyti, kad moksleiviai gerbia save (48,7 %) visiškai sutinka, (31,6 %) sutinka; taip pat moksleiviai gerbia kitus žmones (41,9 %) visiškai sutinka ir (37,6 %) sutinka; respondantai pagarbiai elgiasi su savo šeimos nariais (50,4 %) visiškai sutinka ir (30,8 %) sutinka. Tyrimo duomenys atskleidžia, kad moksleiviams yra svarbu, kad klasės / grupės draugai juos gerbtų (42,7 %) sutinka ir (27,4 %) visiškai sutinka. Šiek tiek sunkiau moksleiviams sekasi

mokykloje laikytis mandagumo taisyklių pvz., merginas pirmas praleisti pro duris ir pan. (30,8 %) laikosi neutralios pozicijos, (2,6 %) visiškai pripažįsta ir (1,7 %) pripažįsta (žr. 14 pav.).

8 lentelėje yra pateikiamas moksleivių pagarbos kitiems gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

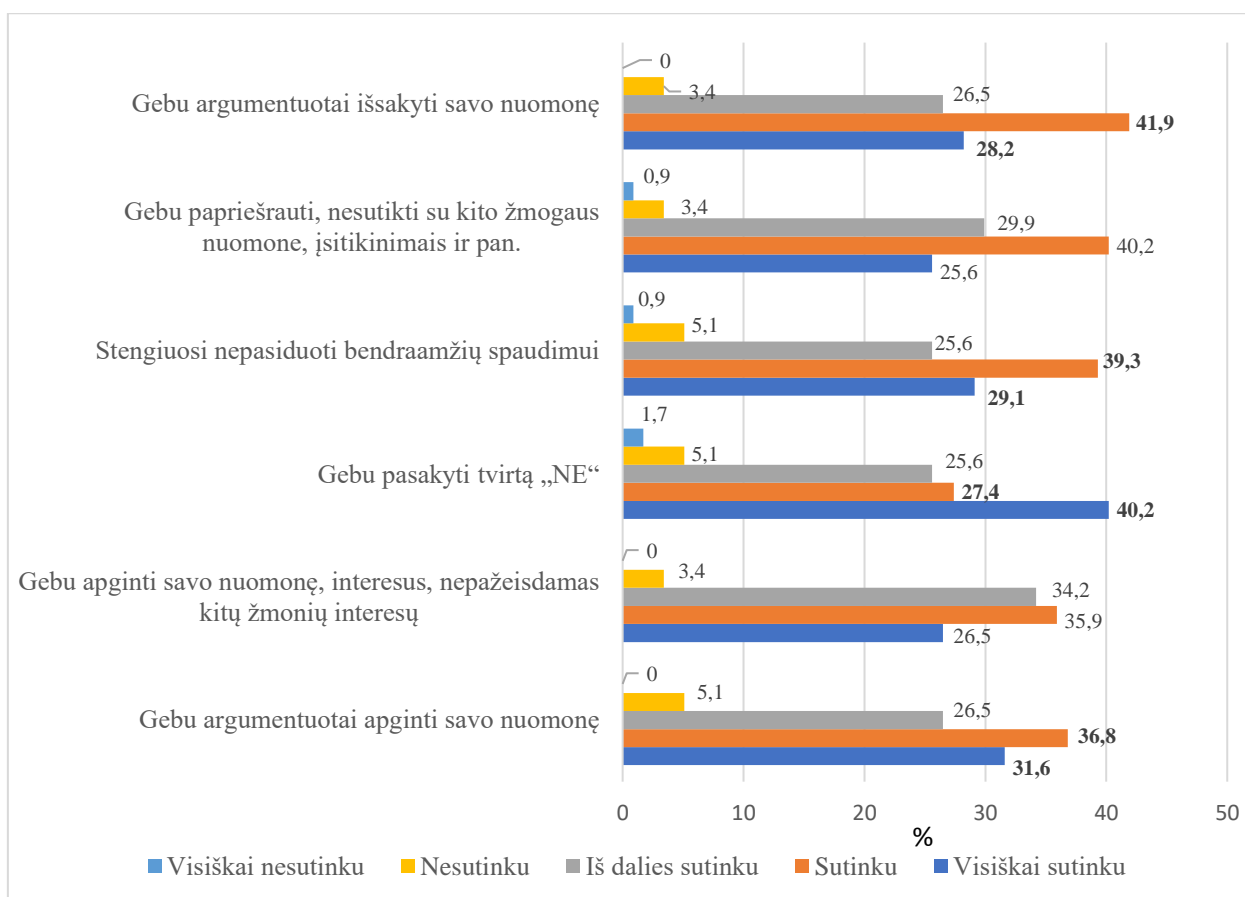
8 lentelė. **Moksleivių pagarbos kitiems gebėjimų įsivertinimas (N=117)**

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Gerbiu save.	1,76	0,8
Gerbiu kitus žmones.	1,79	0,7
Pagarbiai elgiuosi su klasės/grupės draugais.	2,00	0,9
Pagarbiai elgiuosi su mokyklos bendruomenės nariais.	1,88	0,8
Pagarbiai elgiuosi su savo šeimos nariais.	1,72	0,8
Visada pirmas pasisveikinu su vyresniais žmonėmis.	1,92	0,8
Man svarbu, kad klasės/grupės draugai mane gerbtų.	2,10	0,9
Nenuvertinu savo klasės/grupės draugų.	2,18	0,9
Leidžiu klasės/grupės draugams pirmiems išsakyti savo nuomonę.	2,06	0,9
Mokykloje laikausi mandagumo taisyklių pvz., merginas pirmas praleidžiu pro duris ir pan.	2,08	0,9
Vadovaujuosi posakiu: „Elkis su kitais taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi“.	1,92	0,9

Tyrimo duomenys rodo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų moksleivių pagarbos kitiems atžvilgiu, nėra. Iš lentelės duomenų matyti, kad didesnis statistinis skirtumas vyrauja teiginių: nenuvertinu savo klasės / grupės draugų ir mokykloje laikausi mandagumo taisyklių, atžvilgiais (žr. 8 lentelė).

Gailienė ir kt., (1996, p. 49) teigia, kad ilgainiui vis didesnę įtaką paaugliams daro bendraamžiai, todėl svarbu mokytį mokinius argumentuotai apginti savo nuomonę. Teigiama, kad ne tik paaugliai, bet ir suaugusieji dažnai nežino, kaip atsisakyti ir tvirtai pasakyti „NE“ apginant savo interesus bei išsaugojant savo vertybes. Anot Gailienės ir kt., (ten pat, p. 50), tėvai nuo mažens turi kantriai vaikus išklausti ir padėti jiems suvokti jų pačių norus, poreikius, bet tai nereiškia, kad visi vaikų norai tėvų yra patenkinami. Tokiu būdu, yra skatinamas vaikų savarankiškumas, pasitikėjimas savimi, gebėjimas vadovautis savo nuomone priimant reikšmingus sprendimus. Tėvai, kurie nemoka priimti vaikų siekimo būti savarankiškais dažnai elgiasi autokratiškai, siekia, kad vaikai paklustų jų valiai. Toks tėvų elgesys formuoja vaikų nuostatą, kad nuolankumas yra meilės pagrindas, kad reikia atsisakyti savo norų ir paklusti suaugusiems. Tokiems vaikams ateityje būna sunku atsispirti bendraamžių spaudimui, pasakyti „Ne“ apginant savo nuomonę. Todėl didelė atsakomybė tenka mokyklos mokytojams, švietimo pagalbos specialistams, kurie turi mokytį paauglius šio svarbaus socialinio gebėjimo. Pristatome kitą svarbią moksleivių socialinių gebėjimų dimensiją – gebėjimo apginti savo nuomonę apklausos rezultatus (žr. 15 pav.).

15 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – gebėjimas apginti savo nuomonę (Cronbach $\alpha=0,85$, $N=117$, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad gebėjimas apginti savo nuomonę yra labai stipri mokinių socialinių gebėjimų sritis. Iš diagramos duomenų matyti, kad moksleiviai geba argumentuotai apginti savo nuomonę (36,8 %) sutinka, (31,6 %) visiškai sutinka; taip pat moksleiviai geba argumentuotai išsakyti savo nuomonę (41,9 %) sutinka, (28,2 %) visiškai sutinka; respondentai stengiasi nepasiduoti bendraamžių spaudimui (39,3 %) sutinka, (29,1 %) visiškai sutinka; moksleiviai geba pasakyti tvirtą „NE“ (40,2 %) visiškai sutinka ir (27,4 %) sutinka (žr. 15 pav.).

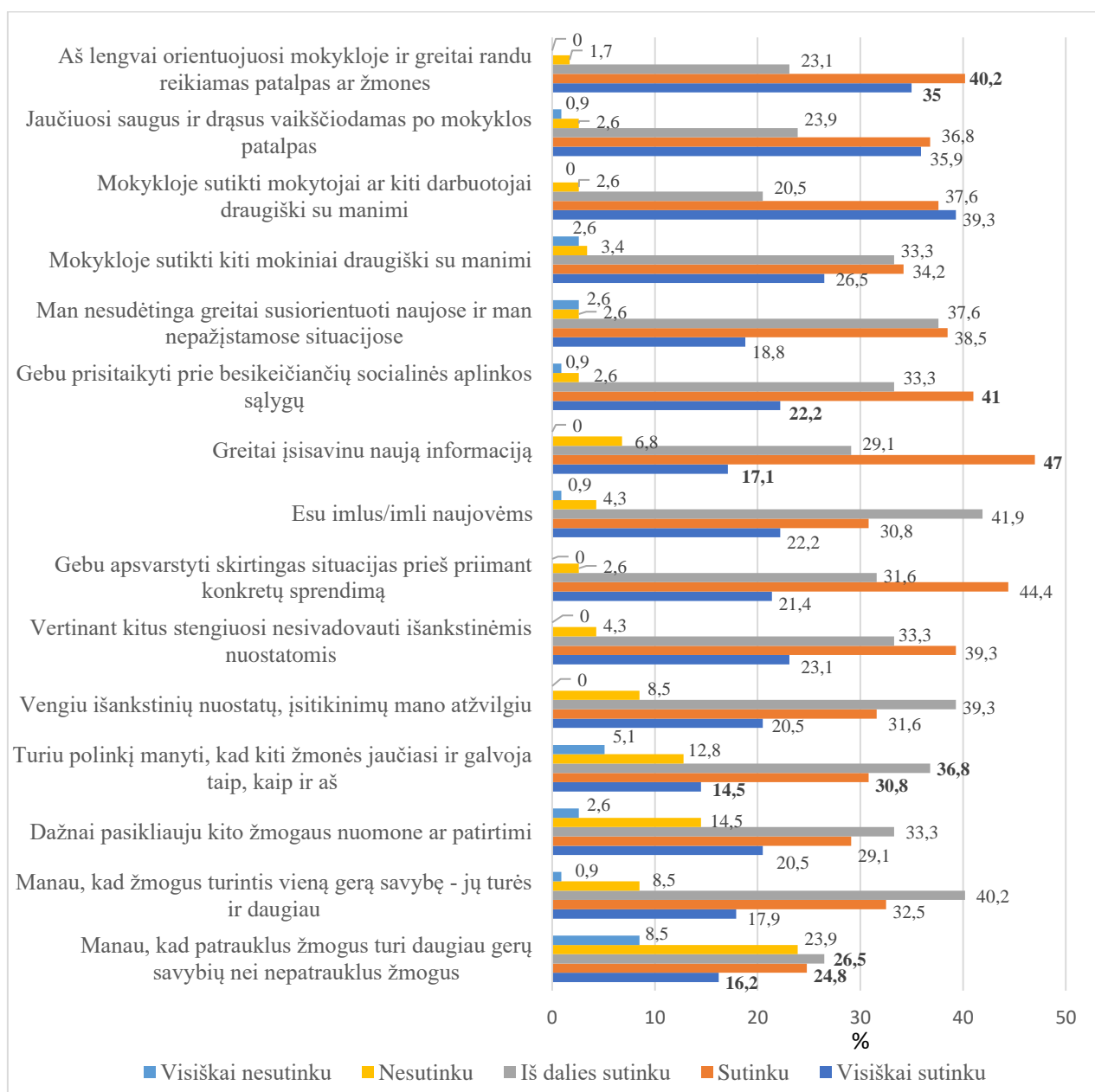
9 lentelėje yra pateikiamas moksleivių gebėjimo apginti savo nuomonę gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

9 lentelė. **Moksleivių gebėjimo apginti savo nuomonę gebėjimų įsivertinimas** ($N=117$)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Gebu argumentuotai išsakyti savo nuomonę.	2,05	0,8
Gebu papriešrauti, nesutikti su kito žmogaus nuomone, įsitikinimais ir pan.	2,13	0,8
Stengiuosi nepasiduoti bendraamžių spaudimui.	2,09	0,9
Gebu pasakyti tvirtą „NE“.	2,00	1,0
Gebu apginti savo nuomonę, interesus, nepažeisdamas kitų žmonių interesų.	2,14	0,8
Gebu argumentuotai apginti savo nuomonę.	2,05	0,8

Tyrimo duomenys rodo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų moksleivių gebėjimo apginti savo nuomonę atžvilgiu, nėra. Iš lentelės duomenų matyti, kad didesnis statistinis skirtumas vyrauja teiginio – gebu pasakyti tvirtą „NE“ atžvilgiu, kas leidžia teigti, kad respondentų atsakymai yra pasiskirstę nevienodai (žr. 9 lentelė).

Anot Lekavičienės, Antinienės (2019, p. 46), socialinis suvokimas – tai žmonių ypatybių, jų elgesio priežasčių, požiūrio į mus ir tarpusavio santykių suvokimas arba socialinės tikrovės vaizdo atkūrimas mūsų psichikoje. Taigi, socialinis suvokimas yra vienas svarbiausių socialinio gyvenimo aspektų. Pristatome mokinių socialinių gebėjimų dimensijos – socialinio suvokimo apklausos rezultatus (žr. 16 pav.).

16 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – socialinis suvokimas (Cronbach $\alpha=0,90$, N=117, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad socialinis suvokimas yra pakankamai stipri moksleivių socialinių gebėjimų sritis, kadangi moksleiviai lengvai orientuojasi mokykloje ir greitai randa reikiamas patalpas ar žmones (40,2 %) sutinka ir (35 %) visiškai sutinka; mokiniai geba prisitaikyti prie besikeičiančių socialinės aplinkos sąlygų (41 %) sutinka ir (22,2 %) visiškai sutinka; taip pat moksleiviai greitai įsisavina naują informaciją (47 %) sutinka ir (17,1 %) visiškai sutinka. Tyrimo rezultatai atskleidžia, kad sunkiau moksleiviams sekasi išvengti išankstinių nuostatų savo ir kitų žmonių atžvilgiu. Lekavičienė, Antinienė (ten pat, p. 213) teigia, kad vidinius asmenybės konfliktus padeda įveikti psichologinės gynybos mechanizmai, kurie turi ir savo privalumų, ir trūkumų. Teigiama, kad gynybos mechanizmai padeda žmonėms išvengti nemalonių emocijų, atsipalaiduoti, bet yra sukuriamas ir klaidingas žmonių įspūdis – iliuzija apie kitus žmones, priskiriant jiems „aureolės savybes“. Moksleiviai mano, kad patrauklus žmogus turi daugiau gerų savybių nei nepatrauklus žmogus (24,8 %) sutinka, (16,2 %) visiškai sutinka, (26,5 %) laikosi neutralios pozicijos; taip pat moksleiviai turi polinkį manyti, kad kiti žmonės jaučiasi ir galvoja taip, kaip ir jie (30,8 %) sutinka, (14,5 %) visiškai sutinka ir (36,8 %) laikosi neutralios pozicijos.

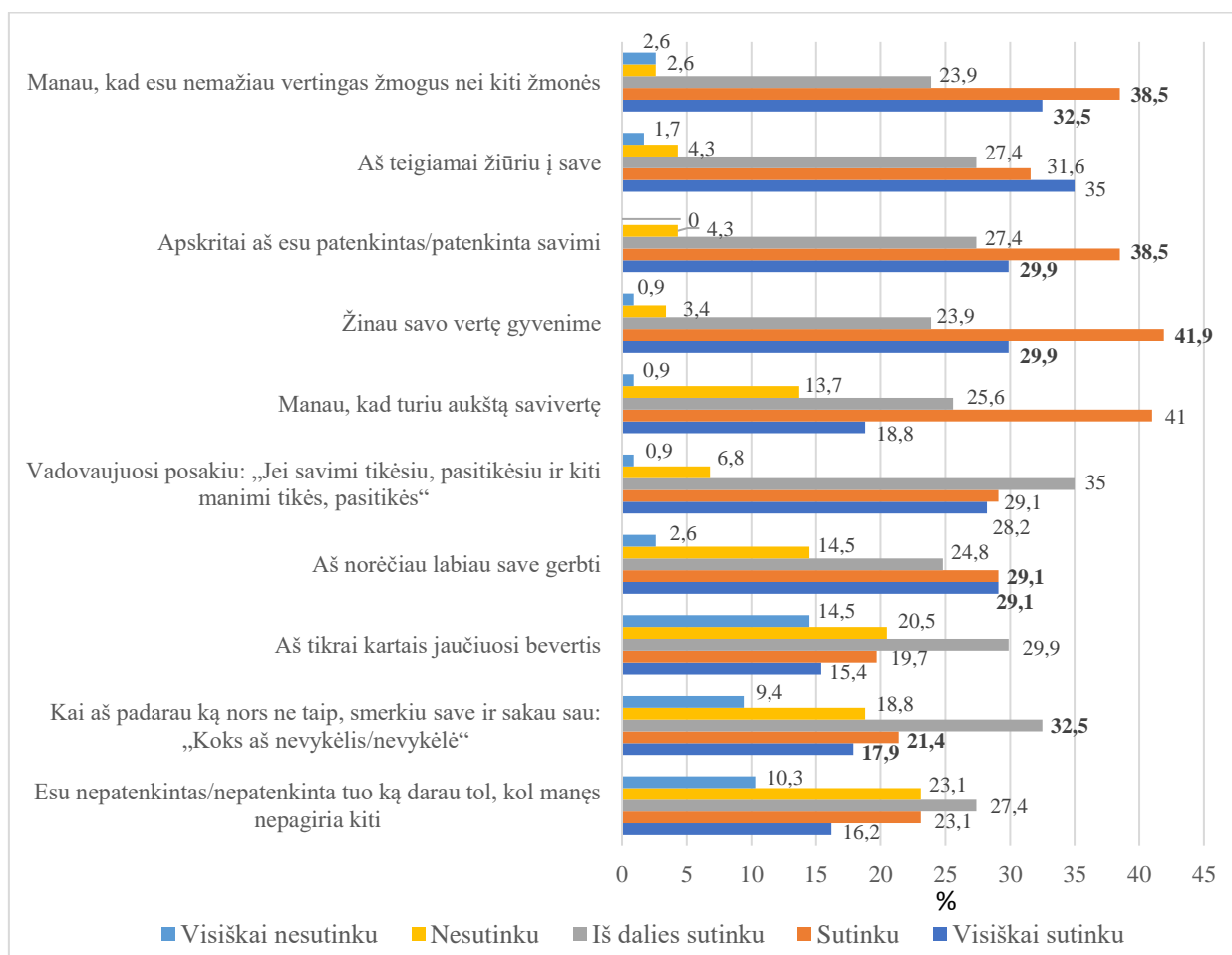
10 lentelėje yra pateikiamas moksleivių socialinio suvokimo gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

10 lentelė. **Moksleivių socialinio suvokimo gebėjimų įsivertinimas** (N=117)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Aš lengvai orientuojuosi mokykloje ir greitai randu reikiamas patalpas ar žmones.	1,91	0,8
Jaučiuosi saugus ir drąsus vaikščiodamas po mokyklos patalpas.	1,95	0,8
Mokykloje sutikti mokytojai ar kiti darbuotojai draugiški su manimi.	1,86	0,8
Mokykloje sutikti kiti mokiniai draugiški su manimi.	2,21	0,9
Man nesudėtinga greitai susiorientuoti naujose ir man nepažįstamose situacijose.	2,31	0,8
Gebu prisitaikyti prie besikeičiančių socialinės aplinkos sąlygų	2,18	0,8
Greitai įsisavinu naują informaciją.	2,25	0,8
Esu imlus/imli naujovėms.	2,30	0,8
Gebu apsvarstyti skirtingas situacijas prieš priimant konkretų sprendimą.	2,15	0,7
Vertinant kitus stengiuosi nesivadovauti išankstinėmis nuostatomis.	2,18	0,8
Vengiu išankstinių nuostatų, įsitikinimų mano atžvilgiu.	2,35	0,9
Turiu polinkį manyti, kad kiti žmonės jaučiasi ir galvoja taip, kaip ir aš.	2,63	1,0
Dažnai pasikliauju kito žmogaus nuomone ar patirtimi.	2,49	1,0
Manau, kad žmogus turintis vieną gerą savybę – jų turės ir daugiau.	2,41	0,9
Manau, kad patrauklus žmogus turi daugiau gerų savybių nei nepatrauklus žmogus.	2,83	1,2

Tyrimo duomenys rodo, kad statistškai reikšmingų skirtumų moksleivių socialinio suvokimo dimensijos atžvilgiu, nėra. Iš lentelės duomenų matyti, kad vyrauja didesni statistiškai reikšmingi skirtumai teiginiuose: manau, kad patrauklus žmogus turi daugiau gerų savybių nei nepatrauklus žmogus; turiu polinkį manyti, kad kiti žmonės jaučiasi ir galvoja taip, kaip ir aš, ir dažnai pasikliauju kito žmogaus nuomone ar patirtimi, atžvilgiais (žr. 10 lentelė).

Slušnys, Šukytė (2014, p. 37) teigia, kad pasitikėjimas savimi lemia jauno žmogaus elgesį, kalbą ir mąstymą. Teigiama, kad pasitikėjimas savimi jauniems žmonėms suteikia ryžto siekti didelių tikslų, įveikti sudėtingas užduotis. Myers (2008, p. 468) akcentuoja, kad nuo pasitikėjimo savimi priklauso ir žmogaus savivertė bei patrauklumas. Anot Myers (ten pat, p. 468), jei žmogus yra savimi patenkintas, didesnė tikimybė, kad labiau pasitikės ir kitų žmonių požiūriu į jį patį. Todėl svarbu paauglystės laikotarpiu ugdyti moksleivių pasitikėjimą savimi ir stiprinti jų savivertę. Pristatome priešpaskutinę moksleivių socialinių gebėjimų dimensiją – pasitikėjimas savimi ir savivertė – apklausos rezultatus (žr. 17 pav.).

17 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – pasitikėjimas savimi ir savivertė (Cronbach $\alpha=0,80$, $N=117$, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad moksleiviai žino savo vertę gyvenime (41,9 %) sutinka ir (29,9 %) visiškai sutinka; moksleiviai mano, kad yra nemažiau vertingi nei kiti žmonės (38,5 %) sutinka ir (32,5 %) visiškai sutinka; respondentai yra patenkinti savimi (38,5 %) sutinka ir (29,9 %) visiškai sutinka. Tyrimo duomenys atskleidžia, kad moksleiviai norėtų labiau save gerbti (29,1 %) visiškai sutinka ir toks pat procentas moksleivių sutinka; kartais moksleiviai smerkia, laiko save nevykėliais (21,4 %) sutinka, (17,9 %) visiškai sutinka ir (32,5 %) laikosi neutralios pozicijos minėto teiginio atžvilgiu (žr. 17 pav.).

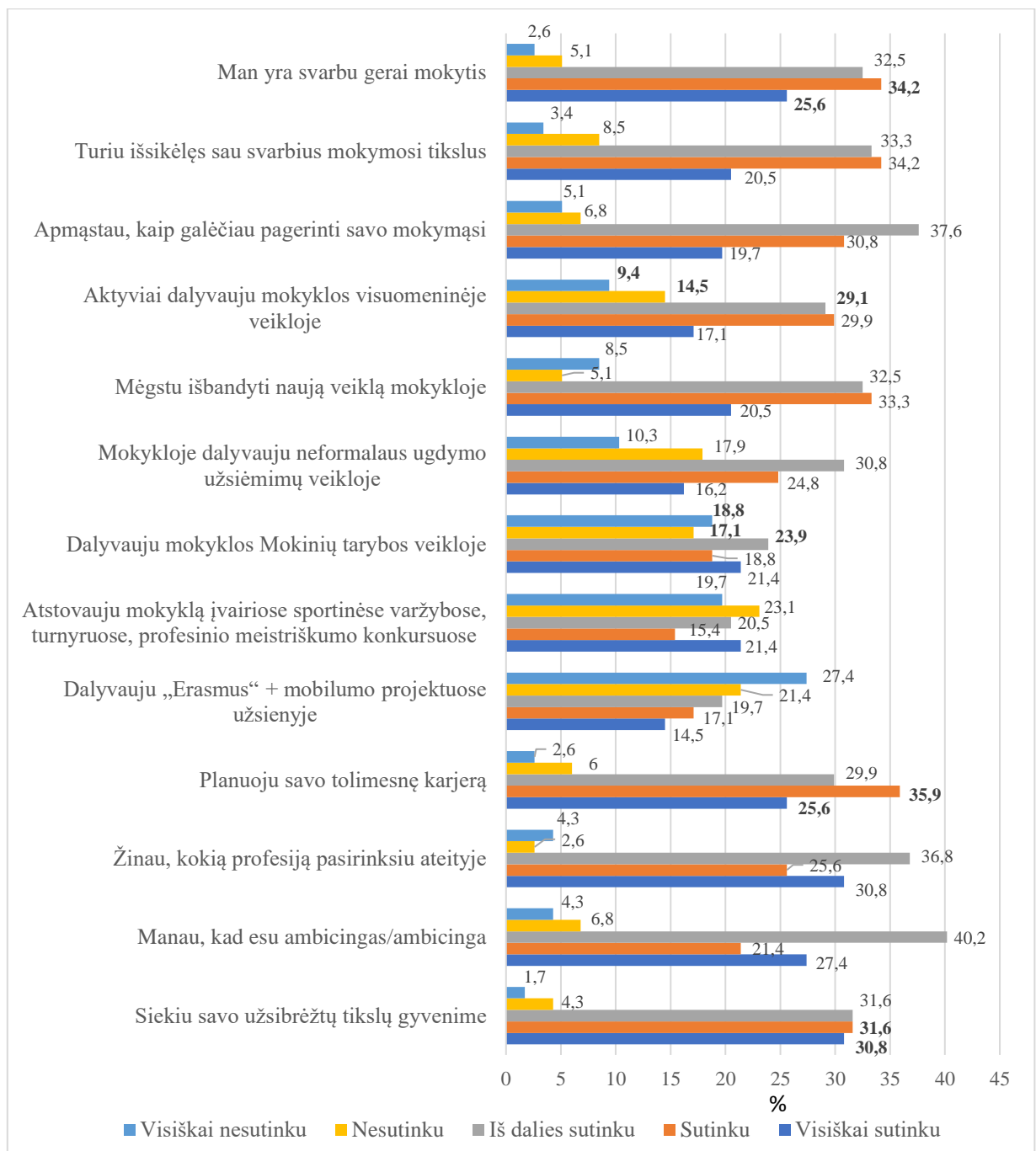
11 lentelėje yra pateikiamas moksleivių pasitikėjimo savimi ir savivertės gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

11 lentelė. **Moksleivių pasitikėjimo savimi ir savivertės gebėjimų įsivertinimas** (N=117)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Manau, kad esu nemažiau vertingas žmogus nei kiti žmonės.	2,04	0,9
Aš teigiamai žiūriu į save.	2,05	0,9
Apskritai aš esu patenkintas/patenkinta savimi.	2,05	0,8
Žinau savo vertę gyvenime.	2,03	0,8
Manau, kad turiu aukštą savivertę.	2,36	0,9
Vadovaujuosi posakiu: „Jei savimi tikėsiu, pasitikėsiu ir kiti manimi tikės, pasitikės“.	2,23	0,9
Aš norėčiau labiau save gerbti.	2,32	1,1
Aš tikrai kartais jaučiuosi bevertis/bevertė.	2,99	1,2
Kai aš padarau ką nors ne taip, smerkiu save ir sakau sau: „Koks aš nevykėlis/nevykėlė“.	2,80	1,2
Esu nepatenkintas/nepatenkinta tuo ką darau tol, kol manęs nepagiria kiti.	2,88	1,2

Tyrimo duomenys rodo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų moksleivių pasitikėjimo savimi ir savivertės gebėjimų dimensijos įsivertinime yra, kadangi vyrauja statistiškai reikšmingi skirtumai šiuose teiginiuose: esu nepatenkintas / nepatenkinta tuo ką darau tol, kol manęs nepagiria kiti; kai aš padarau ką nors ne taip, smerkiu save ir sakau: „Koks aš nevykėlis / nevykėlė“; aš tikrai kartais jaučiuosi bevertis / bevertė ir norėčiau labiau save gerbti (žr. 11 lentelė).

Anot Gudžinskienės (2008, p. 51), mokymasis – sudėtingas ir daugiaplanis procesas, kurio metu individas keičiasi, palaipsniui tapdamas asmenybe. Mokymasis traktuojamas, kaip aktyvus veikimo, reikšmių ir įgūdžių konstravimo procesas, kuris yra neatsiejamas nuo moksleivių poreikio tobulėti. Pristatome paskutinę moksleivių socialinių gebėjimų dimensiją – poreikio tobulėti – apklausos rezultatus (žr. 18 pav.).

18 pav. Socialinių gebėjimų dimensija – poreikis tobulėti (Cronbach $\alpha=0,92$, $N=117$, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad moksleiviams yra svarbu gerai mokytis (34,2 %) sutinka ir (25,6 %) visiškai sutinka; moksleiviai planuoja savo tolimesnę karjerą (35,9 %) sutinka ir (25,6 %) visiškai sutinka, respondantai siekia savo užsibrėžtų tikslų gyvenime (31,6 %) sutinka ir (30,8 %) visiškai sutinka. Iš diagramos duomenų matyti, kad sunkiau moksleiviams sekasi šiose poreikio tobulėti srityse kaip: aktyviai dalyvauti mokyklos visuomeninėje veikloje (29,1 %) laikosi neutralios pozicijos, (14,5 %) nesutinka ir (9,4 %) visiškai nesutinka; dalyvauti mokyklos Mokinių tarybos veikloje (23,9 %) laikosi neutralios pozicijos, (17,1 %) nesutinka ir (18,8 %) visiškai nesutinka (žr. 18 pav.).

12 lentelėje yra pateikiamas moksleivių poreikio tobulėti gebėjimų įsivertinimas pagal vidurkį ir standartinį nuokrypį.

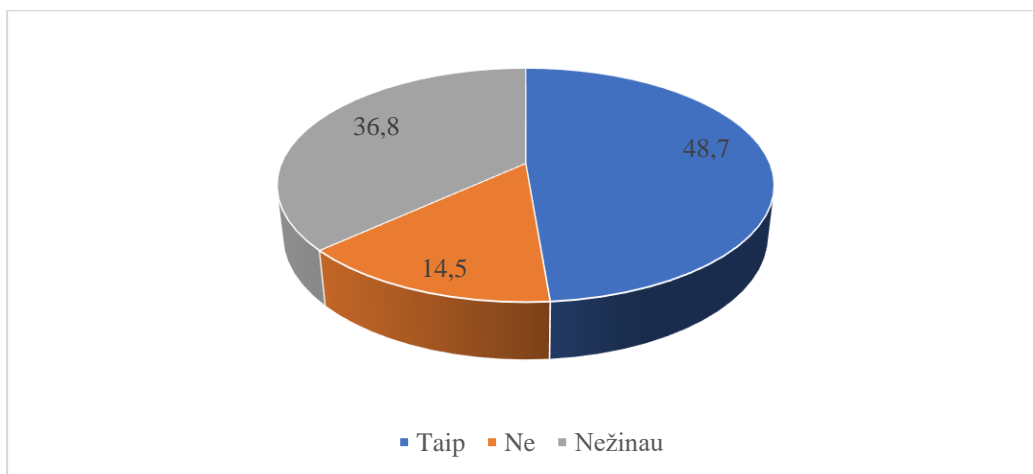
12 lentelė. Moksleivių poreikio tobulėti gebėjimų įsivertinimas (N=117)

Teiginiai	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std. Deviation)
Man yra svarbu gerai mokytis.	2,24	0,9
Turiu išsikėlęs sau svarbius mokymosi tikslus.	2,40	1,0
Apmąstau, kaip galėčiau pagerinti savo mokymąsi.	2,47	1,0
Aktyviai dalyvauju mokyklos visuomeninėje veikloje.	2,69	1,1
Mėgstu išbandyti naują veiklą mokykloje.	2,47	1,1
Mokykloje dalyvauju neformalaus ugdymo užsiėmimų veiklose.	2,81	1,2
Dalyvauju mokyklos Mokinių tarybos veiklose.	2,93	1,4
Atstovauju mokyklą įvairiose sportinėse varžybose, turnyruose, profesinio meistriškumo konkursuose.	3,04	1,4
Dalyvauju „Erasmus“ + mobilumo projektuose užsienyje.	3,29	1,4
Planuoju savo tolimesnę karjerą.	2,23	0,9
Žinau, kokią profesiją pasirinksiu ateityje.	2,23	1,0
Manau, kad esu ambicingas/ambicinga.	2,39	1,0
Siekiu savo užsibrėžtų tikslų gyvenime.	2,14	0,9

Tyrimo duomenys rodo, kad vyrauja statistiškai reikšmingi skirtumai moksleivių poreikio tobulėti gebėjimų įsivertinime. Statistiškai reikšmingi skirtumai vyrauja teiginiuose, kurie apima moksleivių dalyvavimą ir tobulėjimą mokyklos visuomeninėje veikloje: atstovauju mokyklą įvairiose sportinėse varžybose, turnyruose, profesinio meistriškumo konkursuose; dalyvauju mokyklos Mokinių tarybos veikloje; dalyvauju mokyklos neformalaus ugdymo užsiėmimų veiklose ir dalyvauju „Erasmus“ + mobilumo projektuose užsienyje. Pabrėžiame, kad socialinių gebėjimų dimensija – poreikis tobulėti, kuri apima mokyklos visuomeninę veiklą, yra silpnesnė moksleivių socialinių gebėjimų sritis nei moksleivių poreikis tobulėti mokantis (žr. 12 lentelė).

Akcentuojame, kad darbe buvo atliktas neparametrinis Mann-Whitney testas, lyčių atžvilgiu, kuris parodė, kad egzistuoja statistinis reikšmingumas – skirtumai, žymimi (p), kurie yra mažesni arba lygūs 0,05 pagal vieną socialinių gebėjimų dimensiją – poreikį tobulėti. Mann-Whitney testo rezultatai atskleidžia, kad vaikinų poreikis tobulėti yra didesnis negu merginų. Daugiau statistiškai reikšmingų skirtumų pagal socialinių gebėjimų dimensijų grupes, lyties atžvilgiu, minėtas testas neparodė (žr. 4 priedas).

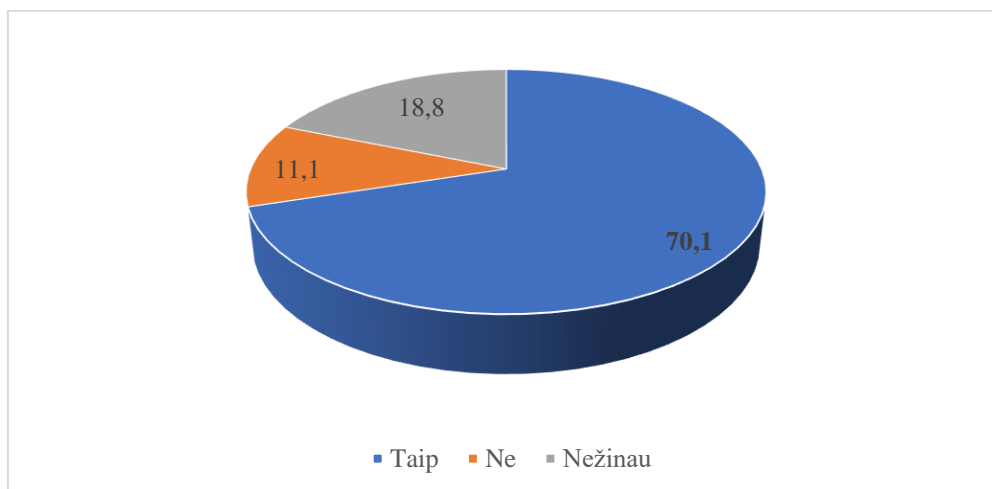
Kitu anketos klausimu buvo svarbu sužinoti moksleivių nuomonę apie socialinių gebėjimų ugdymosi svarbą jų gyvenime. Moksleiviams buvo užduotas klausimas – ar socialiniai gebėjimai užima svarbią vietą Tavo gyvenime? Moksleivių nuomonės apie socialinių gebėjimų ugdymosi svarbą jų gyvenime pasiskirstė gana nevienodai (žr. 19 pav.).

19 pav. Socialinių gebėjimų ugdymosi svarba moksleivių gyvenime (N=117, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad socialiniai gebėjimai yra svarbūs moksleivių gyvenime (48,7 %) sutinka, (14,5 %) nesutinka ir (36,8 %) neturi nuomonės minėto klausimo atžvilgiu (žr. 19 pav.).

Taip pat svarbu buvo sužinoti moksleivių nuomonę apie socialinių gebėjimų ugdymą ir stiprinimą profesinio mokymo įstaigoje. Respondentų buvo klausama, ar būtina ugdyti ir stiprinti mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje? (žr. 20 pav.).

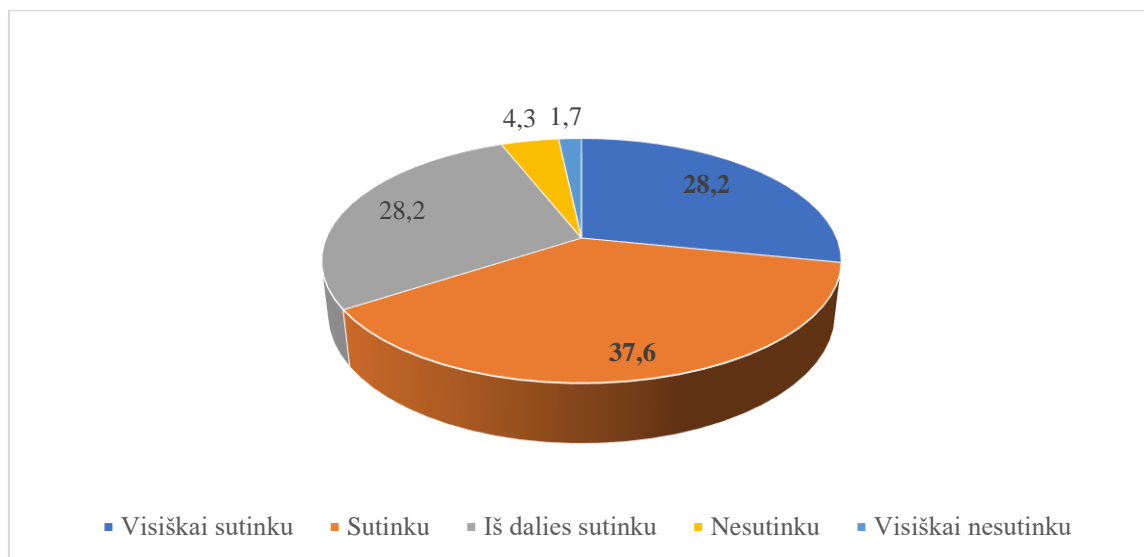

20 pav. Socialinių gebėjimų ugdymas ir stiprinimas (N=117, %)

Tyrimo duomenys atskleidžia, kad didžioji dalis moksleivių (70,1 %) sutinka, kad būtina ugdyti ir stiprinti mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje, (11,1 %) nesutinka ir (18,8 %) nežino atsakymo į šį klausimą (žr. 20 pav.).

Svarbi buvo ir respondentų nuomonė, ar profesinio mokymo įstaigoje yra dedama daug pastangų moksleivių socialiniams gebėjimams ugdyti ir stiprinti? (žr. 21 pav.).

21 pav. Pastangos moksleivių socialiniams gebėjimams ugdyti ir stiprinti (N=117, %)

Tyrimo duomenys rodo, kad didžioji dalis respondentų (37,6 %) sutinka ir (28,2 %) visiškai sutinka, kad profesinėje mokymo įstaigoje yra dedama daug pastangų moksleivių socialiniams gebėjimams ugdyti ir stiprinti, (28,2 %) respondentų pasirinko neutralią poziciją (iš dalies sutinku) minėto klausimo atžvilgiu (žr. 21 pav.).

Paskutiniu metu, atviruoju, anketos klausimu buvo siekiama sužinoti respondentų nuomonę, pastebėjimus, išvalgas, kaip reikėtų ugdyti ir stiprinti moksleivių socialinius gebėjimus profesinėje mokymo įstaigoje (žr. 13 lentelė).

13 lentelė. Moksleivių nuomonė, pastebėjimai, išvalgos socialinių gebėjimų ugdymo ir stiprinimo tema (N=117, %)

Eil. Nr.	Moksleivių nuomonė, pastebėjimai, išvalgos	Pastabos
1.	Viskas mokykloje yra gerai / labai gerai, dedama daug pastangų moksleivių socialinių gebėjimų ugdymui ir stiprinimui.	23 (19,7 %)
2.	Rengti daugiau įvairių veiklų, renginių mokykloje, kurie suburtų mokinius mokykloje.	9 (7,7 %)
3.	Atkreipti dėmesį į pačius vaikus, išklausti jų nuomonę ir daugiau kalbėtis socialinių gebėjimų ugdymo ir stiprinimo klausimais.	5 (4,3 %)
4.	Mokinių socialiniai gebėjimai yra ir taip geri / labai geri, tęsti ir daryti, ką mokykla daro iki šiol.	4 (3,4 %)
5.	Pamokų metu skirti dėmesį socialiniams gebėjimams.	3 (2,6 %)
6.	Reikia būti visiems draugiškiems, mokytis gražiai susikalbėti ir tada viskas bus gerai.	3 (2,6%)
7.	Pastiprinti mokyklos taisykles, kontroliuoti mokinius mokykloje.	3 (2,6 %)
8.	Daugiau dirbti su profesiniu orientavimu, organizuoti daugiau profesijų merginoms.	2 (1,7% _)
9.	Keisti „X“ dalyko mokytoją.	2 (1,7 %)
10.	Mažiau krūvio pamokose.	1 (0,9 %)
11.	Viskas vyksta pagal seną mokymo sistemą, todėl reikia „įnešti“ naujovių.	1 (0,9 %)
12.	Nežinau, man mokykla nelabai padeda gyvenime „eiti į viršų“, aš geriau užsiimsiu „kažkuo“ internete kur duos daugiau naudos pvz., investavimas ir t. t.	1 (0,9 %)
13.	Nežinau ir neturiu nuomonės.	35 (29,9 %)
14.	Į klausimą atsakyta dedant taškus, daugtaškius, šypsenėles ir pan.	25 (21,4 %)

Tyrimo duomenys atskleidžia, kad moksleiviai (29,9 %) nežino ir neturi konkrečių pasiūlymų, kaip reikėtų ugdyti ir stiprinti moksleivių socialinius gebėjimus profesinėje mokymo įstaigoje; (21,4 %) moksleivių neatsakė į šį klausimą. Didžioji dalis respondentų (19,7 %) teigia, kad profesinio mokymo įstaigoje yra dedama daug pastangų moksleivių socialinių gebėjimų ugdymui ir stiprinimui. Taip pat (7,7 %) respondentų teigia, kad profesinio mokymo įstaigoje reikia organizuoti daugiau įvairių veiklų, renginių, kurie suburtų mokinius mokykloje ir (4,3 %) moksleivių pabrėžia, kad reikia atkreipti dėmesį į pačius vaikus, išklausti jų nuomonę ir daugiau kalbėtis socialinių gebėjimų ugdymo ir stiprinimo klausimais. (3,4 %) respondentų akcentuoja, kad moksleivių socialiniai gebėjimai yra ir taip geri / labai geri, o profesinio mokymo įstaiga turi tęsti ir organizuoti veiklas, kurias vykdo iki šiol (žr. 13 lentelė).

Magistro darbe buvo panaudotas neparаметrinis Kruskal-Wallis testas. Kruskal-Wallis testo Chi kvadratas (Chi-Square) leidžia palyginti skirtingas klases pagal socialinių gebėjimų dimensijų grupes. Minėto testo rezultatai rodo, kad išryškėjo skirtumai pagal 4 požymius. Pirmas požymis – įvairūs mokinių socialinių gebėjimų dimensijų skirtumai tarp 9 kl. ir 11 kl. mokinių, antras požymis – įvairūs mokinių socialinių gebėjimų dimensijų skirtumai tarp 9 kl. ir 12 kl. mokinių. Galima daryti prielaidą, kad socialinių gebėjimų dimensijų skirtumams tarp 9 kl. ir 11-12 kl. mokinių atsirasti turėjo įtakos ankstyvoji bei vėlyvoji paauglystė. Anot Navaičio (2007, p. 9), paauglystės amžius gana sąlygiškas. Dažniausiai jai priskiriamas amžiaus tarpsnis nuo 12 iki 15 metų. Paauglystė gali būti skirstoma į ankstyvąją – 12-14 metų ir vėlyvąją – 16-18 metų, 15-uosius metus laikant pereinamaisiais. Paauglystės periodizacijos sudėtingumas susijęs su nesinchroniška paauglių socialine ir psichine raida. Dėl šios priežasties ir išryškėjo socialinių gebėjimų dimensijų skirtumai tarp 9 kl. ir 11-12 kl. moksleivių. Trečias požymis – išryškėjo skirtumai tarp 9 kl. ir 12 kl. moksleivių pagal socialinių gebėjimų dimensiją – poreikį tobulėti. Ketvirtas požymis – išryškėjo skirtumai tarp 11 kl. ir 12 kl. mokinių pagal socialinių gebėjimų dimensiją – gebėjimą apginti savo nuomonę (žr. 5 priedas).

4.2. Mokytojų subjektyvus požiūris, patirtys ugdant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje

Rupšienė (2007) teigia, kad interviu metodu siekiama suvokti informantų patirtį, sužinoti nuomones tiriamuoju klausimu, kurias jie išsako savais žodžiais. Anot Žydžiūnaitės, Sabaliausko (2017), kokybinio tyrimo duomenys atskleidžia ne faktus ar statistiką, o patirtis, prasmes, procesus. Todėl kokybiniu tyrimu – pusiau struktūruotu interviu, buvo papildytas kiekybinis tyrimas mokytojų subjektyviu požiūriu, patirtimis ugdant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje. Interviu klausimai informantams, jų klasifikacija ir tyrėjos lūkesčiai yra pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė. **Klausimai informantams, jų klasifikacija ir tyrėjos lūkesčiai** (N=4, sudaryta darbo autorės)

Eil. Nr.	Interviu klausimai	Klausimų klasifikacija	Tyrėjos lūkesčiai
1.	Ką Jūs laikote mokinių socialiniais gebėjimais?	Socialinių gebėjimų samprata	Atskleisti mokytojų patirčių turinį, ką jie, konkrečiai, laiko mokinių socialiniais gebėjimais.
2.	Kaip Jūsų mokykloje yra ugdomi ir stiprinami mokinių socialiniai gebėjimai? Į ką yra kreipiamas dėmesys?	Socialinių gebėjimų ugdymas ir stiprinimas	Sužinoti, kokios egzistuoja mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) patirtys mokytojų požiūriu. Mokytojai reflektuoja savo patirtį.
3.	Kokios yra socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje? (Jei galite, detalizuokite).	Socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės. Mokiniai, patiriantys socialinę riziką	Sužinoti, kokios yra socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje. Bus atskleistas mokytojų subjektyvus požiūris, patirtis apie socialinę riziką patiriančius mokinius.
4.	Kokie mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) metodai pasiteisino? (Pasakokite daugiau apie sėkmės atvejus mokykloje).	Ugdymo(si) metodai. Mokytojų sėkmės atvejai	Atskleisti mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) metodai. Refleksija, įvardinti mokytojų sėkmės atvejai, istorijos profesinio mokymo įstaigoje.
5.	Su kokiomis problemomis susiduriate ugdydami ir stiprindami mokinių socialinius gebėjimus? (Kaip sprendžiate minėtas problemas?)	Sunkumai / problemos. Sunkumų / problemų sprendimo būdai	Bus įvardyti sunkumai, problemos, su kuriomis susiduria profesinio mokymo įstaiga. Refleksija. Pateikti sunkumų / problemų sprendimo būdai.
6.	Įsivaizduokite, kad turite „stebuklingą burtų lazdelę“, kurią pamojus išsipildytų Jūsų lūkesčiai mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) atžvilgiu, ko prašytumėte?	Mokytojų lūkesčiai	Mokytojai atskleis savo lūkesčius mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) klausimais.

Tyrimo duomenims apdoroti atlikta manifestinė kokybinė turinio (KTA) analizė. Anot Žydžiūnaitės, Sabaliausko (2017), kokybinė turinio analizė leidžia tyrėjui sutraukti didelės apimties informaciją, pagal turinį ir prasmę jungti tyrimo duomenis į subkategorijas ir kategorijas. Minėti tyrėjai teigia, kad tyrėjas analizuoja interviu tekstus, siekdamas atskleisti žmonių suvokimo, elgesio, strategijų, sąveikų įvairovę.

Prieš pateikiant mokytojų patirčių turinį apie mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje reikėtų įvardyti svarbų aspektą – ką, konkrečiai, mokytojai laiko mokinių socialiniais gebėjimais.

Mokytojų subjektyvi nuomonė apie mokinių socialinių gebėjimų sampratą yra pateikta 15 lentelėje.

15 lentelė. Mokytojų socialinių gebėjimų sampratos turinys (N=4)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialiniai gebėjimai	Emocijų valdymas	(...) tai tinkamas emocijų valdymas bendraujant, gebėjimas atpažinti ir suvokti emocijas (I1); (...) emocijų valdymas (I4).
	Problemų sprendimas	Gebėjimas veiksmingai ir etiškai spręsti kasdienes užduotis, iššūkius, problemas (I1); Gebėjimas spręsti / išspręsti įvairiausias situacijas, tuo pačiu ir konfliktines (I3).
	Bendravimas ir bendradarbiavimas (darbas komandoje)	Gebėjimas bendradarbiauti ir dirbti komandoje (I1); Gebėjimas efektyviai bendrauti bei bendradarbiauti (I2); Bendravimas vienam su kitu mokinių grupėje, bendravimas su mokytojais ir kitais bendruomenės nariais (I3).
	Savęs pažinimas	Moksleivio gebėjimas atlikti savo socialinius vaidmenis, priimti save ir kitus (...) kuo efektyviau elgtis įvairiose socialinėse situacijose (I2).
	Kontaktų užmezgimas	Užmegzti kontaktus (I1); Gebėjimas užmegzti santykius (I3).
	Pozityvių santykių palaikymas	Palaikyti tvirtus bei pozityvius santykius (I1).
	Klausymasis	Gebėjimas susikalbėti, reikšti mintis, klausytis, išgirsti (I2).
	Galimybių ir atsakomybės suvokimas	Bendraujant suvokti savo galimybes ir atsakomybes (I2); Atsakomybės už savo veiksmus, prisiėmimas, suklydus atsiprašyti (I4); (...) bendraujant suvokti savo galimybes ir atsakomybes (I2).
	Motyvacija ir entuziazmas	(...) mokinių motyvacija (...) entuziazmą dalyvauti įvairiose veiklose bei renginiuose (I3).
	Mokėjimas mokytis	Socialiniai gebėjimai tai mokėjimas mokytis (I4).
	Lyderystė	(...) tai lyderystė (I4).
	Humoro jausmas	Mokėjimas juokauti bei suprasti juokus (I3).
Streso įveikimas	Gebėjimas įveikti stresą (I3).	

Kokybinė turinio analizė atskleidžia, kad tyrimo dalyviai žino socialinių gebėjimų sampratą, tiksliai ją apibūdina ir išskiria šias socialinių gebėjimų dimensijų grupes: emocijų valdymą, bendravimą ir bendradarbiavimą (darbą komandoje), savęs pažinimą, klausymąsi, mokėjimą mokytis, kurios buvo analizuojamas magistro darbo teorinėje ir kiekybinio tyrimo rezultatų analizės, dalyse. Taip pat mokytojai, remiantis savo patirtimi, išskiria šiuos socialinius gebėjimus: problemų sprendimą, kontaktų užmezgimą, pozityvių santykių palaikymą, galimybių ir atsakomybės suvokimą, motyvaciją ir entuziazmą, lyderystę, humoro jausmą bei streso įveikimą (žr. 15 lentelė).

Svarbu pateikti mokytojų profesinės veiklos patirčių turinį ugdant moksleivių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje (žr. 16 lentelė).

16 lentelė. Mokytojų profesinės veiklos patirtys ugdant moksleivių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje (N=4)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Profesinės veiklos su mokiniai formos	Informavimas ir konsultavimas (grupinės ir individualios konsultacijos)	Mokykloje daug dėmesio yra skiriama mokinių socialinių gebėjimų ugdymui, jie yra nuolat konsultuojami, informuojami, su jais kalbama (I2).
	Diskusijos	(...) su mokiniais nuolat diskutuojama (I2).
	Paskaitos, praktikumai, mokymai	Paskaitų / praktikumų metu moksleiviai mokomi savitvardos, socialinio sąmoningumo, pozityvių santykių kūrimo ir formavimo, atsakingų sprendimų priėmimo (I2); Dažnai mokiniams vedami mokymai, paskaitos ir kitos veiklos, kuriose stiprinami bei ugdomi įvairūs socialiniai gebėjimai (I1).
	Prevencinė programa „Savu keliu“	Mokykloje vykdoma programa „Savu keliu“, kuri suteikia mokiniams žinių apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo riziką, ugdo mokinių socialinius įgūdžius (I1); Socialiniai gebėjimai yra ugdomi prevencinės programos „Savu keliu“ metu (I4); Taip pat mokykloje vyksta prevencijos programos „Savu keliu“ užsiėmimai, skirti mokinių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai ir socialinių įgūdžių lavinimui (I3).
	Renginiai, akcijos, konkursai, išvykos / ekskursijos	Moksleiviai nuolat įtraukiami į įvairius renginius, konkursus ir ekskursijas (I2); Grupių vadovai nuolat skatina mokinius dalyvauti įvairiuose bendruomenės renginiuose, veža į išvykas (I3); Mokiniai įtraukiami į įvairių renginių, akcijų organizavimą ir dalyvavimą (I1).
	Pamokos, klasių / grupių valandėlės	(...) tai įsipina į visas veiklas: pamokų metu analizuojant bei kuriant temą, pertraukų ir klasių / grupių valandėlių metu sprendžiant mokiniams iškilusias problemas (I3); Vedamos klasių valandėlės (I1); Socialiniai gebėjimai yra ugdomi pamokų metu (I4).
	Mokinių tarybos veikla	Mokiniai dalyvauja mokyklos savivaldoje (I1).
Mokinių įsitraukimo į veiklas būdai	Individualūs ir grupiniai pokalbiai	Manau, kad nieko geriau už individualius bei grupinius pokalbius įvairiose veiklose ir įvairiose erdvėse nėra (I3).
	Personalizuota mokymosi pagalba	Ypatingai yra svarbus personalizuotas ugdymas, jo įvairūs metodai, kurie yra reikšmingi pačiam mokiniui (I4).
	Diskusijos	Socialinių gebėjimų ugdymas organizuojant įvairias diskusijas, svarbu mokinių išklausymas, tinkamo modelio demonstravimas, empatijos ugdymas (I1).
	Mokinių tarybos veikla	Mokinių būrimas įvairioms veikloms, kur mokytojas ar pagalbos mokiniui specialistas yra tik kaip moderatorius, partneris pvz., mokinių tarybos ir kt. veiklos (I1).
	Įvairios edukacijos, iniciatyvos, ekskursijos ir kt. veiklos	Socialinių gebėjimų ugdymas organizuojant įvairias edukacijas, ekskursijas, iniciatyvas, labdaras, diskusijas, protmūšius – veiklas, kurios reikalauja sutelktumo, bendravimo bei bendradarbiavimo (I2).

Kokybinė turinio analizė atskleidžia, kad mokytojai didelį dėmesį skiria mokinių socialinių gebėjimų ugdymui ir stiprinimui, taiko įvairias profesinės veiklos su mokiniais formas ir mokinių įsitraukimo į veiklas būdus: individualius ir grupinius pokalbius, diskusijas, įvairias edukacijas, iniciatyvas ir ekskursijas. Taip pat mokytojai išskiria personalizuotą mokymosi pagalbą, kai mokinys yra skatinamas aktyviai įsitraukti į mokymąsi, atsižvelgiant į jo įgūdžius, poreikius ir galimybes ir yra išskiriama mokyklos mokinių tarybos veikla, kuri suburia mokinius įvairioms veikloms (žr. 16 lentelė). Mokinių socialiniai gebėjimai yra ugdomi ir stiprinami grupinių ir

individualių konsultacijų, paskaitų, praktikumų, mokymų, prevencinės programos „Savu keliu“ organizavimo, pamokų, klasių / grupių valandėlių, renginių, akcijų, konkursų, išvykų bei ekskursijų metu. Galima pastebėti tendenciją, kad mokytojams yra svarbu ugdyti ir stiprinti paauglių socialinius gebėjimus, kurie padeda moksleiviams prisitaikyti prie socialinės aplinkos ir sėkmingai integruotis į visuomenę, elgtis pozityviai ir veiksmingai susidoroti su kasdienio gyvenimo poreikiais bei problemomis.

Kitu klausimu svarbu sužinoti, kaip mokytojai vertina galimai socialinę riziką patiriančius mokinius, kaip asmenybes ir kokios yra galimai socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje (žr. 17 lentelė).

17 lentelė. **Galimai socialinę riziką patiriančių mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje (N=4)**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės	Personalizuota pagalba	Mokykloje yra besąlygiškai mylimas ir gerbiamas kiekvienas mokinys su savo istorija, galbūt labai skaudžia patirtimi (I4).
	Nuoširdus bendravimas	Visų pirma, tai – nuolatinis dėmesys vaikui, nuoširdus bendravimas (I2).
	Bendruomeniškumas	Mūsų mokykloje yra gerbiami visi mokiniai (...) į tai įsitraukia beveik visa mokyklos bendruomenė (I3).
	Dėmesys kiekvienam	Vaikai ateina į mūsų mokyklą uždari, sunkiai priima kitą nuomonę, pikti - „tikri ežiukai-spygliukai“, kurie gyvena savo socialiniame pasaulyje (I4).
	Pagalba per įsitraukimą į veiklas	Kiekvienam vaikui yra padedama, jis įtraukiamas į mokyklos visuomeninę veiklą (I4).
	Ekskursijų / išvykų, konkursų, iniciatyvų organizavimas	Tokiems vaikams yra organizuojamos įvairios išvykos, ekskursijos ir pan. (I4); Moksleiviai dalyvauja įvairiuose konkursuose, iniciatyvose, ekskursijose ir išvykose (I2).
	Prevencinė programa	Vyksta prevencinės programos „Savu keliu“ užsiėmimai (I3).
	Švietimo pagalbos specialistų parama	Mūsų ugdymo įstaigoje socialinę riziką patiriantys mokiniai reguliariai bendrauja su mokyklos psichologu ir socialiniu pedagogu individualiose konsultacijose, klasių / grupių valandėlėse (I3).
	Psichologinių žinių teikimas	Psichologinių žinių teikimas ir mokymas jas taikyti kasdienybėje (I2).
	Prioritetinė socialinė-emocinė ugdymo(si) veikla	Didesnis dėmesys yra skiriamas socialiniam emociniam ugdymui: individualūs pokalbiai, užsiėmimai, žaidimai ir neformaliam ugdymui (I1).
	Karjeros galimybės	Karjeros planavimui: mokiniai supažindinami su karjeros galimybėmis, kviečiami į „sėkmės“ istorijų renginius (I1).
	Profesinis veiklinimas	Mokiniai įtraukiami į profesinį veiklinimą (I1).

Kokybinio turinio analizė atskleidžia, kad mokytojai neišskiria, nediskriminuoja paauglių iš šeimų, galimai patiriančių socialinę riziką. Profesinio mokymo įstaigos mokytojai pozityviai, pagarbiai atsiliepia apie mokinius, galimai patiriančius socialinę riziką. Šias mokytojų įžvalgas pagrindžia šie teiginiai: *mokykloje yra besąlygiškai mylimas ir gerbiamas kiekvienas mokinys su savo istorija, galbūt labai skaudžia patirtimi; visų pirma, tai – nuolatinis dėmesys vaikui, nuoširdus bendravimas; mūsų mokykloje yra gerbiami visi mokiniai; vaikai ateina į mūsų mokyklą uždari,*

sunkiai priima kitą nuomonę, pikti – „tikri ežiukai-spygliukai“ (žr. 17 lentelė). Šie bruožai apibūdina mokytojus, kaip savo srities profesionalus. Profesinio mokymo įstaiga suteikia įvairias galimybes galimai socialinę riziką patiriantiems mokiniams, kadangi jų socialiniai gebėjimai yra ugdomi ir stiprinami profesinio mokymo ir profesinio orientavimo veiklų metu. Mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybes pagrindžia šios subkategorijos: personalizuota pagalba, ekskursijų / išvykų, konkursų, iniciatyvų organizavimas, pagalba per įsitraukimą į veiklas, švietimo pagalbos specialistų parama, psichologinių žinių teikimas, prioritetinga socialinė-emocinė ugdymo(si) veikla, profesinis veiklinimas ir karjeros galimybės.

Kitu klausimu svarbu sužinoti, su kokiais sunkumais, problemomis susiduria mokytojai, ir kaip jas sprendžia, ugdydami ir stiprindami mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje (žr. 18 lentelė).

18 lentelė. Mokytojų sunkumai, problemos, jų sprendimo būdai ugdat ir stiprinant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje (N=4)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokytojų sunkumai / problemos.	Socialinių gebėjimų stoka mokinių šeimose.	(...) paauglių socialiniai gebėjimai būna dar labai menkai susiformavę, nes augo šeimose, kuriose taip pat tie gebėjimai menki. Todėl ugdat ir stiprinant jų socialinius gebėjimus, reikia daug daugiau dirbti, kol vaikai atsiveria ir pradeda kalbėti (I3); Ugdydami socialinius gebėjimus, daugiau iššūkių ir / ar problemų yra su mokiniais, kurių sudėtingesnė šeimyninė situacija dėl tėvų socialinių įgūdžių stokos (I1).
	Didelis mokinių skaičius klasėje / grupėje	Didžiausia problema – didžiulis moksleivių skaičius klasėje / grupėje. Labai sunku kiekvienam tolygiai paskirstyti dėmesį (I2).
	Bendravimo bei bendradarbiavimo stoka tarp mokytojų.	Taip pat dažnai būna sunku susikalbėti su mokytojais tarpusavyje, suderinti planus, veiksmus ir pan. (...) „Jei negali padėti, bent nekenk“... (I2).
	Karo pabėgėliai iš Ukrainos.	Daugiau iššūkių ir / ar problemų yra su mokiniais, atvykusiais iš užsienio ar turinčiais laikiną apsaugą nuo karo (I1).
	Finansinis nepriteklis	(...) kurių šeimose vyrauja finansinis nepriteklis (I1).
Mokytojų sunkumų / problemų sprendimo būdai.	Mokytojų, švietimo pagalbos specialistų konsultacijos.	(...) teikiame švietimo pagalbos specialistų konsultacijas (I1); Reiškia dirbame labai kryptingai, teikiama švietimo pagalba yra veiksminga tokiems vaikams (...) mokytojams reikia daug daugiau dirbti, kol vaikai atsiveria ir pradeda kalbėti, padeda ir švietimo pagalbos specialistai (I3).
	Bendravimas bei bendradarbiavimas su mokinių tėvais (rūpintojais).	(...) į šį procesą stengiamasi įtraukti ir mokinių šeimoms narius (I3).
	Veiklų, išvykų organizavimas.	(...) šiuos mokinius stengiamės įtraukti į veiklas, organizuojame jiems išvykas (I1).

Kokybinio turinio analizė atskleidžia, kad informantai profesinio mokymo įstaigoje susiduria su įvairiais sunkumais ir problemomis: socialinių gebėjimų stoka mokinių šeimose, sunkia mokinių materialine padėtimi, dideliu mokinių skaičiumi klasėje / grupėje. Taip pat informantai įvardija bendravimo bei bendradarbiavimo stoką tarp mokytojų, kaip sunkumą, ir karo pabėgėlius iš

Ukrainos, kaip iššūkį, ugdymo(si) ir mokymo(si) procese (žr. 18 lentelė). Galima pastebėti tendenciją, kad mokytojai efektyviai ir veiksmingai sprendžia iškilusius sunkumus ir problemas teikdami moksleiviams konsultacijas arba nukreipdami juos švietimo pagalbos specialistų konsultacijoms. Kokybinė turinio analizė rodo, kad mokytojai rūpinasi moksleivių turinigu užimtumu mokykloje organizuodami jiems įvairias veiklas ir išvykas. Taip pat mokytojai stengiasi išnaudoti bendravimo bei bendradarbiavimo su mokinių tėvais (rūpintojais) galimybes teikiant švietimo pagalbą mokiniams.

Interviu metu buvo įdomu išgirsti ir tyrimo dalyvių sėkmės istorijas ugdant ir stiprinant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokytojo įstaigoje. Mokytojai buvo skatinami reflektuoti savo pedagoginę darbo patirtį ir „pasinerti“ į vizualizacijas turint „stebuklingą burtų lazdelę“ (žr. 19 lentelė).

19 lentelė. Mokytojų sėkmės istorijos ir lūkesčiai mokinių iš jų šeimų atžvilgiu (N=4)

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokytojų sėkmės istorijos.	Dėmesys autentiškiems mokinių balsams ir patirtims	Šiuo metu prieš akis iškyla dviejų mokinių atvejai, kuomet vaikai per dvejus mokslo metus mokykloje labai pasikeitė. Abu jie turi labai menkus socialinius gebėjimus, auga nepilnose šeimose, turi įvairiausių problemų... (I3).
	Nuoširdus bendravimas	(...) tačiau dalykų mokytojams, grupės vadovui, socialiniam pedagogui atradus „bendrą kalbą“ su juo, mokinys atsiskleidė visai „kitomis spalvomis“ (I3).
	Pasitikėjimas mokiniu	(...) kitas – mano auklėjamosios grupės mokinys (...) tačiau aš juo patikėjau, kai reikėjo atrinkti mokinius stažuotei užsienyje (Austrijoje), kur jis praleido mėnesį. Jam grįžus paaiškėjo, kad ten jis buvo vienas iš gabiausių ir darbščiausių stažuotojų, jo emocinė būklė pasikeitė į gerąją pusę, jis tapo daug atsakingesnis ir labiau savimi pasitikintis (I3).
	Bendra mokytojų veikla su mokiniais	Mano manymu, pats sėkmingiausias socialinio ugdymo pavyzdys buvo miško sodinimas su moksleiviais. Mokiniai bendravo, bendradarbiavo, pasiskirstė darbais, sprendė iškilusias problemas (I2).
	Aktyvūs, visuomeniški mokiniai, siekiantys įgyti žinių ir tobulėti	Kalbant apie sėkmės atvejus, baigę mūsų mokyklą mokiniai kai kurie stoja į aukštąsias mokyklas ir siekia akademinį žinių. Viena 10 kl. mokinė pernai metais buvo atrinkta, konkurso būdu, į „Vaikų liniją“ ir aktyviai dalyvauja jos veiklose. Mokinė buvo iš šeimos, patiriančios socialinę riziką (I4).
	Grįžtamasis ryšys	Baigę mokyklą mokiniai grįžta į mokyklą pasikalbėti, pasakoja mokytojams savo gyvenimą, dėkoja už pagalbą, pasakoja ir savo gyvenimo sėkmės istorijas. (...) ir dar yra labai daug sėkmės atvejų, visų nepapasakosiu... (I4).
	Veiksminga švietimo pagalba mokiniams	Visa tai įrodo, kad mokytojai, švietimo pagalbos specialistai dirba tikrai labai šauniai ir veiksmingai (I4).
	Mokytojų lūkesčiai	Mokytojų lūkesčiai mokinių atžvilgiu
19 lentelės tęsinys 73 puslapyje	Mokytojų lūkesčiai mokinių šeimų atžvilgiu	Noriu palinkėti gerovės vaikų šeimose, jų pačių sąmoningumo, kad tėvai jiems skirtų pakankamai dėmesio ir kad vaikai perimtų teigiamas šeimos vertybes iš kartos į kartą (I4); (...) norėtųsi, kad visi žmonės po truputį „liptų“ į

19 lentelės tęsinys		viršų (I1); Labai norėčiau, kad „stebuklinga burtų lazdele“ pamojus, į mūsų ugdymo įstaigą ateitų mokiniai elementariausius socialinius gebėjimus išsiugdę šeimose. O mums, kaip pedagogams, beliktų juos tik „gludinti“ ir auginti kaip asmenybes (I3).
	Mokytojų lūkesčiai kolegų atžvilgiu.	Norėčiau, kad mokytojai - kolegos labiau tarpusavyje bendrautų ir bendradarbiautų (I2).

Kokybinio turinio analizė atskleidžia, kad autentiški paauglių balsai ir patirtys profesinio mokymo įstaigoje yra išgirstos ir išklaustytos, kadangi mokytojai pateikia keletą sėkmės istorijų ugdant ir stiprinant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje. Taip pat kokybinė turinio analizė atskleidžia, kad profesinio mokymo įstaigos mokiniai yra mokytojų, švietimo pagalbos specialistų motyvuojami ir įgalinami dalyvauti visuomeninėje veikloje už mokyklos ribų – dalyvavimas „Vaikų linijos“ veiklose ir skatinami, baigus profesinę mokymo įstaigą, stoti į aukštąsias mokyklas. Mokytojai nediskriminuoja ir neišskiria mokinių, kurie galimai patiria socialinę riziką, o priešingai - motyvuoja šiuos mokinius dalyvauti visuomeninėje veikloje ir siekti akademinų žinių aukštosiose mokyklose (žr. 19 lentelė).

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojų, švietimo pagalbos specialistų teikiama švietimo pagalba profesinio mokymo įstaigoje yra efektyvi ir veiksminga. Šį aspektą pagrindžia mokytojų skiriamas dėmesys autentiškiems mokinių balsams išgirsti ir patirtims išklaudyti, nuoširdus bendravimas, pasitikėjimas, bendra mokytojų veikla su mokiniais ir grįžtamasis tarpusavio ryšys. Taip pat apie efektyvią ir veiksmingą mokytojų, švietimo pagalbos specialistų teikiamą švietimo pagalbą moksleiviams pagrindžia teiginiai ir apie mokytojų sėkmės istorijas profesinio mokymo įstaigoje: *baigę mokyklą mokiniai grįžta į mokyklą pasikalbėti, pasakoja mokytojams savo gyvenimą, dėkoja už pagalbą, pasakoja ir savo gyvenimo sėkmės istorijas; tačiau dalykų mokytojams, grupės vadovui, socialiniam pedagogui atradus „bendrą kalbą“ su juo, mokinys atsiskleidė „visai kitomis spalvomis“* (žr. 19 lentelė).

DISKUSIJA

Išanalizavus teoriją apie mokinių socialinius gebėjimus ir jų ugdymo(si) galimybes profesinio mokymo įstaigoje galima teigti, kad kokybinio tyrimo duomenys patvirtina teorinius teiginius apie mokinių socialinius gebėjimus ir jų ugdymo(si) galimybes profesinio mokymo įstaigoje. Kokybinė turinio analizė atskleidžia, kad mokytojai žino socialinių gebėjimų sampratą, tiksliai ją apibūdina ir išskiria šias socialinių gebėjimų dimensijų grupes: bendravimą ir bendradarbiavimą, savęs pažinimą, emocijų valdymą, klausymąsi, mokėjimą mokytis, kurios buvo analizuojamas magistro darbo teorijos dalyse. Taip pat kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad mokinių, galimai patiriančių socialinę riziką, socialiniai gebėjimai yra ugdomi ir stiprinami profesinio mokymo ir profesinio orientavimo veiklų metu.

Kiekybinio tyrimo duomenų analizė atskleidžia, kad pagarba kitiems yra viena stipriausių mokinių socialinių gebėjimų sričių: mokiniai gerbia save ir kitus žmones, pagarbiai elgiasi su savo šeimos ir mokyklos bendruomenės nariais. Kokybinio tyrimo duomenų analizė rodo, kad mokytojai neišskiria, nediskriminuoja socialinę riziką patiriančių mokinių, o pagarbiai ir pozityviai atsiliepia apie šiuos mokinius pateikdami jų sėkmės istorijas mokykloje. Subjektyvaus mokytojų patirčių turinio analizė rodo ir pagarbų mokytojų požiūrį į pačius galimai socialinę riziką patiriančius mokinius ir jų šeimas, mokinių lygias galimybes mokykloje, jų motyvavimą bei įgalinimą mokytis ir vengti mąstymo klaidų. Apibendrinant atlikto mišraus tyrimo rezultatus galima teigti, kad mokytojų, švietimo pagalbos specialistų teikiama švietimo pagalba profesinio mokymo įstaigoje yra gana efektyvi ir kokybiška. Ši teiginį pagrindžia ir baigusių profesinę mokyklą mokinių sėkmės istorijos, kuomet mokiniai grįžta į mokyklą ir dalyvauja mokyklos karjeros dienose: pasakoja savo gyvenimo istorijas, karjeros galimybes, dalinasi gerąja patirtimi, dėkoja mokytojams už suteiktą visokeriopą pagalbą profesinio mokymo įstaigoje.

Jau keletą pastarųjų metų didelis visuomenės dėmesys yra skiriamas vaiko apsaugos politikai ir jos įgyvendinimo strategijai, kuri yra įgyvendinama išklausančiomis vaiko nuomonę ir užtikrinant jo dalyvavimą. Inte ir kt. (2023, p. 13) akcentuoja, kad paauglio nuomonės išklausymas yra svarbus procesas, siekiant teigiamų pokyčių paauglio gyvenime. Teigiama, kad paauglio dalyvavimas, jo nuomonės išklausymas sudaro lygias galimybes jam įsitraukti į įvairią veiklą mokykloje ir už jos ribų. Mokytojų įsitraukimas, pagarba paauglio nuomonei, jų grįžtamasis tarpusavio ryšys ugdo paauglio pasitikėjimą savimi, stiprina jo savivertę ir tarpusavio santykius, skatina teigiamą paauglio įvaizdžio visuomenėje formavimą ir mažina skirtingų kartų susipriešinimą. Paaugliams yra būdingas stiprus konformizmas bendraamžių atžvilgiu. Anot Navaičio (2007, p. 20), paauglystėje bendraamžių grupės įtaka itin išauga, nesutarimai su ja išgyvenami itin skaudžiai. Paaugliui reikia įgyti ne tik priklausymo grupei, bet ir konfliktų su bendraamžiais sprendimo patirties. Pasak

Navaičio (ten pat, p. 20), daugeliui paauglių praverstų specialus mokymas bendrauti grupėje, bendrai veikti, siekti kompromiso, vadovauti ir paklusti. Todėl mokyklų mokytojai, švietimo pagalbos specialistai didelį dėmesį turėtų skirti paauglių socialiniams gebėjimams ugdyti ir stiprinti.

Tyrimo rezultatai atveria dar „platesnį lauką“, kartu ir tolesnių tyrimų, leidžiančių įvertinti ir kitų profesinių mokyklų mokinių socialinius gebėjimus, mokytojų subjektyvų požiūrį į galimai socialinę riziką patiriančius mokinius, jų ugdymo(si) ir mokymo(si) sąlygas ir galimybes jose. Taigi, tikslinga būtų tyrimą, pagal darbo autorės sukurtą ir pritaikytą klausimyną, organizuoti bei vykdyti ir kitose profesinio mokymo įstaigose palyginant gautus tyrimo duomenis. Šiandieninėje ugdymo(si) ir mokymo(si) realybėje yra aktualizuojama profesinių mokymų įstaigų svarba, poreikis, bet patiems mokiniams ir mokytojams, jų psichinei ir emocinei savijautai mokykloje, turimoms kompetencijoms stiprinti tyrėjai neskiria pakankamai dėmesio. Didesnis tyrėjų dėmesys yra skiriamas ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų, ypač gimnazijų, mokinių ir mokytojų akademiniam pasiekimams bei mokyklų tarpusavio reitingams, taip pat modernioms IT technologijoms įdiegti ir jų sklaidai bei įtraukiamam ugdymui mokyklose organizuoti. Visuomenės ir tyrėjų dėmesio stoka profesinio mokymo įstaigoms pabrėžia ir EBPO (2021) apžvalgos analizė, kurioje yra teigiama, kad profesinio mokymo įstaigose besimokantys mokiniai neretai pasižymi didesne įvairove - mišriu mokinių kontingentu, nei bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai, todėl profesijos mokytojai atlieka svarbų vaidmenį, motyvuodami mokinius mokytis ir padėdami įveikti jiems kylančius ugdymosi ir asmenybinius sunkumus bei problemas mokinių šeimose. EBPO (2021) apžvalgos analizėje yra pabrėžiama, kad profesinis mokymas turi būti laikomas prioritetine sritimi, kadangi „auga“ kvalifikuotų darbininkų profesijų poreikis darbo rinkoje, o profesinio mokymo įstaigos mokiniai, įgiję praktinių kompetencijų bei socialinių gebėjimų, formuos ateities visuomenę.

Atkreiptinas dėmesys, kad tyrimo rezultatai turi tam tikrų apribojimų. Tyrime dalyvavę galimai socialinę riziką patiriantys mokiniai yra socialiai jautri grupė ir dėl tyrimo etikos principų nėra galimybės jos tiesiogiai identifikuoti ir apklausti. Magistro darbo autorė turi tiesioginę galimybę susipažinti su šiais duomenimis dėl savo profesinės veiklos funkcijų vykdymo. Remiantis mokyklos duomenimis, visoje mokinių populiacijoje galimai socialinę riziką patiriančių mokinių yra apie 50,8 %. Taip pat tikslinga būtų ištirti visų mokinių, ne tik patiriančių socialinę riziką, socialinius gebėjimus. Gauti tyrimo duomenys leistų statistiškai įvertinti mokinių bei mokinių, galimai patiriančių socialinę riziką, socialinius gebėjimus, parengti rekomendacijas mokinių socialinių gebėjimų ugdymo(si) ir stiprinimo klausimais.

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros analizė atskleidžia, kad paauglių, patiriančių socialinę riziką, socialinių gebėjimų ugdymas yra svarbus procesas, nuo kurio priklauso tolimesnis paauglių asmenybės formavimasis ir jų ateities lūkesčiai bei perspektyvos. Socialinių gebėjimų ugdymas – tai integruota švietimo sistemos dalis, kurios tinkamas įgyvendinimas sąlygoja ir kitų ugdymo(si) sričių sėkmingą realizavimą. Socialiniai gebėjimai užtikrina pozityvią paauglių socializaciją visuomenėje jiems tampant pilnateisiais bei visaverčiais visuomenės nariais. Profesinio mokymo įstaigų mokytojai, švietimo pagalbos specialistai turėtų didelį dėmesį skirti mokinių socialinių gebėjimų ugdymui ir stiprinimui.
2. Remiantis moksleivių socialinių gebėjimų įsivertinimo rezultatais, geriausiai įvertinti asmeniniai savęs pažinimo ir savigarbos, savikontrolės ir pagarbos kitiems gebėjimai. Kiekybinio tyrimo rezultatai atskleidžia, jog moksleiviai aukštai vertina savo bendravimo bei bendradarbiavimo įgūdžius bei gebėjimą apginti savo nuomonę. Moksleiviams būdingi aukšti savo socialinio suvokimo gebėjimų vertinimai rodo, kad turi polinkį vadovautis išankstinėmis nuostatomis bei nėra linkę pasikliauti kitų žmonių nuomone. Vidutiniškai moksleiviai įsivertino pasitikėjimo savimi bei savivertės gebėjimus ir silpniausiai moksleiviai įsivertino savo emocijų valdymo, klausymosi ir poreikio tobulėti gebėjimus. Rezultatai leidžia teigti, kad moksleiviams sunkiai sekasi kontroliuoti savo emocijas.
3. Išanalizavus mokytojų patirčių turinį, ugdant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje paaiškėjo, kad autentiški paauglių balsai yra išgirsti. Tai pagrindžia mokytojai pateikdami keletą sėkmės istorijų ugdant ir stiprinant mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje. Mokiniai yra mokytojų motyvuojami ir įgalinami dalyvauti visuomeninėje veikloje už mokyklos ribų ir skatinami, baigus profesinio mokymo įstaigą, stoti į aukštąsias mokyklas.
4. Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad profesinio mokymo įstaiga sudaro tinkamas ugdymo(si) ir mokymo(si) sąlygas, aplinką ir parenka mokymosi kryptis, būdus bei metodus paauglių socialinių gebėjimų ugdymui ir stiprinimui. Profesinio mokymo įstaigoje mokinių socialiniai gebėjimai yra ugdomi ir stiprinami dvejomis kryptimis: profesinio mokymo ir profesinio orientavimo veiklų metu. Profesiniame mokyme moksleivių socialiniai gebėjimai yra ugdomi ir stiprinami šiais būdais: pamokų, individualių / grupinių pokalbių, konsultacijų, žaidimų, prevencinių veiklų, neformalaus ugdymo užsiėmimų, prevencinės programos „Savu keliu“, klasių / grupių valandėlių, varžybų, išvykų ir ekskursijų metu. Profesiniame orientavime moksleivių socialiniai gebėjimai yra ugdomi ir stiprinami šiais būdais: karjeros planavimo, profesinio veiklinimo, akcijų, iniciatyvų,

meistriškumo konkursų, karjeros dienų organizavimo, išvykų, susitikimų su socialiniais partneriais, diskusijų, forumų, refleksijų metu.

5. Realizavus mišrių tyrimų strategiją, išryškėjo moksleivių socialinių gebėjimų ugdymo(si) galimybės profesinio mokymo įstaigoje. Ugdymo(si) procesas turi būti nukreiptas į moksleivių emocijų valdymą, klausymąsi ir poreikio tobulėti gebėjimų ugdymą(si). Modeliuojant ugdymo(si) strategijas mokytojams skirti dėmesį personalizuotam ugdymui – pamokose taikyti suasmeninto mokymosi elementus ir mokinių mokėjimo mokytis visą gyvenimą kompetencijų ugdymui ir stiprinimui.

REKOMENDACIJOS

- Kiekybinio tyrimo rezultatai atskleidžia, kad silpniausiai moksleiviai įvertino šiuos socialinius gebėjimus: emocijų valdymo, klausymosi ir poreikio tobulėti gebėjimus. Mokytojams, švietimo pagalbos specialistams, įvairių veiklų metu, didesnę dėmesį skirti mokinių emocinio intelekto, mokėjimo mokytis visą gyvenimą kompetencijų ugdymui bei organizuoti aktyvaus klausymosi – gebėjimo išklausti kitus, forumus moksleiviams.
- Pirminė paauglio socializacija ir socialinių gebėjimų ugdymas vyksta šeimoje. Profesinio mokymo įstaigos klasių / grupių vadovams, švietimo pagalbos specialistams išnaudoti bendravimo bei bendradarbiavimo su mokinių tėvais (rūpintojais) galimybes organizuojant tėvų švietimo programą ir / ar pozityvios tėvystės mokymus profesinio mokymo įstaigoje.
- Kokybinio turinio analizė atskleidžia silpnesnę dalies profesinio mokymo įstaigos mokytojų tarpusavio bendravimą bei bendradarbiavimą, išryškina tarpusavio konkurenciją. Mokyklos administracijos atstovams, įvertinus mokytojų tarpusavio mikroklimatą, organizuoti mokytojams - supervizijas, kurių metu, mokytojams būtų suteikta galimybė išsikalbėti, išgirsti vieni kitus ir dalintis gerąja darbo patirtimi.
- Mokytojams, švietimo pagalbos specialistams ir toliau klausytis autentiškų paauglių balsų ir autentiškų patirčių teikiant kokybišką ir efektyvią švietimo pagalbą mokiniams ir jų tėvams (rūpintojams).

LITERATŪRA

- Atvejo vadybos tvarkos aprašas (2019). „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/69139d402b0711ea8f0dfdc2b5879561>“ .
- Berns, R. M. (2009). Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
- Bitinas, B. (2013). Rinktiniai edukologiniai raštai. II tomas. *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Ugdymo tyrimų idėjos ir problemos*. Edukologija. Vilnius. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Bložienė, R. (2021). *Kas atsitinka kai vaikui trūksta socialinių įgūdžių?* Kauno diena. „Prieiga per internetą: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/sveikata/psichologija/kas-atsitinka-kaivaikui-truksta-socialiniu-igudziu-1050246?komentarai>“ .
- Bubnys, R. (2009). *Reflektyvus mokymasis kaip edukacinis fenomenas ugdant specialiuosius pedagogus aukštojoje mokykloje*. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas.
- Bučinskas, A., Sakalauskaitė, A. (2016). Vaikystės socialinio saugumo iššūkiai gerovės valstybės projekte. Klaipėdos universitetas.
- Bulotaitė, L. (2014). *Rizikingas elgesys: samprata, paplitimas, veiksniai*. Monografija. Vilniaus universitetas. Vilniaus universiteto leidykla. „Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/Bulotaite-Rizikingas-elgesys.pdf/e0fdbfe7-6631-4f93-a910-6e41b7fe0f39>“ .
- Bulotaitė, L., Gudžinskienė, V. (2003). *Gyvenimo įgūdžių ugdymas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Dewey, J. (1938). *The Child and the Curriculum*. Chicago: University of Chicago Press. Experience and Education.
- Dobelniece, S., Millere, J., Kulikovska – Salmane, I. (2015). Situation Analysis of Social Risk Families with Children in Latvia. *Proceedings of the International Conference „Economic science for rural development”*. No40 Jelgava, LLU ESAF, 23-24, pp.141-150.
- Duoblienė, L. (2011). *Ideologizuotos švietimo kaitos teorijos*. Monografija. Vilniaus universitetas. Vilniaus universiteto leidykla.
- Eberhard, D. (2019). Vaikų įkaitai. *Tarptautinis bestseleris*. Leidykla: UAB „Liūtai ne avys“. Klaipėda.
- EBPO (2021). Profesinio mokymo įstaigų mokytojai ir vadovai. *Profesinio mokymo sistemų apžvalgos. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija*. „Prieiga per internetą: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2023/02/Profesinio-mokymo-istaigu-mokytojai-ir-vadovai_VISAS-02.24.pdf“ .

- Ebersold, S. (2007). Affiliating participation for active citizenship. *Scandinavian journal of disability research*, Nr. 9(3), p. 237–253.
- Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa. (2019). Kuriame Lietuvos ateitį. *Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa „Savu keliu“*. 9-12 klasių profesinės mokyklos užsiėmimų vadovas. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras. UAB „Vitae Litera“.
- Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa. (2021). Kuriame Lietuvos ateitį. *Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa „Savu keliu“*. Programos vadovas. Nacionalinė švietimo agentūra. Vilnius.
- Europos Sąjungos vaiko teisių strategija (2021). „Prieiga per internetą: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/JURI/DV/2021/04-13/COM_COM20210142_LT.pdf“.
- Faggiano, F., Minozzi, S., Versino, E., Buscemi, D. (2014). Universal schoolbased prevention for illicit drug use. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 12.
- Furst. M. (1998). *Psichologija*. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Leidykla: Lumen. Vilnius.
- Gage, N. L., Berliner, D. C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma littera.
- Gailienė, D., Bulotaitė, L., Sturlienė, N. (1996). *Aš myliu kiekvieną vaiką*. Vilnius. Leidykla: Margi raštai.
- Gibson, Lindsay, C. (2022). *Suaugę emociškai nebrandžių tėvų vaikai*. Leidykla: Vaga. Vilnius.
- Goleman, D. (2017). *Leadership That Gets Results* (Harvard Business Review Classics). Harvard Business Press.
- Gudžinskienė, V. (2008). Mokymo ir mokymosi sampratų analizė. *Pedagogika*. ISSN 1392-0340. Vilniaus pedagoginis universitetas. Socialinės sanglaudos katedra. „Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB0001:J.04~2008~1367163779407/J.04~2008~1367163779407.pdf>“.
- Gudžinskienė, V. (2011). *Konstruktivizmo ištakos Lietuvoje ugdant socialinius įgūdžius*. *Pedagogika*, 103, 38-44.
- Gudžinskienė, V. (2013). *Jaunimo socialinės sveikatos ugdymas*. Monografija. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius.
- Hosokowa, R., Katsura T. (2017). Marital relationship parenting practices and social skills development in preschool children. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*. Nr. 11 (2).
- Intė, O., Sondaitė, J., Tvaronavičienė, A. (2023). *Vaiko nuomonės išklauso metodinis vadovas*. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius. „Prieiga per internetą:

<https://vaikoteises.lrv.lt/uploads/vaikoteises/documents/files/Veiklos%20sritys/Vaiko%20teis%C5%B3%20u%C5%BEtikrinimas/VNI%20vadovas%20FINAL.pdf>“.

- Izokaitis, M., Stonienė, L. (2017). Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas, rizikos veiksniai bei ankstyvosios intervencijos ir prevencijos vykdymas tarp bendrojo ugdymo mokyklų mokinių. *Visuomenės sveikata*, 2(77), 64-73.
- Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. (1995). *Valstybės žinios*, 1995-07-21, Nr. 60–1501.
- Juodaitytė, A. (2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius.
- Kabašinskaitė, D. (2002). *Vaikystės sociologija, vaikų teisės ir politika*. Stokholmas.
- Kairienė, B. (2012). Tėvų ir vaiko santykių specifiškumas vaiko teisių įgyvendinimo požiūriu. *Socialinis darbas* 11(2), p. 391-400. Mykolo Romerio universitetas. „Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/11434/262-429-1-SM.pdf?sequence=1>“.
- Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Edukologija ir kiti socialiniai mokslai. Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Kasnauskienė, J., Račkauskienė, S. (2008). Smurto priežastys prieš moteris socialinės rizikos šeimose, smurto teorijų kontekste. *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, 4(4), p. 52-59.
- Kemerienė, S., Mazūrienė, R., Petronis, A., Morkvėnaitė - Vasiliauskienė, A., Valantiejiene, S. (2009). *Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas*. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras. Švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius.
- Kontautienė, V. (2015). *Savikontrolės gebėjimų ugdymo kūno kultūros pamokų metu įtaka jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų fiziniams gebėjimams*. Daktaro disertacija. Klaipėdos universitetas.
- Kuczynski, L. (2019). *Socialization and Child Rearing*. „Prieiga per internetą: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199791231/obo9780199791231-0035.xml>“.
- Kuyokwa, J., Chiziwa, S., Chinkata, M., Muyila, D. (2019). Epidemiology of psychoactive substance use and associated factors among adolescents: A Descriptive study of selected secondary schools in south west education Divisio, Blantyre, Malawi. *Integrative journal of global health*, 3(1), 1-8.
- Kvieskienė, G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Monografija. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universiteto leidykla.
- Kvieskienė, G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.

- Lekavičienė, R., Antinienė, D. (2012). Studentų socialinių įgūdžių kaip socialinės kompetencijos rodiklio ir socialinių demografinių veiksnių sąryšių pokyčiai per pastarąjį dešimtmetį. *Psichologija*, 45 p. 70-89.
- Lekavičienė, R., Antinienė, D. (2019). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*. Žinios ir užduotys. Vilnius: Vaga.
- Lekavičienė, R., Vasiliauskaitė, Z., Antinienė, D., Almonaitienė, J. (2015). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*. Vilnius. Leidykla: Alma littera.
- Lemme, B. H. (2003). Suaugusiojo raida. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
- Lietuvių kalbos žodynas. „Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/?zodis=rizika&id=23064640000>“.
- Lietuvos oficialiosios statistikos portalo duomenys. (2022). „Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-svietimas-ir-kultura-2022/svietimas/profesinis-mokymas>“.
- Lietuvos oficialiosios statistikos portalo metų pabaigos duomenys. (2018). „Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=a6aa8592-975f-4a14-9377-108b4114dca2#/>“.
- Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>“.
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2020). *Vaikų apsauga nuo smurto: kas keičiasi 2020 metais*. „Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/vaiku-apsauga-nuo-smurto-kas-keiciasi-2020-metais>“.
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021-2030 m. šeimos politikos stiprinimo plėtros pagrindimo programa. „Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/administracine-informacija/Pletros%20programos/Seimos%20pp/%C5%A0eimos%20politikos%20stiprinimo%20PPP%20pagrindimas%20%2006-22.pdf>“.
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas (2019). Nr. AI-802 „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/69139d402b0711ea8f0dfdc2b5879561>“.
- Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. (1991). Nr. I-1489. „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>“.
- Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas. (2022). Nr. V-1334 „Dėl rekomendacijų dėl karjeros specialistų funkcijų ir profesinio orientavimo paslaugų teikimo švietimo įstaigoje patvirtinimo“. „Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f3dfe340291d11edb4cae1b158f98ea5>“.

- Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. (1996). Nr. I-1234. *Nauja redakcija nuo 2018-07-01*. „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397/asr>“.
- Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. (2017). Nr. I-1234 *pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija)*. „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/30156e00eede11e6be918a531b2126ab>“.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. (2019). Nr. 1065 „*Dėl profesinio mokymo organizavimo pameistrystės forma tvarkos aprašo patvirtinimo*“. „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a6eab0d2f97111e985ccb0561410d874>“.
- Lipman, M. (2019). *Mąstymas švietimo sistemoje*. ISM vadybos ir ekonomikos universitetas. Vilnius. Leidykla: Eugrimas.
- Liubertienė, I., Kunickienė, R., Kupriūnienė, J. (2015). Socialinių emocinių kompetencijų lavinimas ugdymo įstaigose. *Socialinis darbas*, 2 (4), 91–96.
- Malinauskas, R. (2011). *Rizikos grupės vaikų socialiniai įgūdžiai*. Monografija. Kaunas.
- Manful, E., McCrystal, P. (2010). Conceptualisation of Children’s Rights: What Do Child Care Professionals in Northern Ireland Say? *Child Care in Practise*. 16(1): 86.
- McGinnis, E., Gershaw, N. J., Soprafkin, R. P., Klein, P. (2012). *Skillstreaming the Adolescent. A Guide for Teaching Prosocial Skills*. The Arnold P. Goldstein Approach. Third Edition. Publishing House: Research Press.
- Myers, D. G. (2008). *Socialinė psichologija*. Kaunas. Leidykla: Poligrafija ir informatika.
- Miškinis, K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas. Leidykla: AB „Aušra“.
- Moore, K. A. (2006). *Research-to-Results Child Trends. Vol. 4301. Suite 350*. Washington. „Prieiga per internetą: <https://www.childtrends.org/wpcontent/uploads/2006/01/DefiningAtRisk1.pdf>“.
- Munro, E. (2011). *The Munro Review of Child Protection: Final Report, A Child-centred System*. Vol. 8062. London: The Stationery Office.
- Murray, J. (2019). Hearing young children’s voices. *International Journal of Early Years Education*, 27 (1). 1-5.
- Navaitis, G. (2007). *Psichologinė parama paaugliams ir jų tėvams*. Mykolo Romerio universitetas. Kronta.
- O’Reilly, L., and Dolan, P. (2016). The Voice of the Child in Social Work Assessments: Age-Appropriate Communication with Children. *British Journal of Social Work*, 46 (5), 1191-1207.
- Pečiuliauskienė, P., Barkauskaitė, M. (2011). *Pedagginės praktikos mokykloje vadovas*. Edukologija. Lietuvos Edukologijos universitetas. Leidykla „Edukologija“.

- Pėžaitė, R., Brazienė, R. (2004). *Deviacinių reiškinių Lietuvos kaime teoriniai aspektai*. „Prieiga per internetą: [http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/2014_informacinis_leidinys+\(1\).pdf/24611ab5-5861-4b6f-a8b9-6c7b147093bf](http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/2014_informacinis_leidinys+(1).pdf/24611ab5-5861-4b6f-a8b9-6c7b147093bf)“.
- Pikūnas, J., Palujanskienė, A. (2001). *Asmenybės vystymasis kelias į savęs atradimą*. Leidykla: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras. Kaunas.
- Poso, T., Skivenes, M., Hestbaek, A. D. (2014). Child Protection Systems Within the Danish, Finnish and Norwegian Welfare States – Time for a Child Centric Approach? *European Journal of Social Work*. Vol. 17, No 4, p. 475-490.
- Ratkevičienė, M. (2018). *Mokyklos socialinio pedagogo pagalba socialinės rizikos vaikams: fenomenologinis naratyvinis tyrimas*. Daktaro disertacija. Klaipėdos universitetas.
- Raudeliūnaitė, R. (2007). *Sutrikusio regėjimo paauglių socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymo pedagoginės prielaidos*. Mokslo monografija. Šiauliai: ŠU leidykla.
- Rupšienė, L. (2007). *Kokybinių tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėdos universitetas. Klaipėdos universiteto leidykla.
- Ruškus, J., Chudabienė, J., Motiečienė, R., Naujanienė, R. (2021). Vaiko balso reikšmė vaiko ir šeimos gerovės politikos ir jos įgyvendinimo kontekste. *Socialinis darbas 27 (1)*. Vytauto Didžiojo universitetas.
- Samašonok, K., Gudonis V. (2007). Globos namų auklėtinių socialinių įgūdžių ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose. *Specialus ugdymas*. Nr. 1 (16), p. 54-67. Šiaulių universitetas.
- Sharan, S., Tan, I. G. C. (2013). *Mokyklų darbo organizavimas, siekiant užtikrinti veiksmingą mokymąsi*. Švietimo aprūpinimo centras, vykdydamas projektą „Lyderių laikas 2“. UAB „Magistra“.
- Skurdo ir socialinės atskirties Lietuvoje ataskaita. (2019). „Prieiga per internetą: <https://www.smtinklas.lt/wp-content/uploads/simple-file-list/Metin%C4%97-skurdo-ir-socialin%C4%97s-atskirties-ap%C5%BEvalga/Skurdas-ir-socialine%CC%87-atskirtis-Lietuvoje-2019.pdf>“.
- Slušnys, L., Šukytė, D. (2014). *Dėmesio: paauglystė*. Vilnius. Leidykla: Tyto Alba.
- Slušnys, L., Šukytė, D. (2016). *Ką gali mokytojas*. Vilnius. Leidykla: „Tyto alba“.
- Sturlienė, N. (2007). *Paauglių socialinių įgūdžių ugdymo programa Tiltai*. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras. Kaunas: „Arx Baltica“ spaudos namai.
- Susan, H. Yoon. (2022). Family Risk and Protective Factors and Child Development. *Printed Edition of The Special Issue Published in Children*. MDPI. „Prieiga per internetą: https://mdpi-res.com/bookfiles/book/6260/Family_Risk_and_Protective_Factors_and_Child_Development.pdf“.

- Švietimo valdymo informacinė sistema (ŠVIS). „Prieiga per internetą: <http://svis.emokykla.lt/prevencines-veiklos-rodikliai/>“.
- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). *Naujais mokslo metais – karjeros specialistų konsultacijos mokiniams*. „Prieiga per internetą: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos/naujais-mokslo-metiais-karjeros-specialistu-konsultacijos-mokiniam?lang=lt>“.
- Takahashi, Y., Okada, K., Hoshino, T., Anme, T. (2015). Developmental trajectories of social skills during early childhood and links to parenting practices in a Japanese sample. *PLoS ONE*. 10: e0135357. „Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0135357>“.
- Tamutienė, I. (2018). Vaiko apsaugos veiksmingumo problemos Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas* 1:24-37. „Prieiga per internetą: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=665356>“.
- Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius. Lietuvos teisės universitetas. „Prieiga per internetą: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15459/Tidikis_tyrimu_metodologija.pdf.
- UNICEF. (2019). The Europe kids want: charing the views of children and young people across Europe. *UNICEF and organization „Eurochild“*. „Prieiga per internetą: https://eurochild.org/uploads/2020/11/Euro_Kids_Want_Brochure_Nov2019.pdf“.
- UNICEF. (2021). Giluminė politikos, programų, paslaugų, biudžeto ir mechanizmų, skirtų kovoti su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi Lietuvoje analizė. UNICEF Europos ir Centrinės Azijos regioninis biuras Ženevoje. „Prieiga per internetą: <https://www.unicef.org/eca/media/20116/file/Deep%20dive%20Lithuania%20%20Main%20Report%20in%20Lithuanian.pdf>“.
- Valstybės šeimos politikos koncepcija. (2008). *LR Seimo nutarimas Nr. X-1569*. „Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.322152>“.
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2022). „Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lrv.lt/>“.
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2022). *Plečiamos galimybės susisiekti su vaiko teisių gynėjais: pokalbis su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktore Ilma Skodiene*. „Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lrv.lt/lt/naujienos/pleciamos-galimybes-susisiekti-su-vaiko-teisiu-gynejais>“.
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos ataskaita (2018). „Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/2018%20m.%20veiklos%20ataskaita.pdf>“.

- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos ataskaita (2021). „Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/2021%20m.%20veiklos%20ataskaita%20.pdf>“.
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos ataskaita (2020). „Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/VVTA%C4%AET%202020%20m.%20veiklos%20ataskaita.pdf>“.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Warren, F. (2016). „What works“ in drug education and prevention? *Health and Social Care Analysis*. Scottish Government.
- Wilke, R. R. (2003). The effect of active learning on student characteristics in a human physiology course for nonmajors. *Advances in physiology education*, 27 (4), 207-223.
- World Economic Forum. (2016). *The Future of Jobs. Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*. „Prieiga per internetą: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf“.
- Zabulienė, I. (2018). Vaiko ir šeimos poreikio pagalbai įvertinimas sisteminiu požiūriu. Švietimo naujienos. „Prieiga per internetą: <https://www.svietimonaujienos.lt/vaiko-ir-seimos-poreikio-pagalbai-ivertinimas-sisteminiu-pozhuriu/>“.
- Žemaitaitė, I. (2006). Jaunimo nusikalstamumo prevencija: neformaliojo ugdymo aspektas. *Socialinis darbas Nr. 5 (2)*. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius. „Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB0001:J.04~2006~1367155770729/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>“.
- Žydžiūnaitė, V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Mokomoji knyga. Kauno technologijos universitetas. Leidykla: Technologija.
- Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai principai ir metodai*. Leidykla: Vaga.
- Židžiūnienė, A. (2017). Profesinis mokymas šalyje: kur slypi sėkmė? Švietimo naujienos. „Prieiga per internetą: <https://www.svietimonaujienos.lt/profesinio-ugdymo-vaidmuo-salyje-kur-slypi-sekme/>“.
- Žukauskienė, R. (2012). *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius: „Margi raštai“.

PRIEDAI

Apklausa

Gerbiamas (-a) Respondente,

Esu Ginta Judenienė, VU Šiaulių akademijos Vaiko teisių apsaugos vadybos magistro studijų programos studentė. Atlieku tyrimą, kuriuo siekiama įvertinti mokinių socialinius gebėjimus ir jų ugdymo(si) galimybes profesinio mokymo įstaigoje. Apklausai užpildyti užtruksite 15 - 20 minučių. Dalyvavimas tyrime – anoniminis, o apibendrinti rezultatai bus panaudoti tik moksliniais tikslais, rengiant magistro baigiamąjį darbą. Jūsų nuomonė yra labai svarbi, todėl būsiu dėkinga už nuoširdžius atsakymus į žemiau pateiktus klausimus.

Jei Jums kiltų klausimų dėl apklausos rezultatų, maloniai prašome kreiptis į tyrimo vykdytoją Gintą Judenienę el. p. ginta.judeniene@sa.stud.vu.lt

Bendroji informacija (pažymėkite vieną Jums tinkantį variantą).

1. Jūsų lytis:	2. Klasė, kurioje mokotės:
a) Vyras;	a) 9 kl.
b) Moteris;	b) 10 kl.
c) Kita;	c) 11 kl.
d) Nenoriu nurodyti.	d) 12 kl.

Socialiniai gebėjimai – tai gebėjimai, kurie lemia veiksmingą žmonių bendravimą bei bendradarbiavimą visuomenėje, savęs pažinimą, problemų sprendimą, savo tikslų siekimą.

3. Kiekvieną žemiau pateiktą teiginį apie savo turimus socialinius gebėjimus įvertinkite ir tinkamą atsakymą pažymėkite X.

Visiškai sutinku – 5; Sutinku – 4; Iš dalies sutinku – 3; Nesutinku – 2; Visiškai nesutinku – 1.

Socialiniai gebėjimai	Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Savęs pažinimas ir savigarba.	Pažįstu save kaip asmenybę su jai būdingomis savybėmis ir elgesiu.					
	Esu tikras kaip reaguosiu daugelyje gyvenimo situacijų, nes pažįstu save kaip žmogų.					
	Žinau savo stipriąsias puses ir gebu jomis pasinaudoti.					
	Žinau, kaip galėčiau savo silpnybes paversti stiprybėmis.					
	Mano išradingumas man padeda sudėtingose situacijose.					
	Daugumą problemų išsprendžiu, įdėjęs pakankamai savo pastangų.					

	Pasitikiu savo gebėjimais spręsti problemas, todėl daugelyje situacijų išlieku ramus.					
	Kai susiduriu su problema, dažniausiai galiu rasti kelis jos sprendimo variantus.					
	Užduotis atlieku taip pat gerai, kaip ir mano klasės / grupės draugai.					
	Man atrodo, kad turiu daug gerų savybių.					
	Man lengva siekti savo užsibrėžtų tikslų.					
Emocijų valdymas.	Gebu atpažinti ir įvardinti savo emocijas.					
	Gebu atvirai reikšti savo emocijas.					
	Man patinka dalintis savo jausmais su kitais žmonėmis.					
	Stebėdamas kitų veido išraiškas galiu atpažinti, kokius jausmus išgyvena ir patiria kitas žmogus.					
	Gebu įsijausti į kito žmogaus būseną (esu empatiškas / empatiška).					
	Sudėtingose situacijose gebu kontroliuoti savo jausmus.					
	Jei mane kas įskaudina, nepuolu atsakyti tuo pačiu.					
	Supykęs sugebu susitvarkyti.					
	Įvykus sudėtingoms situacijoms gebu greitai nusiraminti.					
Savikontrolė.	Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti problemas mokykloje.					
	Esu įsitikinęs / įsitikinusi kad galiu efektyviai (veiksmingai) susidoroti su iškilusiomis problemomis mokykloje.					
	Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti konfliktus mokykloje.					
	Gebu pasipriešinti aplinkinių žmonių spaudimui bei įtakai.					
	Jei kas nors man prieštarauja, galiu atrasti priemonių ir būdų kaip pasiekti kompromisą.					
	Jei kitas žmogus atsisako man padėti, gebu tai priimti pozityviai.					
	Žinau, kad netinkamas elgesys mokykloje visada turi pasekmes už kurias reikia atsakyti.					
	Laikausi elgesio taisyklių, bendrų susitarimų mokykloje.					

Bendravimas ir bendradarbiavimas.	Gebu pirmas / pirma pradėti pokalbį.					
	Manęs neerzina nejauki tylos pauzė pokalbio metu.					
	Man lengva susirasti naujų draugų.					
	Gebu rasti bendrą kalbą ir sutarti su įvairaus amžiaus žmonėmis.					
	Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su bendraamžiais.					
	Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su suaugusiais.					
	Gebu įsijungti į bendrą veiklą, dirbti grupėje.					
	Gebu save išreikšti neverbaliniais būdais: veido mimika, akių kontaktu, kūno poza ir pan.					
	Gebu aplinkinių žmonių paprašyti pagalbos.					
	Gebu priimti kitų žmonių siūlomą pagalbą.					
	Manau, kad daugelis žmonių mane gali pavadinti draugišku, maloniu žmogumi.					
Gebėjimas išklausti.	Gebu išklausti klasės / grupės draugus iki galo.					
	Stengiuosi neįsiterpti į klasės / grupės draugų pokalbius.					
	Stengiuosi neįsiterpti į suaugusių žmonių pokalbius.					
	Kai klasėje / grupėje vyksta pokalbis, visada laikiu savo eilės.					
	Pokalbį stengiuosi pabaigti iki galo.					
	Manau, kad aktyvus klausymasis (gebėjimas išklausti) lemia efektyvų (veiksmingą) bendravimą.					
	Manau, kad klausytis kitų yra neįdomu.					
	Klausausi tik to, ką nesunku yra suprasti.					
	Silpnai išlaikau dėmesį, todėl sunku klausytis kitų žmonių ilgiau negu keletą minučių.					
	Klausantis apsimetu esąs dėmesingas, žiūriu į pašnekovą, bet tuo pačiu galvoju apie kitus dalykus.					
	Kai pokalbio tema man atsibosta arba tampa nepriimtina, iš karto ją pakeičiu.					

	Jei nesutinku su pašnekovo nuomone, nustoju jo klausytis.					
Pagarba kitiems.	Gerbiu save.					
	Gerbiu kitus žmones.					
	Pagarbiai elgiuosi su klasės / grupės draugais.					
	Pagarbiai elgiuosi su mokyklos bendruomenės nariais.					
	Pagarbiai elgiuosi su savo šeimos nariais.					
	Visada pirmas pasisveikinu su vyresniais žmonėmis.					
	Man svarbu, kad klasės / grupės draugai mane gerbtų.					
	Nenuvertinu savo klasės / grupės draugų.					
	Leidžiu klasės / grupės draugams pirmiems išsakyti savo nuomonę.					
	Mokykloje laikausi mandagumo taisyklių pvz., merginas pirmas praleidžiu pro duris ir pan.					
	Vadovaujuosi posakiu: „Elkis su kitais taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi“.					
Gebėjimas apginti savo nuomonę.	Gebu argumentuotai išsakyti savo nuomonę.					
	Gebu paprieštarauti, nesutikti su kito žmogaus nuomone, įsitikinimais ir pan.					
	Stengiuosi nepasiduoti bendraamžių spaudimui.					
	Gebu pasakyti tvirtą „NE“.					
	Gebu ginti savo nuomonę, interesus, nepažeisdamas kitų žmonių interesų.					
	Gebu argumentuotai apginti savo nuomonę.					
Socialinis suvokimas.	Aš lengvai orientuojuosi mokykloje ir greitai randu reikiamas patalpas ar žmones.					
	Jaučiuosi saugus ir drąsus vaikščiodamas po mokyklos patalpas.					
	Mokykloje sutikti mokytojai ar kiti darbuotojai draugiški su manimi.					
	Mokykloje sutikti kiti mokiniai draugiški su manimi.					

	Man nesudėtinga greitai susiorientuoti naujose ir man nepažįstamose situacijose.					
	Gebu prisitaikyti prie besikeičiančių socialinės aplinkos sąlygų.					
	Greitai įsisavinu naują informaciją.					
	Esu imlus / imli naujovėms.					
	Gebu apsvarstyti skirtingas situacijas prieš priimant konkretų sprendimą.					
	Vertinant kitus stengiuosi nesivadovauti išankstinėmis nuostatomis.					
	Vengiu išankstinių žmonių nuostatų, įsitikinimų mano atžvilgiu.					
	Turiu polinkį manyti, kad kiti žmonės jaučiasi ir galvoja taip, kaip ir aš.					
	Dažnai pasikliauju kito žmogaus nuomone ar patirtimi.					
	Manau, kad žmogus turintis vieną gerą savybę - jų turės ir daugiau.					
	Manau, kad patrauklus žmogus turi daugiau gerų savybių nei nepatrauklus žmogus.					
Pasitikėjimas savimi ir savivertė.	Manau, kad esu nemažiau vertingas žmogus nei kiti žmonės.					
	Aš teigiamai žiūriu į save.					
	Apskritai aš esu patenkintas / patenkinta savimi.					
	Žinau savo vertę gyvenime.					
	Manau, kad turiu aukštą savivertę.					
	Vadovaujuosi posakiu: „Jei savimi tikėsiu, pasitikėsiu ir kiti manimi tikės, pasitikės“.					
	Aš norėčiau labiau save gerbti.					
	Aš tikrai kartais jaučiuosi bevertis.					
	Kai aš padarau ką nors ne taip, smerkiu save ir sakau sau: „Koks aš esu nevykėlis / nevykėlė“.					
	Esu nepatenkintas / nepatenkinta tuo ką darau tol, kol manęs nepagiria kiti.					
Poreikis tobulėti.	Man yra svarbu gerai mokytis.					
	Turiu išsikėlęs sau svarbius mokymosi tikslus.					
	Apmąstau, kaip galėčiau pagerinti savo mokymąsi.					

Aktyviai dalyvauju mokyklos visuomeninėje veikloje.					
Mėgstu išbandyti naują veiklą mokykloje.					
Mokykloje dalyvauju neformalaus ugdymo užsiėmimų veikloje.					
Dalyvauju mokyklos Mokinių tarybos veikloje.					
Atstovauju mokyklą įvairiose sportinėse varžybose, turnyruose, profesinio meistriškumo konkursuose.					
Dalyvauju „Erasmus“ + mobilumo projektuose užsienyje.					
Planuoju savo tolimesnę karjerą.					
Žinau, kokią profesiją pasirinksiu ateityje.					
Manau, kad esu ambicingas /ambicinga.					
Siekiu savo užsibrėžtų tikslų gyvenime.					

4. Ar socialiniai gebėjimai užima svarbią vietą Tavo gyvenime?

- a) Taip;
- b) Ne;
- c) Nežinau.

5. Ar būtina ugdyti ir stiprinti mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje?

- a) Taip;
- b) Ne;
- c) Nežinau.

6. Mūsų mokykloje dedama daug pastangų mokinių socialiniams gebėjimams ugdyti ir stiprinti?

- a) Visiškai sutinku;
- b) Sutinku;
- c) Iš dalies sutinku;
- d) Nesutinku;
- e) Visiškai nesutinku.

7. Tavo nuomonė, pastebėjimai, išvalgos kaip reikėtų stiprinti ir ugdyti mokinių socialinius gebėjimus profesinio mokymo įstaigoje (įrašyk savo nuomonę, pastebėjimus)

Dėkoju už atsakymus!

Procentai ir vidurkiai pagal visus mokinių socialinių gebėjimų dimensijų teiginius

		Pažįstu save kaip asmenybę su jai būdingomis savybėmis ir elgesiu	Esu tikras kaip reaguosiu daugelyje gyvenimo situacijų, nes pažįstu save kaip žmogų	Žinau savo stipriąsias puses ir gebu jomis pasinaudoti	Žinau, kaip galėčiau savo silpnybes paversti stiprybėmis	Mano išradingumas man padeda sudėtingose situacijose	Dauguma problemų išsprendžiu, įdėjęs pakankamai pastangų.	Pasitikiu savo gebėjimais spręsti problemas, todėl daugelyje situacijų išlieku ramus.	Kai susiduriu su problema, dažniausiai galiu rasti kelis jos sprendimo variantus.	Užuotis atlieku taip pat gerai, kaip ir mano klasės / grupės draugai.	Man atrodo, kad turiu daug gerų savybių.	Man lengva siekti savo užsibrėžtų tikslų.
N	Valid	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	1,8632	2,0513	1,8632	2,2735	2,1966	2,1709	2,2650	2,1709	2,3932	2,2650	2,2308
	Std. Deviation	,72997	,89872	,77578	,94343	,88317	,90297	,89436	,76891	,97342	,92283	,76996

Pažįstu save kaip asmenybę su jai būdingomis savybėmis ir elgesiu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	39	33,3	33,3	33,3
	sutinku	56	47,9	47,9	81,2
	iš dalies sutinku	21	17,9	17,9	99,1
	nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Esu tikras kaip reaguosiu daugelyje gyvenimo situacijų, nes pažįstu save kaip žmogų

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	34	29,1	29,1	29,1
	sutinku	51	43,6	43,6	72,6
	iš dalies sutinku	26	22,2	22,2	94,9
	nesutinku	4	3,4	3,4	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Žinau savo stipriąsias puses ir gebu jomis pasinaudoti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	42	35,9	35,9	35,9
	sutinku	51	43,6	43,6	79,5
	iš dalies sutinku	22	18,8	18,8	98,3
	nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Žinau, kaip galėčiau savo silpnybes paversti stiprybėmis

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	28	23,9	23,9	23,9
	sutinku	40	34,2	34,2	58,1
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	91,5
	nesutinku	9	7,7	7,7	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Mano išradinumas man padeda sudėtingose situacijose

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	28	23,9	23,9	23,9
	sutinku	45	38,5	38,5	62,4
	iš dalies sutinku	38	32,5	32,5	94,9
	nesutinku	5	4,3	4,3	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Dauguma problemų išsprendžiu, įdėjęs pakankamai pastangų.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	28	23,9	23,9	23,9
	sutinku	50	42,7	42,7	66,7
	iš dalies sutinku	32	27,4	27,4	94,0
	nesutinku	5	4,3	4,3	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Pasitikiu savo gebėjimais spręsti problemas, todėl daugelyje situacijų išlieku ramus.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	27	23,1	23,1	23,1
	sutinku	40	34,2	34,2	57,3
	iš dalies sutinku	42	35,9	35,9	93,2
	nesutinku	8	6,8	6,8	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Kai susiduriu su problema, dažniausiai galiu rasti kelis jos sprendimo variantus.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	23	19,7	19,7	19,7
	sutinku	54	46,2	46,2	65,8
	iš dalies sutinku	37	31,6	31,6	97,4
	nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Užduotis atlieku taip pat gerai, kaip ir mano klasės / grupės draugai.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	23	19,7	19,7	19,7
	sutinku	39	33,3	33,3	53,0
	iš dalies sutinku	45	38,5	38,5	91,5
	nesutinku	6	5,1	5,1	96,6
	visiškai nesutinku	4	3,4	3,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Man atrodo, kad turiu daug gerų savybių.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	48	41,0	41,0	62,4
	iš dalies sutinku	33	28,2	28,2	90,6
	nesutinku	10	8,5	8,5	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Man lengva siekti savo užsibrėžtų tikslų.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	21	17,9	17,9	17,9
	sutinku	51	43,6	43,6	61,5
	iš dalies sutinku	42	35,9	35,9	97,4
	nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

		Gebu atpažinti ir įvardinti savo emocijas.	Gebu atvirai reikšti savo emocijas.	Man patinka dalintis savo jausmais su kitais žmonėmis.	Stebėdamas kitų veido išraiškas galiu atpažinti, kokius jausmus išgyvena ir	Gebu įsijausti į kito žmogaus būseną (esu empatiškas / empatiška.	Sudėtingose situacijose gebu kontroliuoti savo jausmus.	Jeigu mane kas įskaudina, nepuolu atsakyti tuo pačiu.	Supykęs sugebu susitvarkyti.	Įvykus sudėtingoms situacijoms gebu greitai nusiraminti.
N	Valid	117	117	117	117	117	117	117	117	117
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	2,0769	2,4872	2,9316	2,2393	2,5897	2,3761	2,5214	2,4530	2,4872
	Std. Deviation	,83205	,97923	1,13507	,93449	1,06798	,94437	1,00514	1,04630	,94336

Gebu atpažinti ir įvardinti savo emocijas.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	30	25,6	25,6	25,6
	sutinku	53	45,3	45,3	70,9
	iš dalies sutinku	30	25,6	25,6	96,6
	nesutinku	3	2,6	2,6	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu atvirai reikšti savo emocijas.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	20	17,1	17,1	17,1
	sutinku	39	33,3	33,3	50,4
	iš dalies sutinku	41	35,0	35,0	85,5
	nesutinku	15	12,8	12,8	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Man patinka dalintis savo jausmais su kitais žmonėmis.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	14	12,0	12,0	12,0
	sutinku	28	23,9	23,9	35,9
	iš dalies sutinku	36	30,8	30,8	66,7
	nesutinku	30	25,6	25,6	92,3
	visiškai nesutinku	9	7,7	7,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Stebėdamas kitų veido išraiškas galiu atpažinti, kokius jausmus išgyvena ir patiria kitas žmogus.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	28	23,9	23,9	23,9
	sutinku	44	37,6	37,6	61,5
	iš dalies sutinku	35	29,9	29,9	91,5
	nesutinku	9	7,7	7,7	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu įsijausti į kito žmogaus būseną (esu empatiškas / empatiška).

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	20	17,1	17,1	17,1
	sutinku	34	29,1	29,1	46,2
	iš dalies sutinku	43	36,8	36,8	82,9
	nesutinku	14	12,0	12,0	94,9
	visiškai nesutinku	6	5,1	5,1	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Sudėtingose situacijose gebu kontroliuoti savo jausmus.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	21	17,9	17,9	17,9
	sutinku	45	38,5	38,5	56,4
	iš dalies sutinku	40	34,2	34,2	90,6
	nesutinku	8	6,8	6,8	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Jei mane kas įskaudina, nepuolu atsakyti tuo pačiu.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	20	17,1	17,1	17,1
	sutinku	38	32,5	32,5	49,6
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	82,9
	nesutinku	18	15,4	15,4	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Supykęs sugebu susitvarkyti.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	23	19,7	19,7	19,7
	sutinku	39	33,3	33,3	53,0
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	86,3
	nesutinku	11	9,4	9,4	95,7
	visiškai nesutinku	5	4,3	4,3	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Įvykus sudėtingoms situacijoms gebu greitai nusiraminti.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	21	17,9	17,9	17,9
	sutinku	33	28,2	28,2	46,2
	iš dalies sutinku	49	41,9	41,9	88,0
	nesutinku	13	11,1	11,1	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

		Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti problemas mokykloje.	Esu įsitikinęs / įsitikinusi, kad galiu efektyviai (veiksmingai) susidoroti su iškilusiomis problemomis mokykloje.	Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti konfliktus mokykloje.	Gebu pasipriešinti aplinkinių žmonių spaudimui bei įtakai.	Jei kas nors man prieštarauja, galiu atrasti priemonių ir būdų kaip pasiekti kompromisą.	Jei kitas žmogus atsisako man padėti, gebu tai priimti pozityviai.	Žinau, kad netinkamas elgesys mokykloje visada turi pasekmes už kurias reikia atsakyti.	Laikauosi elgesio taisyklių, bendrų susitarimų mokykloje.
N	Valid	117	117	117	117	117	117	117	117
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	2,1709	2,3162	2,3333	2,2393	2,3162	2,2479	2,0000	2,1111
	Std. Deviation	,73450	,84741	,95593	,89683	,81632	,87991	,87099	,86879

Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti problemas mokykloje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	21	17,9	17,9	17,9
	sutinku	57	48,7	48,7	66,7
	iš dalies sutinku	37	31,6	31,6	98,3
	nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Esu įsitikinęs / įsitikinusi, kad galiu efektyviai (veiksmingai) susidoroti su iškilusiomis problemomis mokykloje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	20	17,1	17,1	17,1
	sutinku	48	41,0	41,0	58,1
	iš dalies sutinku	42	35,9	35,9	94,0
	nesutinku	6	5,1	5,1	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti konfliktus mokykloje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	42	35,9	35,9	57,3
	iš dalies sutinku	37	31,6	31,6	88,9
	nesutinku	12	10,3	10,3	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu pasipriešinti aplinkinių žmonių spaudimui bei įtakai.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	27	23,1	23,1	23,1
	sutinku	43	36,8	36,8	59,8
	iš dalies sutinku	40	34,2	34,2	94,0
	nesutinku	6	5,1	5,1	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Jei kas nors man prieštarauja, galiu atrasti priemonių ir būdų kaip pasiekti kompromisą.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	18	15,4	15,4	15,4
	sutinku	52	44,4	44,4	59,8
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	93,2
	nesutinku	8	6,8	6,8	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Jei kitas žmogus atsisako man padėti, gebu tai priimti pozityviai.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	26	22,2	22,2	22,2
	sutinku	43	36,8	36,8	59,0
	iš dalies sutinku	42	35,9	35,9	94,9
	nesutinku	5	4,3	4,3	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Žinau, kad netinkamas elgesys mokykloje visada turi pasekmes už kurias reikia atsakyti.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	38	32,5	32,5	32,5
	sutinku	46	39,3	39,3	71,8
	iš dalies sutinku	29	24,8	24,8	96,6
	nesutinku	3	2,6	2,6	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Laikau si elgesio taisyklių, bendrų susitarimų mokykloje.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent

Valid	visiškai sutinku	32	27,4	27,4	27,4
	sutinku	45	38,5	38,5	65,8
	iš dalies sutinku	36	30,8	30,8	96,6
	nesutinku	3	2,6	2,6	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

		Gebu pirmas / pirma pradėti pokalbį.	Manęs neerzina neįėjusi tylos pauzė pokalbio metu.	Man lengva susirasti naujų draugų.	Gebu rasti bendrą kalbą ir sutarti su įvairaus amžiaus žmonėmis.	Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su bendraamžiais.	Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su suaugusiais.	Gebu įsijungti į bendrą veiklą, dirbti grupėje.	Gebu save išreikšti neverbaliniais būdais: veido mimika, akių kontaktu, kūno poza ir	Gebu aplinkinių žmonių paprašyti pagalbos.	Gebu priimti kitų žmonių siūlomą pagalbą.	Manau, kad daugelis žmonių mane gali pavadinti draugišku, maloniu žmogumi.
N	Valid	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	2,3419	2,2991	2,5214	2,0085	2,1709	2,1197	2,2735	2,4786	2,3248	2,2479	2,1795
	Std. Deviation	,98403	,97614	1,14167	,90493	1,00250	,90175	1,02237	1,01368	,96337	,90883	,99668

Gebu pirmas / pirma pradėti pokalbį.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	26	22,2	22,2	22,2
	sutinku	40	34,2	34,2	56,4
	iš dalies sutinku	38	32,5	32,5	88,9
	nesutinku	11	9,4	9,4	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manęs neerzina nejauki tylos pauzė pokalbio metu.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	47	40,2	40,2	61,5
	iš dalies sutinku	33	28,2	28,2	89,7
	nesutinku	9	7,7	7,7	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Man lengva susirasti naujų draugų.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	24	20,5	20,5	20,5
	sutinku	35	29,9	29,9	50,4
	iš dalies sutinku	41	35,0	35,0	85,5
	nesutinku	7	6,0	6,0	91,5
	visiškai nesutinku	10	8,5	8,5	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu rasti bendrą kalbą ir sutarti su įvairaus amžiaus žmonėmis.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	38	32,5	32,5	32,5
	sutinku	48	41,0	41,0	73,5
	iš dalies sutinku	24	20,5	20,5	94,0
	nesutinku	6	5,1	5,1	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su bendraamžiais.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	34	29,1	29,1	29,1
	sutinku	42	35,9	35,9	65,0
	iš dalies sutinku	31	26,5	26,5	91,5
	nesutinku	7	6,0	6,0	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su suaugusiais.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	31	26,5	26,5	26,5
	sutinku	50	42,7	42,7	69,2
	iš dalies sutinku	28	23,9	23,9	93,2
	nesutinku	7	6,0	6,0	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu įsijungti į bendrą veiklą, dirbti grupėje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	29	24,8	24,8	24,8
	sutinku	45	38,5	38,5	63,2
	iš dalies sutinku	27	23,1	23,1	86,3
	nesutinku	14	12,0	12,0	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu save išreikšti neverbaliniais būdais: veido mimika, akių kontaktu, kūno poza ir pan.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	20	17,1	17,1	17,1
	sutinku	43	36,8	36,8	53,8
	iš dalies sutinku	35	29,9	29,9	83,8
	nesutinku	16	13,7	13,7	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu aplinkinių žmonių paprašyti pagalbos.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	42	35,9	35,9	57,3
	iš dalies sutinku	40	34,2	34,2	91,5
	nesutinku	7	6,0	6,0	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu priimti kitų žmonių siūlomą pagalbą.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	27	23,1	23,1	23,1
	sutinku	43	36,8	36,8	59,8
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	93,2
	nesutinku	7	6,0	6,0	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manau, kad daugelis žmonių mane gali pavadinti draugišku, maloniu žmogumi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	34	29,1	29,1	29,1
	sutinku	40	34,2	34,2	63,2
	iš dalies sutinku	34	29,1	29,1	92,3
	nesutinku	6	5,1	5,1	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

		Gebu išklausti klasės / grupės draugus iki galo.	Stengiuosi neįsiterpti į klasės / grupės draugų pokalbius.	Stengiuosi neįsiterpti į suaugusiųjų žmonių pokalbius.	Kai klasėje / grupėje vyksta pokalbis, visada laikiu savo eilės.	Pokalbių stengiuosi pabaigti iki galo.	Manau, kad aktyvus klausymasis (gebėjimas išklausti) lemia efektyvų (veiksmingą)	Manau, kad klausytis kitų yra neįdomu.	Klausausi tik to, ką nesunku yra suprasti.	Silpnai išlaikau dėmesį, todėl sunku klausytis kitų žmonių įgiau negu keletą minučių.	Klausantis apsimetu esąs dėmesingas, žiūriu į pašnekovą, bet tuo pačiu galvoju apie kitus	Kai pokalbio tema man atšibosta arba tampa nepriimtina, iš karto ją pakeičiu.	Jei nesutinku su pašnekovo nuomone, nustoju jo klausytis.
N Valid		117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
Missing		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		2,0256	2,1282	2,1111	2,2564	2,0598	2,1709	3,2393	2,8632	3,0427	2,8718	2,7521	3,1197
Std. Deviation		,79287	,87630	,94484	,95731	,87386	,88367	1,2570	1,1589	1,2204	1,1336	1,0414	1,1974
								5	7	7	4	3	3

Gebu išklausti klasės / grupės draugus iki galo.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	30	25,6	25,6	25,6
	sutinku	58	49,6	49,6	75,2
	iš dalies sutinku	26	22,2	22,2	97,4
	nesutinku	2	1,7	1,7	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
Total		117	100,0	100,0	

Stengiuosi neįsiterpti į klasės / grupės draugų pokalbius.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	30	25,6	25,6	25,6
	sutinku	49	41,9	41,9	67,5
	iš dalies sutinku	32	27,4	27,4	94,9
	nesutinku	5	4,3	4,3	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Stengiuosi neįsiterpti į suaugusiųjų žmonių pokalbius.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	33	28,2	28,2	28,2
	sutinku	49	41,9	41,9	70,1
	iš dalies sutinku	26	22,2	22,2	92,3
	nesutinku	7	6,0	6,0	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Kai klasėje / grupėje vyksta pokalbis, visada laikiu savo eilės.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	50	42,7	42,7	64,1
	iš dalies sutinku	33	28,2	28,2	92,3
	nesutinku	5	4,3	4,3	96,6
	visiškai nesutinku	4	3,4	3,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Pokalbj stengiuosi pabaigti iki galo.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	32	27,4	27,4	27,4
	sutinku	53	45,3	45,3	72,6
	iš dalies sutinku	27	23,1	23,1	95,7
	nesutinku	3	2,6	2,6	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manau, kad aktyvus klausymasis (gebėjimas išklaudyti) lemia efektyvų (veiksmingą) bendravimą.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	29	24,8	24,8	24,8
	sutinku	46	39,3	39,3	64,1
	iš dalies sutinku	36	30,8	30,8	94,9
	nesutinku	5	4,3	4,3	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manau, kad klausytis kitų yra neįdomu.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	14	12,0	12,0	12,0
	sutinku	21	17,9	17,9	29,9
	iš dalies sutinku	23	19,7	19,7	49,6
	nesutinku	41	35,0	35,0	84,6
	visiškai nesutinku	18	15,4	15,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Klausausi tik to, ką nesunku yra suprasti.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	18	15,4	15,4	15,4
	sutinku	23	19,7	19,7	35,0
	iš dalies sutinku	43	36,8	36,8	71,8
	nesutinku	23	19,7	19,7	91,5
	visiškai nesutinku	10	8,5	8,5	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Silpnai išlaikau dėmesį, todėl sunku klausytis kitų žmonių ilgiau negu keletą minučių.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	15	12,8	12,8	12,8
	sutinku	26	22,2	22,2	35,0
	iš dalies sutinku	28	23,9	23,9	59,0
	nesutinku	35	29,9	29,9	88,9
	visiškai nesutinku	13	11,1	11,1	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Klausantis apsimetu esąs dėmesingas, žiūriu į pašnekovą, bet tuo pačiu galvoju apie kitus dalykus.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	16	13,7	13,7	13,7
	sutinku	26	22,2	22,2	35,9
	iš dalies sutinku	41	35,0	35,0	70,9
	nesutinku	25	21,4	21,4	92,3
	visiškai nesutinku	9	7,7	7,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Kai pokalbio tema man atsibosta arba tampa nepriimtina, iš karto ją pakeičiu.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	14	12,0	12,0	12,0
	sutinku	33	28,2	28,2	40,2
	iš dalies sutinku	44	37,6	37,6	77,8
	nesutinku	20	17,1	17,1	94,9
	visiškai nesutinku	6	5,1	5,1	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Jei nesutinku su pašnekovo nuomone, nustoju jo klausytis.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	11	9,4	9,4	9,4
	sutinku	27	23,1	23,1	32,5
	iš dalies sutinku	33	28,2	28,2	60,7
	nesutinku	29	24,8	24,8	85,5
	visiškai nesutinku	17	14,5	14,5	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

		Gerbiu save.	Gerbiu kitus žmones.	Pagarbiai elgiuosi su klasės / grupės draugais.	Pagarbiai elgiuosi su mokyklos bendruomenės nariais.	Pagarbiai elgiuosi su savo šeimos nariais.	Visada pirmas pasisveikinu su vyresniais žmonėmis.	Man svarbu, kad klasės / grupės draugai mane gerbtų.	Nenuvertinu savo klasės / grupės draugų.	Leidžiu klasės / grupės draugams pirmiems išsakyti savo nuomonę.	Mokykloje laikausi mandagumo taisyklių pvz., merginas pirmas praleidžiu pro	Vadovaujuosi posakiu: „Elkis su kitais taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi“ .
N	Valid	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	1,7607	1,7949	2,0085	1,8803	1,7265	1,9231	2,1026	2,1880	2,0684	2,0855	1,9231
	Std. Deviation	,89683	,78277	,95137	,80046	,88692	,86257	,90387	,99075	,90712	,97000	,91117

Gerbiu save.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	57	48,7	48,7	48,7
	sutinku	37	31,6	31,6	80,3
	iš dalies sutinku	18	15,4	15,4	95,7
	nesutinku	4	3,4	3,4	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gerbiu kitus žmones.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	49	41,9	41,9	41,9
	sutinku	44	37,6	37,6	79,5
	iš dalies sutinku	23	19,7	19,7	99,1
	nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Pagarbiai elgiuosi su klasės / grupės draugais.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	42	35,9	35,9	35,9
	sutinku	39	33,3	33,3	69,2
	iš dalies sutinku	32	27,4	27,4	96,6
	nesutinku	1	,9	,9	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Pagarbiai elgiusi su mokyklos bendruomenės nariais.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	42	35,9	35,9	35,9
	sutinku	50	42,7	42,7	78,6
	iš dalies sutinku	22	18,8	18,8	97,4
	nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Pagarbiai elgiusi su savo šeimos nariais.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	59	50,4	50,4	50,4
	sutinku	36	30,8	30,8	81,2
	iš dalies sutinku	19	16,2	16,2	97,4
	nesutinku	1	,9	,9	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Visada pirmas pasisveikinu su vyresniais žmonėmis.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	46	39,3	39,3	39,3
	sutinku	36	30,8	30,8	70,1
	iš dalies sutinku	33	28,2	28,2	98,3
	nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Man svarbu, kad klasēs / grupēs draugai mane gerbtu.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	32	27,4	27,4	27,4
	sutinku	50	42,7	42,7	70,1
	iš dalies sutinku	27	23,1	23,1	93,2
	nesutinku	7	6,0	6,0	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Nenuvertinu savo klasēs / grupēs draugu.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	33	28,2	28,2	28,2
	sutinku	41	35,0	35,0	63,2
	iš dalies sutinku	34	29,1	29,1	92,3
	nesutinku	6	5,1	5,1	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Leidžiu klasēs / grupēs draugams pirmiems išsakyti savo nuomonę.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	33	28,2	28,2	28,2
	sutinku	52	44,4	44,4	72,6
	iš dalies sutinku	25	21,4	21,4	94,0
	nesutinku	5	4,3	4,3	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Mokykloje laikaisi mandagumo taisyklių pvz., merginas pirmas praleidžiu pro duris ir pan.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	39	33,3	33,3	33,3
	sutinku	37	31,6	31,6	65,0
	iš dalies sutinku	36	30,8	30,8	95,7
	nesutinku	2	1,7	1,7	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Vadovaujosi posakiu: „Elkis su kitais taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi“.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	43	36,8	36,8	36,8
	sutinku	47	40,2	40,2	76,9
	iš dalies sutinku	23	19,7	19,7	96,6
	nesutinku	1	,9	,9	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

FREQUENC		Gebu argumentuotai išsakyti savo nuomonę.	Gebu paprieštarauti, nesutikti su kito žmogaus nuomone, įsitikinimais ir pan.	Stengiuosi nepasiduoti bendraamžių spaudimui.	Gebu pasakyti tvirtą „NE“ .	Gebu apginti savo nuomonę, interesus, nepažeisdamas kitų žmonių interesų.	Gebu argumentuotai apginti savo nuomonę.
N	Valid	117	117	117	117	117	117
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		2,0513	2,1368	2,0940	2,0085	2,1453	2,0513
Std. Deviation		,82886	,87006	,90956	1,01281	,85364	,88907

Gebu argumentuotai išsakyti savo nuomonę.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	33	28,2	28,2	28,2
	sutinku	49	41,9	41,9	70,1
	iš dalies sutinku	31	26,5	26,5	96,6
	nesutinku	4	3,4	3,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu paprieštarauti, nesutikti su kito žmogaus nuomone, įsitikinimais ir pan.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	30	25,6	25,6	25,6
	sutinku	47	40,2	40,2	65,8
	iš dalies sutinku	35	29,9	29,9	95,7
	nesutinku	4	3,4	3,4	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Stengiuosi nepasiduoti bendraamžių spaudimui.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	34	29,1	29,1	29,1
	sutinku	46	39,3	39,3	68,4
	iš dalies sutinku	30	25,6	25,6	94,0
	nesutinku	6	5,1	5,1	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu pasakyti tvirtą „NE“.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	47	40,2	40,2	40,2
	sutinku	32	27,4	27,4	67,5
	iš dalies sutinku	30	25,6	25,6	93,2
	nesutinku	6	5,1	5,1	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu apginti savo nuomonę, interesus, nepažeisdamas kitų žmonių interesų.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	31	26,5	26,5	26,5
	sutinku	42	35,9	35,9	62,4
	iš dalies sutinku	40	34,2	34,2	96,6
	nesutinku	4	3,4	3,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu argumentuotai apginti savo nuomonę.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	37	31,6	31,6	31,6
	sutinku	43	36,8	36,8	68,4
	iš dalies sutinku	31	26,5	26,5	94,9
	nesutinku	6	5,1	5,1	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

	Aš lengvai orientuojuosi mokykloje ir greitai randu reikiamas patalpas ir žmones.	Jaučiuosi saugus ir drąsus vaikščiodamas po mokyklos patalpas.	Mokykloje sutikti mokytojai ir kiti darbuotojai draugiški su manimi.	Mokykloje sutikti kiti mokiniai draugiški su manimi.	Man nesudėtinga greitai susiorientuoti naujose ir man nepažįstamose situacijose.	Gėbu prisitaikyti prie besikeičiančių socialinės aplinkos sąlygų.	Greitai įsisavinu naują informaciją.	Esu imlus / imli naujovėms.	Gėbu apsvarstyti skirtingas situacijas prieš priimanč konkretų sprendimą.	Vertinant kitus stengiuosi nesivadovauti išankstinėmis nuostatomis.	Vengiu išankstinių žmonių nuostatų, įsitikinimų mano atžvilgiu.	Turiu polinkį manyti, kad kiti žmonės jaučiasi ir galvoja taip, kaip ir aš.	Dažnai pasikliauju kito žmogaus nuomone ar patirtimi.	Manau, kad žmogus turintis vieną gerą savybę - jų turės ir daugiau.	Manau, kad patrauklus žmogus turi daugiau gerų savybių nei nepatrauklus žmogus.
N Valid	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean	1,91	1,957	1,863	2,213	2,316	2,188	2,256	2,307	2,153	2,188	2,359	2,632	2,495	2,418	2,83
	45	3	2	7	2	0	4	7	8	0	0	5	7	8	76
Std.	,804	,8846	,8294	,9633	,8968	,8400	,8216	,8950	,7836	,8400	,9046	1,047	1,055	,9119	1,21
Deviation	86	7	8	7	3	7	2	2	2	7	0	15	56	8	028

Aš lengvai orientuojuosi mokykloje ir greitai randu reikiamas patalpas ir žmones.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	41	35,0	35,0	35,0
	sutinku	47	40,2	40,2	75,2
	iš dalies sutinku	27	23,1	23,1	98,3
	nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Jaučiuosi saugus ir drąsus vaikščiodamas po mokyklos patalpas.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
42	35,9	35,9	35,9	
43	36,8	36,8	72,6	
28	36,8	36,8	72,6	
3	23,9	23,9	96,6	
1	2,6	2,6	99,1	
117	,9	,9	100,0	
	100,0	100,0		

Mokykloje sutikti mokytojai ir kiti darbuotojai draugiški su manimi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	46	39,3	39,3	39,3
	sutinku	44	37,6	37,6	76,9
	iš dalies sutinku	24	20,5	20,5	97,4
	nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Mokykloje sutikti kiti mokiniai draugiški su manimi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	31	26,5	26,5	26,5
	sutinku	40	34,2	34,2	60,7
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	94,0
	nesutinku	4	3,4	3,4	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Man nesudėtinga greitai susiorientuoti naujose ir man nepažįstamose situacijose.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	22	18,8	18,8	18,8
	sutinku	45	38,5	38,5	57,3
	iš dalies sutinku	44	37,6	37,6	94,9
	nesutinku	3	2,6	2,6	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu prisitaikyti prie besikeičiančių socialinės aplinkos sąlygų.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	26	22,2	22,2	22,2
	sutinku	48	41,0	41,0	63,2
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	96,6
	nesutinku	3	2,6	2,6	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Greitai įsisavinu naują informaciją.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	20	17,1	17,1	17,1
	sutinku	55	47,0	47,0	64,1
	iš dalies sutinku	34	29,1	29,1	93,2
	nesutinku	8	6,8	6,8	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Esu imlus / imli naujovėms.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	26	22,2	22,2	22,2
	sutinku	36	30,8	30,8	53,0
	iš dalies sutinku	49	41,9	41,9	94,9
	nesutinku	5	4,3	4,3	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Gebu apsvarstyti skirtingas situacijas prieš priimant konkretų sprendimą.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	52	44,4	44,4	65,8
	iš dalies sutinku	37	31,6	31,6	97,4
	nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Vertinant kitus stengiuosi nesivadovauti išankstinėmis nuostatomis.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	27	23,1	23,1	23,1
	sutinku	46	39,3	39,3	62,4
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	95,7
	nesutinku	5	4,3	4,3	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Vengiu išankstinių žmonių nuostatų, įsitikinimų mano atžvilgiu.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	24	20,5	20,5	20,5
	sutinku	37	31,6	31,6	52,1
	iš dalies sutinku	46	39,3	39,3	91,5
	nesutinku	10	8,5	8,5	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Turiu polinkį manyti, kad kiti žmonės jaučiasi ir galvoja taip, kaip ir aš.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	17	14,5	14,5	14,5
	sutinku	36	30,8	30,8	45,3
	iš dalies sutinku	43	36,8	36,8	82,1
	nesutinku	15	12,8	12,8	94,9
	visiškai nesutinku	6	5,1	5,1	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Dažnai pasikliauju kito žmogaus nuomone ar patirtimi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	24	20,5	20,5	20,5
	sutinku	34	29,1	29,1	49,6
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	82,9
	nesutinku	17	14,5	14,5	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manau, kad žmogus turintis vieną gerą savybę - jų turės ir daugiau.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	21	17,9	17,9	17,9
	sutinku	38	32,5	32,5	50,4
	iš dalies sutinku	47	40,2	40,2	90,6
	nesutinku	10	8,5	8,5	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manau, kad patrauklus žmogus turi daugiau gerų savybių nei nepatrauklus žmogus.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	19	16,2	16,2	16,2
	sutinku	29	24,8	24,8	41,0
	iš dalies sutinku	31	26,5	26,5	67,5
	nesutinku	28	23,9	23,9	91,5
	visiškai nesutinku	10	8,5	8,5	100,0
Total		117	100,0	100,0	

		Manau, kad esu nemažiau vertingas žmogus nei kiti žmonės.	Aš teigiamai žiūriu į save.	Apskritai aš esu patenkintas / patenkinta savimi.	Žinau savo vertę gyvenime.	Manau, kad turiu aukštą savivertę.	Vadovaujuosi posakiu: „Jei savimi tikėsiu, pasitikėsiu ir kiti manimi tikės,“	Aš norėčiau labiau save gerbti.	Aš tikrai kartais jaučiuosi bevertis / bevertė.	Kai aš padarau ką nors ne taip, smerkiu save ir sakau sau: „Koks aš nevykėlis /“	Esu nepatenkintas / nepatenkinta tuo ką darau toi, kol manęs nepagjiria kiti.
N	Valid	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		2,0427	2,0598	2,0598	2,0342	2,3675	2,2308	2,3248	2,9915	2,8034	2,8803
Std. Deviation		,95044	,97636	,86394	,87031	,97023	,96833	1,12057	1,26964	1,21229	1,23290

Manau, kad esu nemažiau vertingas žmogus nei kiti žmonės.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	38	32,5	32,5	32,5
	sutinku	45	38,5	38,5	70,9
	iš dalies sutinku	28	23,9	23,9	94,9
	nesutinku	3	2,6	2,6	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
Total		117	100,0	100,0	

Aš teigiamai žiūriu į save.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	41	35,0	35,0	35,0
	sutinku	37	31,6	31,6	66,7
	iš dalies sutinku	32	27,4	27,4	94,0
	nesutinku	5	4,3	4,3	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Apskritai aš esu patenkintas / patenkinta savimi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	35	29,9	29,9	29,9
	sutinku	45	38,5	38,5	68,4
	iš dalies sutinku	32	27,4	27,4	95,7
	nesutinku	5	4,3	4,3	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Žinau savo vertę gyvenime.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	35	29,9	29,9	29,9
	sutinku	49	41,9	41,9	71,8
	iš dalies sutinku	28	23,9	23,9	95,7
	nesutinku	4	3,4	3,4	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manau, kad turiu aukštą savivertę.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	22	18,8	18,8	18,8
	sutinku	48	41,0	41,0	59,8
	iš dalies sutinku	30	25,6	25,6	85,5
	nesutinku	16	13,7	13,7	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Vadovaujosi posakiu: „Jei savimi tikėsiu, pasitikėsiu ir kiti manimi tikės, pasitikės“.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	33	28,2	28,2	28,2
	sutinku	34	29,1	29,1	57,3
	iš dalies sutinku	41	35,0	35,0	92,3
	nesutinku	8	6,8	6,8	99,1
	visiškai nesutinku	1	,9	,9	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Aš norėčiau labiau save gerbti.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	34	29,1	29,1	29,1
	sutinku	34	29,1	29,1	58,1
	iš dalies sutinku	29	24,8	24,8	82,9
	nesutinku	17	14,5	14,5	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Aš tikrai kartais jaučiuosi bevertis / bevėrtė.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	18	15,4	15,4	15,4
	sutinku	23	19,7	19,7	35,0
	iš dalies sutinku	35	29,9	29,9	65,0
	nesutinku	24	20,5	20,5	85,5
	visiškai nesutinku	17	14,5	14,5	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Kai aš padarau ką nors ne taip, smerkiu save ir sakau sau: „Koks aš nevykėlis / nevykėlė“.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	21	17,9	17,9	17,9
	sutinku	25	21,4	21,4	39,3
	iš dalies sutinku	38	32,5	32,5	71,8
	nesutinku	22	18,8	18,8	90,6
	visiškai nesutinku	11	9,4	9,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Esu nepatenkintas / nepatenkinta tuo ką darau tol, kol manęs nepagiria kiti.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	19	16,2	16,2	16,2
	sutinku	27	23,1	23,1	39,3
	iš dalies sutinku	32	27,4	27,4	66,7
	nesutinku	27	23,1	23,1	89,7
	visiškai nesutinku	12	10,3	10,3	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Statistics

	Man yra svarbu gerai mokytis.	Turiu išsikėlęs / išsikėlusi sau svarbius mokymosi tikslus.	Apmąstau, kaip galėčiau pagerinti savo mokymasi.	Aktyviai dalyvauju mokyklos visuomeninėje veikloje.	Mėgstu išbandyti naują veiklą mokykloje.	Mokykloje dalyvauju neformalaus ugdymo užsiėmimu veikloje.	Dalyvauju mokyklos Mokinių tarybos veikloje.	Atstovauju mokyklą įvairiose sportinėse varžybose, turnyruose, profesinio	Dalyvauju „Erasmus“ + mobilumo projektuose užsienyje.	Planuoju savo tolimesnę karjerą.	Žinau, kokią profesiją pasirinksiu ateityje.	Manau, kad esu ambicingas / ambicinga.	Siekiu savo užsibrėžtų tikslų gyvenime.
N Valid	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean	2,2479	2,4017	2,4701	2,6923	2,4786	2,8120	2,9316	3,0427	3,2991	2,2393	2,2393	2,3932	2,1453
Std. Deviation	,98178	1,01760	1,04694	1,19237	1,13410	1,21010	1,40643	1,42873	1,40973	,98829	1,05577	1,09038	,96727

Man yra svarbu gerai mokytis.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	30	25,6	25,6	25,6
	sutinku	40	34,2	34,2	59,8
	iš dalies sutinku	38	32,5	32,5	92,3
	nesutinku	6	5,1	5,1	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Turiu išsikėlęs / išsikėlusi sau svarbius mokymosi tikslus.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	24	20,5	20,5	20,5
	sutinku	40	34,2	34,2	54,7
	iš dalies sutinku	39	33,3	33,3	88,0
	nesutinku	10	8,5	8,5	96,6
	visiškai nesutinku	4	3,4	3,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Apmąstau, kaip galėčiau pagerinti savo mokymąsi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	23	19,7	19,7	19,7
	sutinku	36	30,8	30,8	50,4
	iš dalies sutinku	44	37,6	37,6	88,0
	nesutinku	8	6,8	6,8	94,9
	visiškai nesutinku	6	5,1	5,1	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Aktyviai dalyvauju mokyklos visuomeninėje veikloje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	20	17,1	17,1	17,1
	sutinku	35	29,9	29,9	47,0
	iš dalies sutinku	34	29,1	29,1	76,1
	nesutinku	17	14,5	14,5	90,6
	visiškai nesutinku	11	9,4	9,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Mėgstu išbandyti naują veiklą mokykloje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	24	20,5	20,5	20,5
	sutinku	39	33,3	33,3	53,8
	iš dalies sutinku	38	32,5	32,5	86,3
	nesutinku	6	5,1	5,1	91,5
	visiškai nesutinku	10	8,5	8,5	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Mokykloje dalyvauju neformalaus ugdymo užsiėmimų veikloje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	19	16,2	16,2	16,2
	sutinku	29	24,8	24,8	41,0
	iš dalies sutinku	36	30,8	30,8	71,8
	nesutinku	21	17,9	17,9	89,7
	visiškai nesutinku	12	10,3	10,3	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Dalyvauju mokyklos Mokinių tarybos veikloje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	22	18,8	18,8	40,2
	iš dalies sutinku	28	23,9	23,9	64,1
	nesutinku	20	17,1	17,1	81,2
	visiškai nesutinku	22	18,8	18,8	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Atstovauju mokyklą įvairiose sportinėse varžybose, turnyruose, profesinio meistrškumo konkursuose.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	25	21,4	21,4	21,4
	sutinku	18	15,4	15,4	36,8
	iš dalies sutinku	24	20,5	20,5	57,3
	nesutinku	27	23,1	23,1	80,3
	visiškai nesutinku	23	19,7	19,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Dalyvauju „Erasmus“+ mobilumo projektuose užsienyje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	17	14,5	14,5	14,5
	sutinku	20	17,1	17,1	31,6
	iš dalies sutinku	23	19,7	19,7	51,3
	nesutinku	25	21,4	21,4	72,6
	visiškai nesutinku	32	27,4	27,4	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Planuoju savo tolimesnę karjerą.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	30	25,6	25,6	25,6
	sutinku	42	35,9	35,9	61,5
	iš dalies sutinku	35	29,9	29,9	91,5
	nesutinku	7	6,0	6,0	97,4
	visiškai nesutinku	3	2,6	2,6	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Žinau, kokią profesiją pasirinksiu ateityje.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	36	30,8	30,8	30,8
	sutinku	30	25,6	25,6	56,4
	iš dalies sutinku	43	36,8	36,8	93,2
	nesutinku	3	2,6	2,6	95,7
	visiškai nesutinku	5	4,3	4,3	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Manau, kad esu ambicingas / ambicinga.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	32	27,4	27,4	27,4
	sutinku	25	21,4	21,4	48,7
	iš dalies sutinku	47	40,2	40,2	88,9
	nesutinku	8	6,8	6,8	95,7
	visiškai nesutinku	5	4,3	4,3	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Siekiu savo užsibrėžtų tikslų gyvenime.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	visiškai sutinku	36	30,8	30,8	30,8
	sutinku	37	31,6	31,6	62,4
	iš dalies sutinku	37	31,6	31,6	94,0
	nesutinku	5	4,3	4,3	98,3
	visiškai nesutinku	2	1,7	1,7	100,0
	Total	117	100,0	100,0	

Kiekvienos skalės Cronbach (α) skaičiavimai

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,893	11

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Pažįstu save kaip asmenybę su jai būdingomis savybėmis ir elgesiu	21,8803	38,227	,545	,888
Esu tikras kaip reaguosiu daugelyje gyvenimo situacijų, nes pažįstu save kaip žmogų	21,6923	35,732	,664	,881
Žinau savo stipriąsias puses ir gebu jomis pasinaudoti	21,8803	37,192	,622	,884
Žinau, kaip galėčiau savo silpnybes paversti stiprybėmis	21,4701	35,717	,627	,883
Mano išradingumas man padeda sudėtingose situacijose	21,5470	35,698	,682	,880
Dauguma problemų išsprendžiu, įdėjęs pakankamai pastangų.	21,5726	35,954	,638	,883
Pasitikiu savo gebėjimais spręsti problemas, todėl daugelyje situacijų išlieku ramus.	21,4786	35,683	,673	,880
Kai susiduriu su problema, dažniausiai galiu rasti kelis jos sprendimo variantus.	21,5726	36,281	,734	,878
Užduotis atlieku taip pat gerai, kaip ir mano klasės / grupės draugai.	21,3504	37,092	,475	,894
Man atrodo, kad turiu daug gerų savybių.	21,4786	35,665	,649	,882
Man lengva siekti savo užsibrėžtų tikslų.	21,5128	38,045	,530	,889

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,829	9

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Gebu atpažinti ir įvardinti savo emocijas.	20,0855	28,027	,560	,811
Gebu atvirai reikšti savo emocijas.	19,6752	27,238	,534	,812
Man patinka dalintis savo jausmais su kitais žmonėmis.	19,2308	27,507	,408	,829
Stebėdamas kitų veido išraiškas galiu atpažinti, kokius jausmus išgyvena ir patiria kitas žmogus.	19,9231	27,710	,515	,814
Gebu įsijausti į kito žmogaus būseną (esu empatiškas / empatiška).	19,5726	26,109	,587	,806
Sudėtingose situacijose gebu kontroliuoti savo jausmus.	19,7863	26,618	,631	,802
Jei mane kas įskaudina, nepuolu atsakyti tuo pačiu.	19,6410	27,749	,462	,820
Supykęs sugebu susitvarkyti.	19,7094	27,087	,502	,816
Įvykus sudėtingoms situacijoms gebu greitai nusiraminti.	19,6752	26,376	,659	,798

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,857	8

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti problemas mokykloje.	15,5641	19,024	,645	,836
Esu įsitikinęs / įsitikinusi, kad galiu efektyviai (veiksmingai) susidoroti su iškilusiomis problemomis mokykloje.	15,4188	18,108	,675	,831
Gebu konstruktyviai (teigiamai) spręsti konfliktus mokykloje.	15,4017	17,622	,643	,835
Gebu pasipriešinti aplinkinių žmonių spaudimui bei įtakai.	15,4957	18,580	,558	,845
Jei kas nors man prieštarauja, galiu atrasti priemonių ir būdų kaip pasiekti kompromisą.	15,4188	19,211	,534	,847
Jei kitas žmogus atsisako man padėti, gebu tai priimti pozityviai.	15,4872	18,700	,555	,845
Žinau, kad netinkamas elgesys mokykloje visada turi pasekmes už kurias reikia atsakyti.	15,7350	18,627	,573	,843
Laikausi elgesio taisyklių, bendrų susitarimų mokykloje.	15,6239	18,237	,634	,836

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,914	11

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Gebu pirmas / pirma pradėti pokalbį.	22,6239	51,616	,751	,902
Manęs neerzina nejauki tylos pauzė pokalbio metu.	22,6667	55,310	,478	,916
Man lengva susirasti naujų draugų.	22,4444	49,939	,741	,902
Gebu rasti bendrą kalbą ir sutarti su įvairaus amžiaus žmonėmis.	22,9573	52,593	,746	,903
Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su bendraamžiais.	22,7949	51,182	,768	,901
Gebu užmegzti ir palaikyti kontaktą su suaugusiais.	22,8462	52,924	,722	,904
Gebu įsijungti į bendrą veiklą, dirbti grupėje.	22,6923	51,198	,749	,902
Gebu save išreikšti neverbaliniais būdais: veido mimika, akių kontaktu, kūno poza ir pan.	22,4872	52,959	,625	,909
Gebu aplinkinių žmonių paprašyti pagalbos.	22,6410	54,801	,524	,913
Gebu priimti kitų žmonių siūlomą pagalbą.	22,7179	54,825	,561	,911
Manau, kad daugelis žmonių mane gali pavadinti draugišku, maloniu žmogumi.	22,7863	52,187	,696	,905

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,845	12

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Gebu išklaustyti klasės / grupės draugus iki galo.	28,6154	51,566	,468	,837
Stengiuosi neįsiterpti į klasės / grupės draugų pokalbius.	28,5128	51,114	,450	,837
Stengiuosi neįsiterpti į suaugusiųjų žmonių pokalbius.	28,5299	50,768	,436	,838
Kai klasėje / grupėje vyksta pokalbis, visada laikiu savo eilės.	28,3846	50,049	,484	,835
Pokalbį stengiuosi pabaigti iki galo.	28,5812	50,521	,502	,834
Manau, kad aktyvus klausymasis (gebėjimas išklaustyti) lemia efektyvų (veiksmingą) bendravimą.	28,4701	50,596	,489	,835
Manau, kad klausytis kitų yra neįdomu.	27,4017	46,329	,562	,830
Klausausi tik to, ką nesunku yra suprasti.	27,7778	47,295	,557	,830
Silpnai išlaikau dėmesį, todėl sunku klausytis kitų žmonių ilgiau negu keletą minučių.	27,5983	46,156	,596	,826
Klausantis apsimečiau dėmesingas, žiūriu į pašnekovą, bet tuo pačiu galvoju apie kitus dalykus.	27,7692	47,714	,544	,831
Kai pokalbio tema man atsibosta arba tampa nepriimtina, iš karto ją pakeičiu.	27,8889	48,738	,530	,832
Jei nesutinku su pašnekovo nuomone, nustoju jo klausytis.	27,5214	47,372	,529	,832

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,897	11

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Gerbiu save.	19,7009	40,211	,629	,888
Gerbiu kitus žmones.	19,6667	40,672	,689	,885
Pagarbiai elgiuosi su klasės / grupės draugais.	19,4530	39,129	,683	,884
Pagarbiai elgiuosi su mokyklos bendruomenės nariais.	19,5812	40,987	,638	,888
Pagarbiai elgiuosi su savo šeimos nariais.	19,7350	41,386	,525	,894
Visada pirmas pasisveikinu su vyresniais žmonėmis.	19,5385	40,337	,647	,887
Man svarbu, kad klasės / grupės draugai mane gerbtų.	19,3590	39,387	,702	,883
Nenuvertinu savo klasės / grupės draugų.	19,2735	38,856	,674	,885
Leidžiu klasės / grupės draugams pirmiems išsakyti savo nuomonę.	19,3932	39,379	,699	,884
Mokykloje laikausi mandagumo taisyklių pvz., merginas pirmas praleidžiu pro duris ir pan.	19,3761	40,926	,507	,895
Vadovaujuosi posakiu: „Elkis su kitais taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi“.	19,5385	41,095	,534	,893

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,854	6

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Gebu argumentuotai išsakyti savo nuomonę.	10,4359	12,041	,691	,821
Gebu paprieštarauti, nesutikti su kito žmogaus nuomone, įsitikinimais ir pan.	10,3504	11,971	,660	,826
Stengiuosi nepasiduoti bendraamžių spaudimui.	10,3932	11,723	,666	,825
Gebu pasakyti tvirtą „NE“.	10,4786	11,614	,588	,842
Gebu apginti savo nuomonę, interesus, nepažeisdamas kitų žmonių interesų.	10,3419	12,348	,604	,836
Gebu argumentuotai apginti savo nuomonę.	10,4359	11,920	,650	,828

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,900	15

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Aš lengvai orientuojuosi mokykloje ir greitai randu reikiamas patalpas ir žmones.	32,1880	71,861	,505	,897
Jaučiuosi saugus ir drąsus vaikščiodamas po mokyklos patalpas.	32,1453	70,539	,544	,895
Mokykloje sutikti mokytojai ir kiti darbuotojai draugiški su manimi.	32,2393	71,822	,490	,897
Mokykloje sutikti kiti mokiniai draugiški su manimi.	31,8889	71,496	,428	,900
Man nesudėtinga greitai susiorientuoti naujose ir man nepažįstamose situacijose.	31,7863	69,273	,625	,892
Gebu prisitaikyti prie besikeičiančių socialinės aplinkos sąlygų.	31,9145	68,786	,711	,889
Greitai įsisavinu naują informaciją.	31,8462	69,045	,709	,890
Esu imlus / imli naujovėms.	31,7949	68,785	,661	,891
Gebu apsarstyti skirtingas situacijas prieš priimant konkretų sprendimą.	31,9487	69,463	,714	,890
Vertinant kitus stengiuosi nesivadovauti išankstinėmis nuostatomis.	31,9145	69,286	,673	,891
Vengiu išankstinių žmonių nuostatų, įsitikinimų mano atžvilgiu.	31,7436	67,899	,717	,889
Turiu polinkį manyti, kad kiti žmonės jaučiasi ir galvoja taip, kaip ir aš.	31,4701	69,044	,532	,896
Dažnai pasikliauju kito žmogaus nuomone ar patirtimi.	31,6068	69,465	,502	,898
Manau, kad žmogus turintis vieną gerą savybę - jų turės ir daugiau.	31,6838	68,822	,644	,892
Manau, kad patrauklus žmogus turi daugiau gerų savybių nei nepatrauklus žmogus.	31,2650	69,334	,427	,903

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,801	10

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Manau, kad esu nemažiau vertingas žmogus nei kiti žmonės.	21,7521	34,085	,434	,789
Aš teigiamai žiūriu į save.	21,7350	33,679	,456	,786
Apskritai aš esu patenkintas / patenkinta savimi.	21,7350	33,369	,570	,776
Žinau savo vertę gyvenime.	21,7607	33,339	,568	,776
Manau, kad turiu aukštą savivertę.	21,4274	32,557	,569	,774
Vadovaujuosi posakiu: „Jei savimi tikėsiu, pasitikėsiu ir kiti manimi tikės, pasitikės“.	21,5641	32,196	,607	,770
Aš norėčiau labiau save gerbti.	21,4701	32,631	,462	,786
Aš tikrai kartais jaučiuosi bevertis / bevertė.	20,8034	32,539	,390	,797
Kai aš padarau ką nors ne taip, smerkiu save ir sakau sau: „Koks aš nevykėlis / nevykėlė“.	20,9915	32,991	,384	,797
Esu nepatenkintas / nepatenkinta tuo ką darau tol, kol manęs nepagiria kiti.	20,9145	32,131	,440	,790

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	117	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	117	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,915	13

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Man yra svarbu gerai mokytis.	31,1453	100,384	,580	,911
Turiu išsikėlęs / išsikėlusi sau svarbius mokymosi tikslus.	30,9915	96,612	,755	,905
Apmąstau, kaip galėčiau pagerinti savo mokymąsi.	30,9231	96,985	,712	,907
Aktyviai dalyvauju mokyklos visuomeninėje veikloje.	30,7009	93,694	,764	,904
Mėgstu išbandyti naują veiklą mokykloje.	30,9145	94,889	,751	,905
Mokykloje dalyvauju neformalaus ugdymo užsiėmimų veikloje.	30,5812	95,159	,683	,907
Dalyvauju mokyklos Mokinių tarybos veikloje.	30,4615	94,027	,614	,911
Atstovauju mokyklą įvairiose sportinėse varžybose, turnyruose, profesinio meistriškumo konkursuose.	30,3504	91,747	,693	,907
Dalyvauju „Erasmus“+ mobilumo projektuose užsienyje.	30,0940	96,689	,508	,916
Planuoju savo tolimesnę karjerą.	31,1538	99,080	,646	,909
Žinau, kokią profesiją pasirinksiu ateityje.	31,1538	98,959	,604	,910
Manau, kad esu ambicingas / ambicinga.	31,0000	99,379	,561	,912
Siekiu savo užsibrėžtų tikslų gyvenime.	31,2479	100,223	,599	,911

Mann-Whitney testo rezultatai lyčių aspektu

	Lytis	N	Mean Rank	Sum of Ranks
SP_vid	vyras	79	61,98	4896,50
	moteris	38	52,80	2006,50
	Total	117		
EV_vid	vyras	79	61,47	4856,00
	moteris	38	53,87	2047,00
	Total	117		
SVK_vid	vyras	79	59,60	4708,50
	moteris	38	57,75	2194,50
	Total	117		
BB_vid	vyras	79	62,27	4919,00
	moteris	38	52,21	1984,00
	Total	117		
GI_vid	vyras	79	56,89	4494,00
	moteris	38	63,39	2409,00
	Total	117		
PK_vid	vyras	79	61,03	4821,50
	moteris	38	54,78	2081,50
	Total	117		
GAN_vid	vyras	79	59,62	4710,00
	moteris	38	57,71	2193,00
	Total	117		
SS_vid	vyras	79	60,05	4744,00
	moteris	38	56,82	2159,00
	Total	117		
PSS_vid	vyras	79	62,08	4904,50
	moteris	38	52,59	1998,50
	Total	117		
PT_vid	vyras	79	63,51	5017,00
	moteris	38	49,63	1886,00
	Total	117		

Test Statistics^a

	SP_vid	EV_vid	SVK_vid	BB_vid	GI_vid	PK_vid	GAN_vid	SS_vid	PSS_vid	PT_vid
Mann-Whitney	1265,50	1306,00	1453,50	1243,00	1334,00	1340,50	1452,00	1418,00	1257,50	1145,00
U	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wilcoxon W	2006,50	2047,00	2194,50	1984,00	4494,00	2081,50	2193,00	2159,00	1998,50	1886,00
Z	-1,373	-1,138	-,278	-1,504	-,975	-,936	-,286	-,485	-1,421	-2,074
Asymp. Sig. (2-tailed)	,170	,255	,781	,132	,330	,349	,775	,628	,155	,038

a. Grouping Variable: Lytis

Kruskal-Wallis testas pagal klases

Ranks			
	Klasė	N	Mean Rank
SP_vid	9,00	33	70,62
	10,00	22	60,45
	11,00	37	50,14
	12,00	25	55,50
	Total	117	
EV_vid	9,00	33	75,88
	10,00	22	58,91
	11,00	37	51,78
	12,00	25	47,48
	Total	117	
SVK_vid	9,00	33	67,56
	10,00	22	61,80
	11,00	37	51,03
	12,00	25	57,04
	Total	117	
BB_vid	9,00	33	61,86
	10,00	22	63,34
	11,00	37	55,86
	12,00	25	56,04
	Total	117	
GI_vid	9,00	33	61,02
	10,00	22	64,93
	11,00	37	49,08
	12,00	25	65,80
	Total	117	
PK_vid	9,00	33	70,91
	10,00	22	58,05
	11,00	37	50,46
	12,00	25	56,76
	Total	117	
GAN_vid	9,00	33	66,29
	10,00	22	55,61
	11,00	37	47,93
	12,00	25	68,74
	Total	117	
SS_vid	9,00	33	69,79
	10,00	22	60,50
	11,00	37	52,51
	12,00	25	53,04
	Total	117	
PSS_vid	9,00	33	58,48
	10,00	22	63,30
	11,00	37	53,86
	12,00	25	63,50
	Total	117	
PT_vid	9,00	33	67,85
	10,00	22	63,00
	11,00	37	51,59
	12,00	25	54,76
	Total	117	

Test Statistics^{a,b}

	SP_vid	EV_vid	SVK_vid	BB_vid	GI_vid	PK_vid	GAN_vid	SS_vid	PSS_vid	PT_vid
Chi-Square	6,726	12,790	4,418	1,106	4,985	6,568	7,805	5,539	1,657	4,713
df	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,051	,005	,220	,776	,173	,057	,050	,136	,647	,194

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Klasé

VUŠA pažymėjimas

Šiaulių
akademija

PAŽYMĖJIMAS

2021-05-20 NR. MVG-VUŠA-2021-453

GINTA JUDENIENĖ

2021-05-20 dalyvavo Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Edukologijos instituto studentų mokslinių darbų konferencijoje, skaitė pranešimą *Vaikų iš socialinės rizikos šeimų socialinių gebėjimų ugdymo ypatumai.*

Direktoriaus
pavduotoja studijoms

Regina Karvelienė

Programos „Savu keliu“ pažyma

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA

KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO PAŽYMA

2021 - 11 - 15 Nr. 3ESF14 – 1036
Vilnius

Pažymima, kad **Ginta Judenienė**
2021 m. birželio 22 d. dalyvavo projekto
„Saugios aplinkos mokykloje kūrimas II“ (Nr. 09.2.2-ESFA-V-729-03-0001)
tarptautinėje konferencijoje „AR TIKRAI RENKIESI PATS? PSICHOAKTYVIŲJŲ
MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOS MOKYKLOJE TENDENCIJOS,
POKYČIAI IR GALIMYBĖS“ ir skaitė pranešimą tema „Socialinė pedagogo patirtis
vedant programos „Savu keliu“ užsiėmimus
nuotoliniu būdu profesinėje mokykloje“.

Projekto vadovė Kristina Ignatavičienė

Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro akreditacijos pažymėjimas AP Nr. 099

VUŠA pažymėjimas

Šiaulių
akademija

PAŽYMĖJIMAS

Nr. MVG-VUŠA-2023-698

(4.16 E) 850000 V-137

Ginta Judenienė

dalyvavo jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje
„JAUNASIS TYRĖJAS IŠMANIAJAI VISUOMENEI“

Ir skaitė pranešimą tema:

**„Socialinę riziką patiriančių mokinių socialiniai gebėjimai ir jų
ugdymosi galimybių modeliavimas profesinio mokymo
įstaigoje“**

Direktorius pavaduotoja studijoms
Dr. Regina Karvelienė

Šiauliai
2023 m. gegužės 11 d.